

مکمل اومدلل

د قدر او برائتې څېرې مسټلې

د قرآن او سنت پوره ښاکنډې

مؤلف:

مولانا محمد رفيع صاحب د کاسي

Ketabton.com

خبر ونيکي
مکتبه رشيديه
مرکزي روډ کراچۍ

www.taleemulislam-radio.com

بشپړاومرل

د قدر او برات د شپې مسئلې

د قرآن او احاديثو په رڼا کې

د ديو بنده دارالعلوم د مفتيانو کراموله لوري تصديق شوي

مؤلف

د ديو بنده دارالعلوم مدرس قاري رفعت (قاسمي)

پښتو ژباړه

عبدالرحيم (غياث)

خيرونکي

رشيديه کتاب خانه سرکي روډ

کوټه

د کتاب پيژندنه

د کتاب نوم:	د قدر او برات د شپې مسنلې
مؤلف:	مولانا رفعت (قاسمي)
پښتو ژباړه:	عبدالرحيم (غياث)
د کمپوز او ترجمې چارې:	د نور القرآن ادارې د ترجمې او کمپوز خانګه
کمپوزر:	عبداللہ (عزام)
تصحيح او سمون:	ابو خالد مولوي عبدالاحد (مجروح)
خپرونکي:	رشيديه کتاب خانہ سرکي روډ کوټه
چاپ ځای:	لاهور
چاپ شمير:	۱۵۰۰ ټوکه
چاپ کال:	۲۰۰۷ / فبروري مياشت
چاپونکي:	محمد ساجد / د ګرزنده ټيلفون شميره / ۳۳۳۷۸۲۵۴۸۴

ضروري يادونه :

يو اځي لوي خداى ﷻ هغه ذات دى چي .
ټول کارونه ئي په پوره معنۍ بشپړ او
مکمل دي خوانسان هغه ناقص او بي توانه
موجوددى چي هيڅ يو کار ئي هم بي
نمگړتيا نه وي .

گرانو لوستونکو ! که تاسو ته د ليکنې ،
تصحیح ، چاپي ، جلد سازي او دارنگه په
هره برخه کي کومه غلطۍ په نظر درغله
دمهربانۍ او بشري تقاضا له مخي يې موږ
ته زموږ په نمبر يا ادرس خبر راکړۍ . ترڅو
په دوهم چاپ کښي ئي اصلاح کړو . او تاسو
ته لوى خداى ﷻ اجر او ثواب درکړي .

د مکتبه رشديه سرکي روډ کوټه لغوا

فون: 081- 266223

موبائيل: 0333- 7825484

(b)

عنوان

مخ	
۸	د تسمي وجه
۸	د شعبان (حروف) توري
۹	د شعبان قدر او ارزښت
۱۰	برات او د اصحاب کرامو کره وړه
۱۰	غوره انتخاب
۱۲	د برات د شپې فضيلتونه
۱۳	د برات د شپې ځانگړتياوې
۱۵	د امتحان نيټه
۱۷	د برات شپه څه ده؟
۱۸	د جبرائيل عليه السلام راتگ
۲۰	د برات شپې ولي مبارکې او سپيڅلې دي؟
۲۱	د برات په شپه کې د خداي جل جلاله نظام
۲۲	د ملائکو اخترونه
۲۲	د مرگ او ژوند پریکړه
۲۴	په کال کې منظوري شپې
۲۵	د غوښتنې وړاندې کولو وخت
۲۶	د غوښتنې مضمون
۲۸	د قدر د شپې د پټوالي حکمت
۲۸	د برات د شپې د ښکاره والي حکمت

(ب)

عنوان

مخ

- ۲۹..... وینوالی خوارلس شپي
- ۳۰..... هر د شپه د قدر شپه ده
- ۳۲..... د برات په شپه کي در سول الله صلی الله علیه وسلم عمل
- ۳۴..... د حضرت عائشې رضي الله تعالى عنها بزرگي
- ۳۵..... د خداي جل جلاله د نظام سپکاوی
- ۳۷..... د شپي په کومه برخه کي پورته کيږي
- ۳۸..... د شيطان دوکه
- ۳۸..... په مبارکه شپه کي گناه کول
- ۳۹..... د دې شپي گناه
- ۴۰..... د الفیه لمانځه حقیقت
- ۴۱..... د بخښنې په شپه کي هم بې برخې توب
- ۴۲..... د بې برخې خلکو لست
- ۴۴..... کینه څه ته وائي؟
- ۴۶..... صله رحمې قطع کول څه ته وائي؟
- ۴۷..... تر پنځو یولاندې د پایڅوڅړول
- ۴۹..... د سپي شرعي حکم
- ۵۱..... د تصویر شرعي حکم
- ۵۲..... د نجوم علم
- ۵۳..... د شراب څښلو حکم
- ۵۳..... د غیبت کونکي حکم

مخ	(ج)	عنوان
۵۴		دموراو پلار دنا فرمان حکم
۵۵		د شعبان دروژې ثبوت
۵۶		د برات د شپې دروژې نیولو وجه
۵۸		د ښخود نفلي روژو حکم
۵۹		په عبادت کي ولې خوب راځي؟
۵۹		په عبادت کي د خوب نه راتللو طریقه
۶۰		د پورته کیدلو طریقه
۶۱		د شریعت مقصود
۶۲		په مبارکوشیو کي په مساجدو کي اجتماع
۶۴		نفل لمونځ په کور کي افضل ده
۶۵		په مبارکوشیو کي مسجد بنائسته کول
۶۸		د آتش بازی تاریخ
۷۰		د آتش بازی حکم
۷۱		له یاجوج او ماجوج سره مشابَهت
۷۱		د آتش بازی نقصانات
۷۳		د برات په شپه وهدیري ته د تللو ثبوت
۷۳		ایا ښځي د مېوزیارت کول شي؟
۷۵		ایا د مړي روح کور ته راځي؟
۷۵		وهدیري ته د تگ ادا ب او احکام
۷۷		وهدیري ته د تللو عسونه طریقه

مخ	(۵)	عنوان
۷۸		ایامری زیارت کونکی پیژنی؟
۷۹		د ثواب درسید و ضروری مسئلی
۸۲		د برات د شپې رواجونه
۸۴		د برات په شپه کې حلوی پخول او خوړل
۸۵		د برات په شپه کې نیک عمل
۸۶		د برات د شپې خاصې دعاوي
۸۸		د قدر د شپې لویې
۹۰		دیوه سوال خواب
۹۰		ایا په ټوله دنیا کې د قدر شپه یوه وی؟
۹۱		د قدر د شپې معنی
۹۲		د قدر شپه څه ده؟
۹۳		د گټې شپه
۹۵		د ملائکوراتگ
۹۶		د قدر د شپې د نامعلوم والې سبب
۹۸		د قدر د شپې د پتوالې راز
۱۰۰		د قدر د شپې علم نبي کریم صلی الله علیه وسلم ته ورکړل شوی وو
۱۰۱		ایا د قدر شپه او س هم باقی ده؟
۱۰۲		بد نصیبه څوک ده؟
۱۰۳		څه معلومه ده چې د شپې دا اخیري برخه به شب قدر وي
۱۰۴		د خدای تعالی حکمت

- ۱۰۴ د قدر شپه کله راځي؟
- ۱۰۶ او وده عدد او قدر شپه
- ۱۰۷ په زړه پوري نتيجه
- ۱۰۷ د ۲۲ ویشتم په شپه قرآن کریم ختمول څه گټه ده؟
- ۱۰۸ د قدر د شپې علامې
- ۱۱۰ د قدر د شپې اعمال
- ۱۱۱ صلوٰة تسبیح
- ۱۱۲ په دې لمانځه کې یوه خاصه باریکۍ
- ۱۱۲ د صلوٰة تسبیح خاص تاثیر
- ۱۱۳ د صلوٰة تسبیح ثواب عام دی
- ۱۱۴ د صلوٰة تسبیح جماعت
- ۱۱۴ د تعلیم په غرض جماعت کول
- ۱۱۴ په دې لمانځه کې د لاس نیولو کیفیت
- ۱۱۴ د صلوٰة تسبیح طریقه
- ۱۱۶ د تسبیح حاتود حساب طریقه
- ۱۱۶ که ئې په لمانځه کې تسبیح هیرې شوي

اللهم اعنا على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك

د کتاب پای

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۱ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ۲ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ
مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۳ تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَمْرٍ
۴ سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۵

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنْذِرِينَ ۳ فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ

حَكِيمٍ

نړون

ز د شپې د ایلېته د اتم الیزیز شپې د شپې د شپې
الله ته تالې ته تالې ته د شپې د شپې د شپې د شپې
(لیکل شوي) د شپې د شپې د شپې د شپې د شپې
الله ته تالې ته تالې ته د شپې د شپې د شپې د شپې د شپې
راړسیدلې دي

(مصدر رفعت قاسمی غفر له)

دمؤلف وړانديز

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيد المرسلين وعلى اله
واصحابه اجمعين

دالله جل جلاله شاه ده چي اتم كتاب (مكمل و مدلل دقدراو برات دشپې
مسئلې) وكتونكو ته وړاندي كيږي . چي فضائل ، مسائل بي حساب
جزئيات اوسنت عملونه دقران اواحاديثو په رڼا كي جمع شوي دي دلوي
خدای جل جلاله په فضل اوكرم سره دبي وزله داپلټنه دديوبند ددارالعلوم
دمفتيانو كرامو له نظره تير شوه او اوس عامو مسلمانانو ته وړاندي كيږي
لويه خدايه جل جلاله تر ډيري مودې ددي محترمينو سايه زماله سره مه
اخلې . امين

دلوي خدای جل جلاله په دربار كښي لاس په دعاء يم چي دلوي خدای جل
جلاله په فضل اوكرم سره دمخكنيو كتابو په شان . لكه مكمل و مدلل
دجمعې دلمانځه مسئلې . مكمل و مدلل مسائل داخرونو او قرباني
مسئلې . د اداب او ملاقات مسئلې . دا كتاب هم مقبول او نافع په دنيا
واخرت كي وگرزوي او دا توفيق نور هم راكړي . امين

ربنا تقبل منا انك انت السميع العليم

محمد رفعت قاسمي غفر له

ددېوبند ددارالعلوم مدرس

۱۲ جماد الثاني ۱۴۱۲ هـ . ق

مطابق ۲ دسمبر ۱۹۹۱

دلوی خدای جل جلاله په نامه

گران او محترم مولانا محمد رفعت قاسمی د دارالعلوم دیوبند مدرس ،
 د مخکنیو دینی تالیفاتو په شان دا کتاب چې د برات او د قدر د شپې متعلق
 مسائل یې له گڼ شمیر کتابونو فتاواوو څخه راټول کړی او پراخت یې
 احسان کړی ، امید لرم چې ددې ټولگې په ذریعه سره به د برات
 او قدر د شپې نور ناوړه رواجونه ختم شی . خدای جل جلاله دې قبول کړی
 دامت لپاره دې گټوره وگرزوي . او مؤلف ته دې الله جل جلاله اوږد ژوند
 ورکړی ترڅو یې د خدمت سلسله جاری وي . امین .

العبد محمود غفرله

په سحر دارالعلوم دیوبند ۱۴۱۲ ه . ق

الحمد لله رب العلمين والصلوة والسلام على سيد المرسلين وعلى
 اصحابه واتباعه التابعين لهم الى يوم الدين . ستاسو په مخکې فتاوی
 چې د هر شخص لپاره یې شکه ډیره مفیده او گټوره ده ، ځکه چې له ټولو
 معتبرو کتابو څخه یې انتخاب شوی دی . لاس په دعا یم چې الله جل جلاله
 د قدر من مؤلف دا کتاب د نورو کتابو په شان مقبول او نافع وگرزوي . امین

فقط . کتبه العبد نظم الدين

رجب ۱۴۱۲ ه . ق جنوری ۱۹۹۲ ع

الحمد لله والمنه چې د مولانا قاري محمد رفعت قاسمي د دارالعلوم ديوبند مدرس چې يوشمير کتابونه يې خپاره (چاپ) شوي اهل علم او عوامو ته مقبول دي. اوس قدر من مؤلف ستاسو په لاسو کې کتاب د برات او قدر د شپې مسئلې (چې له مختلفو کتابو څخه يې احکام، مسائل او فضائل راجمع (ټول) کړي. په خپل بشپړ کوشش سره يې دا کتاب هم الحمد لله د تيرو کتابو په شان جمع کړی ما د دې کتاب مختلف مضامين مطالعه کړل خوښ شوم چې د مختلفو فتاواوو مضامين او مسائل په ډيره جالبه طريقه سره جمع شوي. هر ځای چې به مې مطالعه کړه ډير به خوشحاله شوم ډيري مسئلې چې پخوا مې په ذهن کې نه وې ومې ليدلې. په هر صورت ډيره گټه مې ترينه واخيسته او بې اختياره مې دعاوې ورته وکړې. خدای جل جلاله دې مؤلف ته له صحت او سلامتيا سره په داسې علمي کار ژوند ورکړي. اوله دې څخه خواص او عوام فائده اخيستلاي شي.

الحمد لله قاري صاحب لا تراوسه ځوان دي پوره اميد لرم چې دا خدمت لري به يې ډير پرمختگ وکړي څوک چې دا کتاب بشپړ مطالعه کړي په خوشحالي سره به د دواړو شپو د برات، او قدر شپه د شپې لمانځنې لپاره بشپړه وړتيا ولري همداشان دا څوک به ډيري نېکۍ په خپله عمل نامه کې جمع کړي. کوم چې د دنيا او اخرت د کاميابۍ سبب گرزی.

عامو خلکو چې په دې شپو کې کوم ناوړه بدعتي رواجونه رامینځته کړي. د دې کتاب په ويلو سره به هغه هم ور معلوم شي او د ځان ژغورينې لپاره به ورته ښه زمينه مساعده وي په هر صورت دا کتاب

جامع او مکمل دي هر ډول احکام او مسائل پکښې دي. له ځوانو
 علماؤ، معاصرو، پوهانو او عامو مسلمانانو څخه زما دا غوښتنه ده
 چې دا کتاب ضرور مطالعه کړي. انشاء الله د دوی به پوره رهنمائي
 وکړي امید دي چې ددې شپو داسې اهتمام وشي څنگه چې حضرت
 محمد صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي په اخیر کې دادعا کوم چې
 الله جل جلاله دي د مؤلف دا خدمت قبول کړي چې د دنیا او آخرت
 د کامیابی ذریعه شي.

واخر دعوانا ان الحمد لله رب العلمین.

مطالع: دعا محمد ظفر الدین عفره

مفتی دارالعلوم دیوبند

مؤرخه یکم شعبان المعظم ۱۳۱۲ هجری

بسم الله الرحمن الرحيم

حم ۱ والكتاب المبين ۲ إنا أنزلناه في ليلة مباركة إنا كنا منذرين
 ۳ فيها يفرق كل أمر حكيم ۴ أمراً من عندنا إنا كنا مرسلين
 سورة الدخان پاره ۲۵

ژباړه: حم (ددې په معنی فقط الله جل جلاله خبر دی) قسم دی په دې کتاب (قرآن) واضح. چې مونږ له لوح محفوظ څخه د دنیا آسمان ته په یوه مبارکه شپه کې را نازل کړی دی ځکه چې د شفقت په وجه دخپلې ارادې و بندگانو ته خبر ورکونکي وو. ځکه چې زمونږ دا خوښه وه چې له ضرر څخه دخلاصیدو لپاره پر خیر او شر خبر ورکړو. داد قرآن د نازلیدو هدف وو. مخکې ددې شپې د برکتو او گټو بیان دی. په دې شپه کې دهرې معاملې حکم زمونږ په وړاندې صادرېږي او بیا پر هغه ترتیب عملې کېږي. یعنی د ټول کال هر اړخیزې معاملې ضرور پر یوه حکمت بنا کېږي. پر کومه طریقه چې لوی خدای جل جلاله ته خوښه وي. پر هغه طریقه دا ټول معاملات ترتیب شي. بیا و مؤظفو ملائکوه وړاندې شي. له څنگه چې داشپه داسې د قدر وړ وه. او د قرآن کریم نزول هم دلوی حکمت کار وو. نو ددې لپاره یې ځکه داشپه تعین کړه. (معارف القرآن ۹۸ مخ ۷ بڼه)

په دې هکله د حضرت عکرمه (رح) او د مفسرینو دیوې ټولې دا رایه ده چې له (لیلة مبارکه) څخه د برات شپه (د شعبان پنځلسمه) مراد ده. لکه څنگه چې له (فیه یفرق کل امر حکیم) څخه معلومېږي. له دې تفسیر څخه د برات (د شعبان د میاشتې د پنځلسمې شپې د خصوصیت لوی فضیلت څرگندېږي.

د قرآن له نزول څخه حقیقتاً نزول ندی مراد. بلکه دنزول فیصله ورڅخه مراد ده. پدې معنی چې مونږ پدې مبارکه شپه د قرآن کریم دنزول فیصله کړې ده او حقیقي نزول د (لیلة القدر) د قدر په شپه شوی دی. د برات په پنځلسمه شپه د ټولو امورو فیصله کېږي. له دې څخه ښکاره شوه چې د قرآن کریم دنزول فیصله هم پدې شپه شوې ده. ځکه چې د قرآن کریم دنزول څخه بهیر بل کوم لوی او محکم کار کیدای شي.

(فضائل الايام والنهور ۱۸ مخ)

د برات په شپه فیصله وشوه چې دراتلونکي روژې دمياشتې د قدر په شپه به قرآن کریم نازلېږي. بیا د (لیلة القدر) په شپه کی هغه نازل شو. ځکه چې عاده د هرې فیصلې دوی مرتبې وي. یوه د تجویز (وړاندیز) او بله د نفاذ (عملي کیدو). دلته هم دوی مرتبې کېږي. د قرآن کریم دنزول تجویز د برات په شپه وشو او نفاذ یې د قدر په شپه وشو. په هر حال د آية غرض که له (لیلة مبارکه) څخه هر څه وي. خوله احادیثو څخه ددې شپې برکت او فضیلت معلومېږي. (التبلیغ ۱۴ مخ ۸ ټوک)

د تسمیې وجه

تسمیان له شعب او تشعب څخه مشتق (جوړ) دی. معنی یې جلاوالی او نیتوالی دی. په حدیث شریف کی راځي چې پدې میاشت کې پر روژه نیونکو انسانانو د خدای جل جلاله داسې رحمتونه او برکتونه نازلېږي، ترڅو یې جنت ته داخل کړي. لکه څنگه چې دا میاشت د رحمتونو د نازلېدو میاشت ده نو ځکه شعبان ورته ویل کېږي. (فضائل الايام والنهور ۹۹ مخ)

د شعبان (حروف) توري

د شعبان پنځه توري دي: ش - ع - ب - ا - ن. له دې څخه هر یو پر عظمت او لویې دلالت کوي. ش. (شرافت). ع. (علو) لوړوالي. ب. پر (نیکي

الف، الفت، ن، نور، دا پنځه نعمتونه الله جل جلاله بندگانو ته پدې
مياشت کې ورکوي. (غنية الطالبين ۳۵۲ مخ)

د شعبان قدر او ارزښت

هر هوښیار (عقلمند) ته ضروري ده چې په شعبان کې غفلت (سستي) ونکړي او دروژې د استقبال لپاره تيارې په دې مياشت (شعبان) کې ونېسي. له خپلو گناهونو څخه توبه وکړي. کوم عملونه چې کم شوي وي هغه بايد پوره کړي د برات په مياشت کې بايد لوی خدای جل جلاله ته عاجزې او زارې وکړي. په مطمئن زړه د الله جل جلاله طرف ته رجوع وکړي. د حضرت محمد صلی الله تعالی علیه واله وسلم په وسیله د لوی څښتن جل جلاله څخه رحمت و غواړي، تر څو دهغه زړه پاک شي، او د باطني (پټو) مرضو لپاره بايد دوه کاره وکړي. بايد دا کارونه ونه ځنډوي او پدې مياشت کې يې وکړي، ځکه چې په حقيقت کې درې ورځې دي: يوه پرون کومه چې تيره شوه دوه مه نن ورځ ده کومه چې د کار کولو ده، درېمه د سبا ورځ کومه چې د امید ورځ ده. او د راتلونکې ورځې هيڅ علم چاته نشته چې ژوندی به پاته شي کنه؟

کومه ورځ چې تيره شي بايد نصيحت او عبرت ورڅخه واخيستل شي، نننۍ ورځ بايد غنیمت وگڼل شي او راتلونکې ورځ د خطرې ورځ ده چې رابه شي او

کنه؟ همد راز دا درې مياشتې دي: رجب تير شي او دروژې انتظار کېږي، د اهیچاته نده معلومه چې ددې مياشتې (روژې) پورې به ژوندی وي کنه؟ شعبان ددې دوو مياشتو (رجب او روژې) مینځنۍ مياشت ده، پدې کې د لوی خدای جل جلاله عبادت او بندگي غنیمت وگڼه.

حضرت محمد صلی الله علیه وسلم حضرت عمر (رض) ته نصیحت وکړه چې پنځه شیان تر پنځو مخکې غنیمت وگڼه تر سپین ږیریتوب مخکې ځواني ، تر مرض مخکې روغتیا ، تر غریبې (مسکینې) مخکې شتمنې ، تر مصروفیت مخکې فراغت او تر مړینې مخکې ژوند. (غنیة الطالبین ۳۵۷ مخ)

برأت او د اصحابو کرام کړه وړه (افعال) :

له حضرت انس بن مالک رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي چې: د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم قدر منو ملگرو (اصحابو کرامو) رضی الله عنهم به چې کله د برأت میاشت ولیده د قرآن کریم تلاوت به یې ډیر کاوو. مسلمانانو به دخپل مال زکوة هم اداء کاوو ترڅو چې مسکینان ور څخه گټه واخلي او درمضان المبارک دروژي د نیولو لپاره ورته کومه وسیله جوړه شي. حاکم صحابه وو به بنديان راوغوښتل کوم چې به د حد (سزا) مستحق وو پر هغوی به یې حد جاري کړ ، او نور به یې خلاص (ازاد) کړل. تجارانو به هم پدې میاشت کې پور (قرض) اداء کاوو. پر نورو به یې چې قرض باندې وو هغه به یې هم په دې میاشت کې ورڅخه وصول کاوو. درمضان د میاشتي په لیدلو سره به خلکو غسل کاوو او په اعتکاف کې به کښینستل. (غنیة الطالبین ۲۵۲ مخ)

غوره انتخاب :

لوی خدای جل جلاله فرمایي: **وَرَبَّكَ يَخْلُقْ مَا يَشَاءُ *** (۲۰ پاره ۱۰۰ رکوع) کوم څه چې الله جل جلاله غواړي هغه پیدا کوي. او کوم شی چې وغواړي هغه غوره کوي. الله جل جلاله په خپلو مخلوقاتو کې څلور شیان غوره کړي او یو یې منتخب کړ. په ټولو ملائکو کې یې څلور غوره کړي: جبرائیل ، اسرافیل ، میکائیل او عزرائیل علیهم السلام بیا یې پدې څلورو کې جبرائیل علیه السلام منتخب کړ ، او په انبیاءو علیهم السلام کې یې

حضرت ابراهيم ، حضرت موسى ، حضرت عيسى عليهم السلام او
 حضرت محمد صلى الله عليه وسلم غوره کړل او بيایي حضرت محمد
 صلى الله عليه وسلم منتخب کړ. په صحابه کرام رضی الله تعالی عنهم کی
 یې حضرت ابوبکر صدیق رضی الله تعالی عنه ، حضرت عمر فاروق
 رضی الله تعالی عنه ، حضرت عثمان بن عفان رضی الله تعالی عنه او
 حضرت علي رضی الله تعالی عنه غوره کړل بیایي حضرت ابوبکر صدیق
 رضی الله تعالی عنه منتخب کړ. په مسجدونو کی یې مسجد حرام ،
 مسجد اقصی ، مسجد مدینه (مسجد نبوي) او مسجد طور سینا غوره کړل
 بیایي مسجد حرام منتخب کړ. په ورځو کی یې عيد الفطر (کوچنی
 اختر) ، عيد الضحی (لوی اختر) ، عرفه او عاشوری یې غوره کړي. بیایي
 په ورځو کی عرفه (د ذالحجې لسمه) بهتره کړه. په شپو کی یې د برات شپه
 ، د قدر شپه د جمعي شپه او داختر شپه غوره کړي بیایي د قدر شپه تر ټولو
 بهتره کړه. مکه ، مدینه ، بیت المقدس او مساجد العشاريې غوره کړل او
 مکه یې بهتره کړه. په غرو کی یې احد ، سینا ، ولکام او لبنان غوره کړل او
 د سینا غریبې منتخب کړ. په دریاوو کی یې جیحون ، سیحون ، فرات او نیل
 غوره کړل او فرات یې منتخب کړ.

په میاشتو کی یې رجب ، شعبان ، رمضان او محرم غوره کړي بیایي شعبان
 تر نورو بهتره کړه. شعبان ته د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم میاشت
 ویل شوي ده. لکه څنگه چې حضرت محمد صلى الله عليه وسلم پر نورو
 پیغمبرانو فضیلت لري ، همداراز د میاشت (شعبان) تر نورو
 میاشتو افضله ده. (غنیة الطالبین ۳۵۵ مخ)

له حضرت ابوهریره رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي چې حضرت
 محمد صلى الله عليه وسلم وفرمایيل چې: شعبان زما (محمد ﷺ) میاشت

ده ، رجب د خدای جل جلاله میاشت ده او رمضان المبارک زما د امت میاشت ده . شعبان د گناهو دلیري کولو میاشت ده او در رمضان میاشت مسلمانان پاکوي (له گناهو څخه) .

د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم فرمان دی چې شعبان در رجب او رمضان تر مینځ داسې میاشت ده چې دهغی د بزرگي (برکت) خلکو ته علم نشته . پدې میاشت کې د خلکو اعمال خدای جل جلاله ته وړاندي کیږي ، نو ځکه زه خوښوم چې کله زما اعمال خدای جل جلاله ته وړاندي کیږي او زه روژه لرونکی یم .

له حضرت انس بن مالک رضی الله تعالی عنه رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم وفرمایيل : چې در رجب میاشت پر نورو میاشتو دومره فضیلت لري ، لکه د قرآن کریم فضیلت پر نورو کتابو همداراز د شعبان فضیلت پر نورو میاشتو دومره دی . لکه زما (محمد ﷺ) فضیلت پر نورو انبیاء کرامو علیهم السلام او در رمضان فضیلت پر نور میاشتو دومره ده لکه د الله جل جلاله فضیلت پر ټولو بندگانو . (غنیة الطالبین ۳۵۵ مخ)

د برات د شپې فضیلتونه :

له ام المؤمنین حضرت عائشې رضی الله تعالی عنها روایت دی : چې وایي ماله حضرت محمد صلی الله علیه وسلم څخه اوریدلي دي چې خلور شپې داسې دي چې په ټولو کې د خدای جل جلاله در رحمت دروازي خلاصې وي ؛ دلوی اختر شپه ، د کوچني اختر شپه ، د شعبان مینځنۍ شپه او د عرفي شپه پدې شپه د الله جل جلاله له لوري د خلکو د عمرونو ، درزق او دهغوی د حج په هکله احکام لیکل کیږي . (غنیة الطالبین ۳۲۲ مخ)

د برات شپې ته هم مبارکه شپه وایي چې پر بندگانو رحمت ، برکت او د خدای جل جلاله نعمتونه نازل کیږي . له حضرت علي رضی الله تعالی عنه

څخه روایت دی چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم وفرمایيل: چې د شعبان په مینه څنۍ شپه کی د دنیا او آسمانو خلکو ته د الله جل جلاله حکم کیږي، هر مسلمان ته بڅښنه کوي، بغير له مشرک، کینه کونکي صله رحمي قطع کونکي او زانيې ښځې څخه. (غنية الطالبيين ۳۵۹ مخ)

له حضرت انس رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چې له حضرت محمد صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وشوه چې په روژو کی کومې روژې ښې (بهترې) دي؟ حضرت محمد صلی الله علیه وسلم وفرمایيل: چې د شعبان روژې چې درمضان المبارک دروژو د درناوي لپاره وي حضرت عائشة رضی الله تعالی عنها وايي چې د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم په نزد د شعبان ډیره خوښه ده ځکه چې دا رمضان المبارک ته نژدې ده.

له حضرت عبد الله رضی الله تعالی عنه څخه ورايت دی چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم وفرمایيل: کوم شخص چې د شعبان د اخيري دوشنبې روژه ونيسي: الله جل جلاله دهغه گناه ور بڅښي، يائي د دې مياشتې اخيري دوشنبه. داسې نه چې د دې مياشتې اخيري ورځ ځکه چې د عامو خلکو لپاره د رمضان المبارک څخه يوه يادوي ورځې مخکې روژه نيول منع دی.

له حضرت انس بن مالک رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی: چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم وفرمایيل: چې د دې مياشتې نوم يې ځکه شعبان کيښود چې پدې کی ډيرې نيکۍ تقسمیږي، او درمضان المبارک نوم يې ځکه کيښود چې پدې کی ټول گناهونه سوځل کیږي. (غنية الطالبيين ۳۵۴ مخ)

د برات د شپې ځانگړتياوې

د برات د شپې ځانگړتيا داده چې پدې شپه کې له ماښام وروسته د الله جل جلاله تجليات او توجهات د دنيا آسمان ته راځي (رالوزيري).
 او عام اعلان کيږي چې ايا کوم د بڅښني غوښتونکي شته چې زه بڅښنه ورته وکړم. ايا کوم دروزي (رزق) غوښتونکي شته چې زه رزق ورکړم ايا کوم مصيبت خپلې شته چې زه ساتنه ورکړم. ايا داسې څوک شته؟
 غرض دا چې ټوله شپه دلوی خدای جل جلاله درحمت دربار خلاص اود عامي بڅښني باران اوري ترڅو چې سپيدې راچوی (صبح صادق) او وروسته دا دربار تړل کيږي. که څه هم دا دربار ټول کال هره شپه خلاص وي هغه يوازي د شپې تر وروستۍ برخې پورې خاص دی. ددې شپې فضيلت دادی چې دلوی خدای جل جلاله درحمتونو دربار له لمر لویدو څخه شروع او تر سپيده داغه دوام لري. دا هغه شپه ده چې پکې رحمتونه نه تقسيميږي، بلکه پوره پوره ونډه ورکول کيږي. لکن افسوس څومره نېکبخت دی هغه څوک چې له دې ونډې څخه برخه من شي..... شايد چې په سلو (۱۰۰٪) کې به يو يادوه هم وپېښ نه وي؟

ددې مياشتې له نورو ځانگړتياوو سره سره يوه ځانگړتيا دا هم ده چې څوک په آینده (راتلونکي) کال کې مړ کيږي. پدې شپه کې يې د مرگ نېټه معلوميږي. نو پکار ده چې ددې مياشتې له ځانگړتيا سره سره په ښه عبادت مشغول شي ترڅو يې د ژوند پرېکړه (قيصله) په داسې وخت کې وشي چې په عبادت کې بوخت (مشغول) وي.

حضرت عائشې رضي الله تعالى عنها له نبي کریم صلی الله عليه وسلم څخه پوښتنه وکړه چې ته په شعبان کې ډيرې روژې نيسي. ددې وجه څه ده؟
 حضرت محمد صلی الله عليه وسلم ورته په ځواب کې وويل چې: پدې مياشت کې لوی خدای جل جلاله دهغه چا نومونه ليکي چې په راتلونکي

کال کې مړ کيږي ، زه غواړم چې زما د مرګ ليکنه په داسې حالت کې وشي چې زه روژه لرونکی يم . له دې څخه اشاره معلومېږي چې د چاد مرګ فيصله پداسې وخت کې وشي چې هغه په عبادت کې بوخت (مشغول) وي . له الله جل جلاله څخه پيرامېده چې د دې مرګ به هم د عبادت په حالت کې وي او انشاء الله خاتمه به يې هم په خير او برکت وي . (فضائل الايام والشهور ۱۰۴ مخ)

دامتحان (ازموني) نېټه

عن اسامه بن زيد رضى الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم شعبان شهري ورمضان شهر الله .
ژباړه : له حضرت اسامه بن زيد څخه روايت دی : چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل : شعبان زما او رمضان المبارک د الله جل جلاله مياشت ده .

تشرېح : شعبان ته محمد صلى الله عليه وسلم خپله مياشت ويلې ، او خپل لورې ته دې منسوبه کړې له دې څخه وروسته د شعبان د مياشتې دنورو فضائلو بيان ته اړتيا نشته ځکه چې کومه مياشت د محمد صلى الله عليه وسلم وي دهغي برترې او بهترې څرګنده ده . د دې مياشتې يوه ځانګړتيا داده چې پکې د بندګانو د ټول کال عملونه (کړنې) د خدای جل جلاله حضورته وړاندي کيږي ، لکه څنګه چې د محمد صلى الله عليه وسلم قول دی چې د شعبان مياشت کومه چې درمضان او رجب مېنځنۍ مياشت ده ورڅخه غافل دي خو په هغې کې د ټولو بندګانو اعمال د خدای جل جلاله حضورته وړاندي کيږي ، ځکه زه دا خوښووم چې پداسې حالت کې چې اعمال خدای جل جلاله ته وړاندي شي چې زه روژه لرونکی يم .
(رواه البيهقي في شعب الايمان)

مونږ په عامو مدرسو، ښونځيو او ټولو تعليمي ادارو کې وينو چې زده کونکې په ټول کال کې چې زړه يې غواړي هغسې گرزې. خو چې کله دکال په اخيره کې دټول کال دتعليمي امتحان (ازموينې) وخت رانژدي شي، له ټولو څخه بې استعداد ده. بې شوقه او بې محنته (کوبښنه) طالب العلم هم دټولو کتابونو په تکرار او زده کړه بوخت وي. غرض دا چې دانسانې فطرت تقاضا ده چې کله دکوم کار دنتيجه (پايلې) وخت راشي ټوله توجه يې همدې لور ته وي. همدا راز اعمال دي، دادنيا دانسانانو دهميشنې ژوند ځای ندی انسانان به پکې دتل لپاره نه وي، دالکه يو هوټل ياسراي ديوي، دوو يا څو ورځو دمسافرانو ژوند لپاره ده.

د «الدنيا مزرعة الآخرة» مشهوره مقوله خوبه تاسو هم اوريدلي وي، ددې مطلب همدا دی چې الله جل جلاله انسان دڅو ورځو دامتحن لپاره دې دنيا ته راليرلی دی. چې وگوري چې څنگه عملونه کوي، خپل عاقبت سموي، که يې خرابوي. داسې هم نه ده چې الله جل جلاله انسان دې دنيا ته هسې راليرلی دی. بلکه هرکال دتېروخت عملونه کتل کېږي. او دراتلونکي کال لپاره نوی ترتيب نيول کېږي. دبرأت مياشت دامتحن مياشت ده، پدې کې دټول کال عملونه خداي جل جلاله ته وړاندې کېږي او دراتلونکي کال حکمونه صادرېږي. په تېر شوي حديث کې حضرت محمد صلی الله عليه وسلم خپل امت ته ددې نکتې (باريکني) لارښوونه وکړه چې دا مياشت دتېرو اعمالو دنتيجه مياشت ده، نو په ځانگړي ډول بايد نېک (ښه) اعمال وشي، لکه څنگه چې دنورو ازمينو (امتحانو) لپاره هلې ځلې کېږي بايد پدې امتحان کې هم بشپړ کوبښن وشي ترڅو مخکې غلطۍ پوره شي او دکاميابۍ لور ته دي مخ شي، داسې نه چې يوازي محمد صلی الله عليه وسلم قول کړی، بلکه خپله يې عبادت هم

کړي او یو عملي تصویر یې ژمونږ مخ ته ایښی. له گڼ شمیر احادیثو څخه معلومېږي چې محمد صلی الله علیه وسلم په کومه اندازه په شعبان کې ډیرې روژې نیولې دي له رمضان څخه سوا دا خصوصیت بلې میاشتې ته نه و حاصل. له ځینو روایتو څخه معلومېږي چې محمد صلی الله علیه وسلم به ټوله شعبان روژې نیولې کله به چې روژه راغله هغه به یې هم پیل کړه.

ددې لپاره چې امت یې کمزوری او له رمضان المبارک څخه یې برخې نشي ددې اجازه ورکړل شوه چې د شعبان په لومړۍ نیمايي کې روژې ونېسي او به نصف اخر کې استراحت وکړي چې دروژي (رمضان المبارک) لپاره تکره (زورور) شي. د بشپړ شعبان دروژي د ممانعت وجه ضعف ده چې درمضان په روژو کې کوتاهي ونکړي، ځکه که څوک زورور او تندرست وي ددې وس (طاقت) ولري چې دوې میاشتي پیوست روژې پرې کوم اثر نکوي او صحت ته یې کوم زیان نه رسېږي. نو ورته رواه (جائز) ده چې د شعبان او رمضان میاشتي مسلسلې روژې ونېسي. د محمد صلی الله علیه وسلم د قول او فعل ترمینځ تعارض نشته قول یې د امت لپاره او عمل یې د ځان لپاره. (فضائل ایام والشهور ۱۰۳ مخ)

د برات شپه څه ده ؟

دا سلام د مقدسې عقېدې (توحید) له مخې د زمانې هره لحظه، ساعت، دقیقه شپه او ورځ هره شپه مبارکه او غوره ده په کومه لحظه کې د بې کاره او شر تصور دا سلام خلاف کار دی، حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د حدیث قدسي په واسطه ددې حقیقت انکشاف (څرگندونه) کړی ده چې د زمانې هرې لحظې ته ناخوښ او بد ویل منع دی، ځکه چې زمانه په حقیقت کې د الله جل جلاله د شان نوم، او الله جل جلاله د برکت، نیکبختۍ، سعادت فضیلت او بهتری په وجه د کومې میاشتې پر بلې میاشتې د ځینو

ورځو پر نورو ورځو ، يا شپو پر نورو شپو ، آن دځينو ساعتونو پر نورو فوقيت او بهتري حاصله ده . او ددې قسم فوقيت او فضيلت د قرآن او حديث په ذريعه ثابت دی . د کوم چې فضيلت بهتري او خواصې په قرآن کریم کې بيان شوی او په نبوي احاديثو کې هم بيان شوی دی داسې دي :

دمعراج شپه ، دبرأت شپه ، دقدر شپه او داختر ونو شپې قرآن کریم دبرأت شپې ته (ليلة المبارکه) ويلې کومې ته چې حديث شريف ليلة البرأت ويلې ده . او زمونږ په اصطلاح کې دبرأت په شپه مشهوره ده . دبرأت معنی په عربي ژبه کې دخلاصون او نجات ده . او دا داسې شپه ده چې الله جل جلاله دزيات شمير انسانانو گناهونه بخښي او دجهنم (دوزخ) له عذاب څخه يې خلاصوي . ځکه يې ددې شپې نوم ليلة البرأت (دبرأت شپه) کيښود .

بله دا چې پدې شپه کې دانسان دژوند او دهغه دارتياؤ ديوه کال لپاره فيصله کېږي . او دامبارکه شپه دشعبان دمياشتې پنځلسمه شپه ده کومه چې دڅوارلسم تاريخ له ماښامه شروع کېږي بيا تر صبح صادقه پوري .

ددې شپې شرعي حيثيت دومره دی چې دبرأت شپه يوه سپېڅلې (مقدسه) شپه ده . پدې شپه کې به نبي کریم صلى الله عليه وسلم له عادت څخه زيات عبادت کاؤ . او دمريو دمغفرت ددعاؤ لپاره به هدير و ته تلې ، په دوهمه ورځ به يې روژې نيولي . دا دبرأت د شپې دلماڅنې اصل طريقه ده چې پدې شپه کې تر ټولو زيات عبادت وکړي دخپلو گناهونو دبخښني دعاوي وکړي او هديرې ته ولاړ شي دسنت طريقي مطابق دخپلو پلرونو ، نیکونو ، دوستانو ، قريبانو او عامو مسلمانانو دنارينه اوز نانه لپاره دبخښني دعاوي وکړي او په راتلونکي ورځ روژه ونېسي . (محمدرفعت "قاسمي")

دجبرائيل عليه السلام راتګ :

له حضرت ابو هريرة رضي الله تعالى عنه څخه روايت دي چې نبي كريم صلى الله عليه وسلم وفرمايل: چې دشعبان په مينځنۍ شپه كې حضرت جبرائيل عليه السلام ماته راغلى او ويې ويل: اى محمد صلى الله عليه وسلم! خپل سر د آسمان لورته پورته كړه، ماهم سر پورته كړ آسمان ته مې وكتل. د جنت ټولې دروازې خلاصې وي په لمرنۍ دروازه كې يوه ملكه ولاړه وه نارې يې وهلې چې كوم شخص پدې شپه كې ركوع (لمونځ) كوي هغه ته دي زيرى (خوشخبري) وي په دوهمه دروازه كې يوې ملكې نارې وهلې چې څوك پدې شپه كې سجده كوي هغه ته دي زيرى وي.

په درېيمه دروازه كې يوې ملكې نارې وهلې چې كوم شخص پدې شپه كې دعا كوي هغه ته دي زيرى وي په څلورمه دروازه كې يوې ملكې ويل چې پدې شپه كې څوك ذكر كوي هغه ته دي زيرى وي. په پنځمه دروازه كې يوې ملكې ويل چې څوك پدې شپه كې د خداى جل جلاله له ويرې ژاړي هغه ته دي زيرى وي. په شپږمه دروازه كې ملكې ويل چې پدې شپه كې ټولو مسلمانانو ته زيرى دى. په اوومه دروازه كې ملكې ويل چې كه څوك څه غواړي (غوښتنه به يې پوره شي) په اتمه دروازه كې ملكې ويل كه څوك دمغفرت (بخښنې) سوال كوي، سوال به يې قبول شي.

حضرت محمد صلى الله عليه وسلم فرمايې: له جبرائيل عليه السلام څخه مې پوښتنه وكړه چې دا دروازې به تركومه خلاصې وي؟ ځواب يې راكړ چې دشپې له لمرنۍ بيا تر سپيده داغ (صبح صادق) پورې، بيا يې وفرمايل: اى محمد صلى الله عليه وسلم! پدې (د برات پنځلسمه) شپه كې الله جل جلاله د دوزخ له اوره دومره خلك خلاصوي څومره چې د بني كلب د بوزو وېښتان دي.

(غنية الطالبين ۳۲۲ مخ)

په عربو كې د هرې قبيلې د يرې بوزې وي خو د كلب قبيلې د يرې زياتې وي.

ددې ټولو بوزو پر صورت (بدن) باندې چې څومره ويښتان دي له دې څخه زيات شمير مسلمانان د دوزخ له اوره څخه خلاصېږي. (له دې مثال څخه هدف د يروالۍ دى چې د يوې بوزې څومره ويښتان وي او د داسې بې حسابېه بوزو به څومره ويښتان وي چې له دې څخه هم زياتو کسانو ته لوى خداى جل جلاله مغفرت کوي. (محمد رفعت «قاسمي» غفرله الباري)

د برات شپه ولې مبارکه (سپېڅلې) ده ؟

کومه شپه چې راتلونکې ده (د شعبان پنځلسمه) ددې په هکله ډير فضيلتونه راغلي دي. نو ځکه ورته مبارکه شپه ويل صحيح ده، که څه هم په احاديثو کې د مبارک لفظ ندی راغلی لکن په قرآن کریم کې راغلی دی. که څه هم دا تفسير متحمل دی خودې شپې ته د مبارکې لقب ورکول کوم تاوان نه لري ځکه چې برکت په حقيقت کې کثرت نفع (ډيري فائدي) ته وايي. نو چې د کوم شپې ډيره فائده ثابته وي نو مبارک ورته ويل صحيح دی. کوم فضيلتونه چې په احاديثو کې ددې شپې راغلي دي زيات نفع (فائده) ور څخه ضرور ثابته ده نو مبارکه ورته ويل صحيح ده. ځو اکه د مبارک لفظ ندی راغلی، لکن په قرآن کریم کې آيه دى:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنْذِرِينَ ۳ فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ

ژباړه: - مونږ دا قرآن په يوه برکتناکه شپه کې نازل کړی، بېشکه چې مونږ بيوونکې يو. پدې شپه کې د هر امر حکيم (د حکمت کار) فيصله کېږي. يعنې د اهرم يو برکت دی چې پکې د ټولو کارونو فيصله کېږي. په ټولو امورو کې ټول شيان داخل دي يوازي لمونځ او روژه نده. بلکه د دنيا کارونه هم پکې شامل دي. د مثال په توگه د يوه کښت به دومره حاصلات کېږي، جنگ به کېږي، بری (فتح) يا ماتې به کېږي. دونه او به به وار وي، د مرگ، ژوند، کوزدې، واده (نکاح) او دنورو شيانو فيصله او انتظام به

کېږي. دا ټول شيان په برکت کې داخل دي ځکه د ايو ډول برکت دی او دوهم ډول برکت ديني دی چې په احاديثو کې ذکر ده.

کله چې د شعبان دمياشتې پنځلسمه شپه شي او ماښام الله جل جلاله د دنيا آسمان را کښته شي، دا د دې شپې د خصوصيت وجهه. ځکه چې هره شپه له نيمې شپې وروسته لوی خداي جل جلاله د دنيا آسمان ته تشریف راوړي او پر بندگانو درحمت نظر کوي. يعنې په نور و شپو کې له نيمائې وروسته او په دې شپه کې له ماښامه څخه د خداي جل جلاله درحمت نزول کېږي، د اهم يوه د برکت وجهه ده د دې شپې قدر به هغه څوک کوي، چې له الله جل جلاله سره ئې بي پايه مينه وي ځکه چې د دې شپې هره لمحه غنيمت ده او هر حبيب دخپل محبوب توجه ډيره قدرمنه گڼي، خود برات او قدر په شپه داديدار (توجه) ټوله شپه وي. (التبليغ ۳۲ مخ ۸۸۰ حضرت مولانا نهاروي صاحب)

د برات په شپه کې د خداي جل جلاله نظام

حضرت عکرمه رضی الله عنه له ابن عباس رضی الله عنه څخه د دې ايت تفسير داسې نقلوي: چې په دې ايت کې چې د کومې شپې ذکر شوی هغه د شعبان مينځنۍ شپه ده په دې شپه کې هر مهم کار (امر حکيم) جلا کېږي، په دې شپه کې الله جل جلاله د کارونو تدبير کوي، مړه کيدونکي خلگ له ژوندو څخه جلا کوي، کوم خلگ چې په راتلونکي کال کې مري په دې شپه کې د هغوي نومونه جلا کېږي، گواکي د هغوي فهرست په دې شپه برابرېږي، د کومو خلگو چې د بيت الله شريفې سفر (حج) په نصيب وي، د هغوي نومونه جلا ليکل کېږي، او کوم زيادت او کمبود پکې نوي، د حکيم ابن کيسان رحمه الله عليه وينا ده چې د شعبان په مينځنۍ شپه کې الله تعالی پر مخلوق باندي نظر کوي، او څنگه چې لوی خداي جل جلاله دا خلگ پاک کړي تر راتلونکي کاله به داسې پاک (معصوم) وي، له عطاء

بن یسار رحمة الله عليه څخه روایت دي چې دشعبان په مینځنۍ شپه کي دخلگو د ټول کال اعمال الله جل جلاله ته وړاندې کيږي ، چې یو څوک په سفر ځي یا نکاح کوي ، خواله جلا جلاله دهغوي نومونه د ژوندوله فهرست څخه را باسي ، یعني د بنده چې څنگه اراده وي خواله جل جلاله ورته مرگ لیکلی وي ، (غنیة الطالبین ۳۲۱ مخ

د ملائکو اخترونه

لکه څنگه چې په ځمکه کښی پر مسلمانانو دوه اختره دي همدا رنگه په اسمان کښی پر ملائکو هم دوه اختره دي د مسلمانانو اخترونو کچنی اختر (دشوال اول تاریخ) او لوی اختر (دذي الحجي لسم) ورځې دي ، او د ملائکو اخترونه د برات او قدر شپې دي .

د ملائکو اخترونو ځکه د شپې دي چې هغوی ویديږي نه او د مسلمانو اخترونه ځکه دوځې شول چې هغوی ویديږي . (غنیة الطالبین) ص ۳۲۳

د مرگ او ژوند پریکړه

له حضرت عائشې رضی الله تعالی عنها څخه روایت دي : چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم له ما څخه پوښتنه وکړه : ایا ته خبره یې چې په دې شپه (د شعبان پنځلسمه) کښی څه کيږي ؟ ما ورته وویل یا د الله تعالی رسوله ! زه نه یم خبره ، ته راته ووايه چې څه کيږي ؟ حضرت محمد صلی الله علیه وسلم وویل : چې دانسانانو هر هغه څوک چې په راتلونکی کال کښی پیدا کيږي دهغه د پیدائښت نیته معلومیږي ، او کوم څوک چې په آینده کال کښی مري په دې شپه کښی یې د مرگ نیته لیکل کيږي او په دې شپه کښی دخلگو عملونه پورته (خدای جل جلاله ته) خپری او د بندگانو روزې (رزق) کښته راځي (معلومیږي) حضرت عائشه رضی الله تعالی عنها وایی : چې ما پوښتنه وکړه ای د خدای جل جلاله رسوله ! ایا کوم

شخص بغير د خداى تعالى له رحمت نه جنت ته نشى داخليدلاى هغه صلى الله عليه وسلم راته وويل: هو هيثوك هم بي د خداى له رحمت څخه جنت نه نشى تللاى نبى كريم صلى الله عليه وسلم داالفاظ درى واره مكرر كړل مايبيا وويل چى ته هم بيله اجازى د خداى تعالى نشى جنت تللاى؟ ده په خپل تندى مبارك لاس كښينود وي ويل: هو زه هم د خداى جل جلاله له رحمت څخه بغير جنت ته نشم تللاى داالفاظ هم هغه درې واره تكرر كړل.

تشریح : په دنيا كښى چى څومره انسانان پيدا كيږي يا مړه كيږي ډير مخكې لا دهغوئ د پيدا ثبوت او مرگ په اړه فيصلې په لوح محفوظ كښى درج (ثبت) دي ليكن هر كال د برات دمياشتې په پنځلسمه شپه كښى دوخت تعين كيږي چى څوك په دې كال كښى مري او څوك پيدا كيږي (د عملونو د ختلو) مطلب دادى چى په دې كال كښى چى بنده كوم اعمال كوى نيك يا بد په دې شپه كښى ليكل كيږي لكه څنگه چى په حديث شريف كښى راغلى دي چى په دې شپه كښى مرگ او ژوند ليكل كيږي او د كوم چاچى د حج نصيب وي هغه هم ليكل كيږي. لكه چى حضرت عائشې رضى الله عنها واوريدل چى كوم عملونه چى په راتلونكى كال كښى يې بنديگان كوى ليكل كيږي دا پوه شوه چى جنت ته دخول هم محض (خاص) د الله جل جلاله تر مهربانۍ تعلق لري. لكه څنگه چى غواړي په خپل فضل او كرم سره يې جنت ته داخله وي، او كه يې خوښه شوه نه يې داخلوى. د نبى كريم صلى الله عليه وسلم قيمتى وينا ددې ايت كريم سره خلاف نه ده (وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) يعنى دا جنت هغه ده چى تاسوته دهغه څه (د دنيا دا اعمالو) په بدل كى دركړل شوى دي چى تاسو به هغه كار سرته رساوو. (پاره ۸ ركوع ۱۲)

ځکه چې ښه (نیک) اعمال د جنت د داخلیدو ظاهري سبب دي، لکن حقیقي سبب د الله جل جلاله فضل، کرم او مهرباني ده، نه نیک اعمال. بیا هم نیک اعمال دلوی خدای جل جلاله فضل او کرم دي که له چا سره دلوی خدای جل جلاله مرسته نه وي نو هغه به څنگه نیک اعمال وکړي؟ نیک او صالح اعمال پنده هغه وخت کوی چې د الله تعالی فضل او کرم دهغه رهنمائي وکړي له دې ټولو شواهدو سره سره بیا هم ویلی شو چې جنت ته تگ یوازې د الله تعالی پر مهرباني باندې موقوف دي بعض علما وايي چې جنت ته دخول محض د الله تعالی درحمت نتیجه (پایله) ده او په جنت کښې مختلفې درجې د اعمالو پر ډیروالي او کم والي پورې تعلق لري. یعنې و جنت ته داخلیدل خو د الله تعالی رحمت موقوف دي، او اختلاف د مرتبو بیا تر اعمالو تعلق لري (د اعمالو مطابق درجې دي) (مظاهر حق جدید ص ۲۰۰ ج ۲)

په کال کې د منظوري شپه

نبي کریم صلی الله علیه وسلم فرمایي چې هر بنی آدم (انسان) چې په آینده کال کښې پیدا کیږي. پدې میاشت کښې دهغه نوم نیټه لیکل کیږي او د بنی آدم هر شخص چې په آینده کال کښې مړ کیږي په دې شپه کښې یې نوم او نیټه لیکل کیږي. د انسانانو اعمال پورته څیړی (خدای تعالی ته وړاندې کیږي) او دهغو یې چې څومره روزي په نصیب وي هغه را کښته کیږي (لیکل کیږي).

تشریح: د دنیا د ټولو حکومتونو دستور دي چې دخپلو وسائلو او پاليسو مطابق یو کال مخکې داخراجاتو او صادراتو لست جوړوي په دې کښې د پارلیمان (ولسني جرگه) او وزیرانو په میاشتو ناستې او مجلسونه

(شوری) وي. دالست يې د حکومتې کارونو لپاره رهنما هم وي له دينه داهم معلومېږي چې په راتلونکي کال کينسي څونه اندازه ترقي کيږي. همدا راز د شعبان د څلورلسم او پنځلسم تاريخ په مينځ کينسي لوی خدای جل جلاله هر کال دخپل لوی او پراخ حکومت لست برابر وي چې دالست د انسانانو د ژوند پر هر اړخ محيط وي. په دې شپه کينسي ددې فيصله هم کيږي چې څونه خلک به دنيا ته راځي او څونه به له راتگ نه وروسته له خپل عمل سره ځي، او څومره خرڅ به کيږي اوله چانه به څومره بېرته اخيستل کيږي. د شعبان په پنځلسمه شپه د لوی خدای جل جلاله له حکم سره برابر له هغه څه نه چې په اوله ورځ يې فيصله شوی، د يوه کال د اعمالو (لست) به د خدای تعالی امين مخلوق او مقربو ملائیکو جبرئيل، میکائيل، اسرائيل او عزرائيل عليهم السلام ته حواله کيږي په دې دنيا کې به هغه څه کيږي څنگه چې ملائکو ته سپارل شوی دي.

د غوښتنې دوراندې کولو وخت

تاسو به لېدلی یا اوریدلي وي کله چې د يوه مملکت کلني حساب دورځي د ټول ملک په اړوند د مختلفو شعبو د مطالبو عارضې حکومت ته وړاندې کيږي، او دخپلو ضرورياتو د پوره کولو لپاره حاضرېږي، همدا شان کله چې لوی خدای تعالی دخپلو بندگانو د ژوند په اړه يوه لائحې ترتيبوي نو ټول بندگان بايد د لوی خدای جل جلاله په حضور کينسي حاضر شي ترڅو هريو ورته دخپل حاجت وړاندیز وکړي لکه څنگه چې حکومتونه دخپلو عامو مطالبو ملحوظ وي او بيا دهغوۍ د ضرورت مطابق لست جوړوي ترڅو يې مشکلات په بشپړه توگه ختم شي. همدا شان لوی خدای تعالی دخپلو بندگانو د دعاوې اوري او بيا دهغوۍ د دعاوو مطابق خپل رحمت ورباندې کوي ځکه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمایلي دي:

وعن علي رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
إذا كانت ليلة النصف من شعبان فقوموا ليلها وصوموا يومها فإن الله تعالى
ينزل فيها بغروب الشمس إلى السماء الدنيا فيقولوا لا من مستغفر فاغفر له
الا مسترزق فارزقه الا مبتلى فاعافيه الا كذا حتى يطلع الفجر
(الترغيب - ۳۶ مخ ۲ توك - تفسير روح المعاني ۱۰۲ مخ ۱ توك)

ترجمه: له حضرت علي رضي الله تعالى عنه خخه روايت دي چي نبي
كريم صلى الله عليه وسلم ويلي دي كله چي دشعبان پنخلسمه شپه شي
تاسو بايد عبادت وكړي او په راتلونكي ورځي يې روژه ونيسئ ځكه چي
لوی خداي جل جلاله له لمرليدو وروسته ددنيا آسمان ته راكوزيږي او الله
تعالی وايي چي آيا كوم دېڅښنې غوښتونكي شته چي زه بڅښه ورته وكړم
آيا كوم درزق غوښتونكي شته چي زه رزق ورکړم ، او آيا كوم دمصيبت
زده شته چي زه يې مشكلات ورته حل كړم ، اوداسي نور اوداوازونه
تر صبح صادق پوري وي .

دغوښتنې مضمون

له دوعا څخه علاوه دشعبان په پنخلسمه شپه كښي دعبادت اوپه
راتلونكي ورځ كښي دروژي نيولو هدايت شوی دي موږ چي كله حكومت
ته عارضه وړاندې كوو نو په الفاظو ، جملو اومضمون كښي دعاجزي
اظهار كوو . نو بيا كله چي موږ دخداي تعالی دربار ته ددعاو وړاندیز كوو
چي الله تعالی دتولي دنيا دپاچاهانو پاچا اومالكه حقيقي دي نو لازمه چي
ورته په هر حالت كښي عاجز او زاري اختيار كړو اودخپلي كمترۍ او دلوی
خداي جل جلاله دلويي اظهار وكړو اوپه عاجزي سره عارضه ورته وړاندې
كړو زموږ داعجز او زاري دتولي شپي پرعبادت دلالت كوی . اوله
احاديثو څخه ثابته ده كله چي بنده په عاجز او زاريو دلوی خداي تعالی په

حضور کښی لاس په دوعا شی دلوی خدای جل جلاله رحمت په جوش راځی او د بندۀ دادوعا انشاء الله قبلیری ای مسلمانانو! اوس لاهم وخت شته چی څه خطاګانې درته شوی باید داسې نیک اعمال وکړو چی دهغې کفارۀ شي، او چې کوم وخت راتلونکی وي دلوی خدای جل جلاله د رحمتونو لمن وغوروي دشعبان مبارکې شپې چی تیر شوی او په هغې کښی چی موکوم ناوړه رسمونه کړي وي لکه اورلګول یا داسی نور دهغې په وجه مه مایوسه کیږی (راشی دلوی خدای جل جلاله دربارته! په دې شپه کښی دلوی خدای جل جلاله دربارته رجوع وکړی، غمجن کیږی مه، له پښیمانی سره راشی دلوی خدای جل جلاله په دربار کی اوبښکې وبهوئ، تاسو وګورئ چی خدای جل جلاله له تاسونه راضی دي، نور هم دهغه درحمت انتظار وکړئ نن یوازې او یوازې دخدای تعالی درحمت ضرورت دي دلوی خدای تعالی لورته رجوع وکړی که چېرې یو قدم دخدای تعالی په لار کښی واخلئ، دخدای تعالی له لوري به لس واره پرتاسو دخدای تعالی رحمت وشي همدا شان پدي مبارکه شپه کښی چې چېرې دخدای تعالی په حضور کښی دوعا کوی نو باید وتولو دوستانو، قریبانو، ملګرو، اولیاء کرام اود عامو مسلمانانو لپاره هم دمغفرت دوعاوي وکړئ دخپلو اولادو لپاره هم دوعاوي وکړئ، که چېرې ممکنه وي هدیرې (مرستون) ته لارشی دقبرونو زیارت پرستنطریقۀ وکړئ اود پښخلس تاریخ روژه هم ونیسی، او که چېرې داممکن نه وي لږ تر لږه خپل ځان او اولاد له گناهونو، خرافاتونه وژغورئ لکه څنګه چی الله تعالی وایی:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا) (التحریم/پاره/۲۸)

ای دایمان خاوندانو! خپل ځانونه او اولاد له اوره څخه وساتئ

(ترجمه: شیخ الهند ص ۷۴۳ مولانا محمد رفعت قاسمی.)

د قدر د شپې د پټوالي حکمت

د برات د شپې په ښکاره والی او د قدر د شپې په پټوالي کېښی د الله تعالی حکمت دادي چې د قدر شپه د لوی خدای تعالی درحمت د نازلیدو . د گناهونو د پخښی اوله دوزخ څخه د خلاصیدو شپه ده لوی خدای جل جلاله ځکه داشپه پټه کړي ده ترڅو چې خلگ یوازې د دې شپې پر عبادت بسنه (اکتفا) ونکړي ، او نور عبادت پری نږدي .

د برات د شپې د ښکاره والی حکمت

د برات شپه (د شعبان د میاشتې پنځلسمه شپه) لوی خدای جل جلاله داشپه ښکاره کړي ده ځکه چې داشپه د قضاوت او حکم ، د غضب او رضامندی ، د قبلیدو او ریدو ، د نن دیوالی او لېریوالی ، د نیکمرغۍ او بدبختۍ ، د کرامت او پرهیزگاري شپه ده په دې شپه کېښی ځینی نیکمرغه او ځینی بیا رتل کیږی څوک د ښو کارونو په وسیله سو بمن (کامیاب) کیږی ځینی بیا د بدو کارو په بدله سره خوار او ذلیل کیږی . څوک د برکت او کرامت خاوند کیږی ، ځینی نور بیا له دینه بې برخې کیږی چاته د نیکو عملونو ثواب ورکول کیږی او ځینو ته بیا زجر ورکول کیږی ډیر خلگ په ښارونو کېښی په کار او وظيفه مشغول وي خود خدای تعالی په نزد یې د کفن تیاری کیږی ، د ځینو بیا د قبر تیاری کیږی ، خو هغوی د دنیا په خوښیو بوخت وي ځینی بیا په تکبر ، خدا او ساتیری بوخت وي ، لکن د هلاکت وخت یې نژدې وي په ډیرو دنگومانو ښکلا ختمه وي ، خوژر ده چې مالک یې پناه او خاورو ته لار شی ځینی بیا د ثواب په تمه وي ، لیکن پر دوئی عذاب نازل کیږی ، ځینی بیا د ښه زیږی (بشارت) په امید وي لکن دوئی ته تاوان رسیری ډیر بیا د جنت په تمه وي خو دوئی ته د ورځ ورنصیب کیږی . څوک بیا د یوځای والی په تمه وي ، لکن د هغوی بیلتون په برخه

کیرې ځینی نور بیا دپادچاهی دورکیدلو په امید وي ، خودهغوی تباهی
په برخه وي (غنیه الطالیر ص ۳۶۳)

دوینوالی څوارلس شپې

- دټولو علماؤ کرامو پدې اتفاق دي چی دکال په دغو څوارلسو شپو کښی
وینستوب او عبادت پکار ده
- (۱) دمحرم دمیاشتې لمړۍ شپه
 - (۲) دعاشوری شپه
 - (۳) درجب دمیاشتې لمړۍ شپه
 - (۴) درجب مینځنۍ شپه
 - (۵) درجب اوویشتمه شپه
 - (۶) دشعبان (برات) مینځنۍ شپه
 - (۷) دعرفي شپه
 - (۸) دکوچني اختر شپه
 - (۹) دلوی اختر شپه
 - (۱۰) دروژي دمیاشتې لمړۍ
 - (۱۱) یوولسمه
 - (۱۲) دولسمه
 - (۱۳) دیارلسمه
 - (۱۴) اودروژي داخیری لسوتاق شپې یوویشتمه ، درویشتمه ،
پنځه ویشتمه ، اوویشتمه ، اونه ویشتمه شپه.
- همدا راز دعلماء کرامو پر دې هم اتفاق دي چی په دغو اوولسو ورځو
کښی عبادت کول هم باعث دډیر ثواب دي . دعرفي ورځ ، عاشوری

(دمحرم دمياشتې لسمه) ورځ، دبرات دمياشتې مينځنۍ ورځ، دجمعي ورځ، ددواړو اخترو ورځې، دذالحجې لس معلومي ورځې اودتشریق ورځې (دذالحجې يوولسم، دوولسم اوديارلسم تاريخ) په دې ټولو ورځو کښې دجمعي ورځ او دروژې دمياشتې دټولو ورځو په هکله ډير ټينگار شوی دي.

نوټ: درجب دمياشتې په لمړۍ ورځ پورته شئ عبادت وکړئ او په ورځ يې روژه ونيسئ ددواړو اخترونو په شپو عبادت وکړئ، لکن په ورځو کښې يې روژه مه نيسئ دبرات (شعبان) په مينځنۍ اودعاشوري په شپو کښې عبادت وکړئ او په ورځو کښې يې روژه ونيسئ. (غنيۃ الطالبين ص ۳۴) حضرت ذوالنون مصري رحمه الله عليه وايي چي درجب مياشت دديو دختמידو لپاره اودبرات (شعبان) مياشت دعبادت کولو لپاره ده لکه څنگه چي دروژې مياشت دکرامتونو دليدلو لپاره ده په رشتيا چي کوم شخص بد اعمال نه پرېږدي، دلوی خداي تعالی بندگي اواطاعت ته غاړه نه اړدي اودلوی څښتن کرامتونه ته منتظر نه وي همدا شخص له دعبت کارونوله کوونکو څخه ده همداراز دذوالنون مصري رحمه الله وينا ده چي درجب مياشت دکښت کرلو مياشت ده يعنی په رجب کښې کښت کرل کيږي په شعبان کښې اوبيري او په روژه کښې يې حاصلات اخيستل کيږي، ظاهره ده چي حاصل اخيستونکی هغه څه ربيي کوم چي يې کرلې وي همدا راز څوک چي څه کوي دهغه بدله به ورکول کيږي کوم څوک چي خپل کښت ضائع کوي درييلو په وخت کښې به له پښيمانتياسره مخامخ کيږي. ددې پايله (نتيجه) ضرور بده وي. (غنيۃ الطالبين ص ۳۳۹)

هره شپه دليله القدر (دقدر شپه) ده

که چېرې ليله القدر د لغوی معنی په لحاظ مراد شی : نو هره شپه ليله القدر او د قدر ورپه . ځکه چې هره ورځ نعمت او هره شپه دولت (شتمنی) ده . په حديث شريف کښی راغلی دي چې هره ورځ د نيمې شپې نه وروسته الله جل جلاله د دنيا (اول) اسمان ته تشریف راوړي او د بندگانو ولور ته متوجه کيږي او د نياز مونږ کور دي او ځمکه مو فرش ده گواکه لمړی اسمان د دنيا بام دي او د خونې بام د خونې جزوي لکه چې الله تعالی زموږ کور ته تشریف راوړي او دانيکمرغی مویه برخه کيږي چې د پاچاهانو (شهنشاه) هره ورځ زموږ کور (د دنيا اسمان) ته تشریف راوړي . مونږ ته متوجه کيږي او د نيکیو ژمنه (وعده) راسره کوي . د خدای تعالی یوې بلې مهربانۍ ته خیر شی : که چېرې موږ د کوم ملگری دروازي ته ورشو خصوصاً د یو مريد (شاگرد) کور ته ورشو ، خودهمدي کور خلگ له موږ سره خبري ونکړي ښکاره خبره ده چې موږ به مایوسه کيږو که مایوسه هم نه شو دومره گيله خوبه ضرور وکړو چې موږ کور ته درغلو خو تاسو راسره خبرې ونه کړي .

که چېرې د کور خلگ ویده وي ، نو وبه وایو چې دا څنگه خوب دي چې زموږ دورتگ يې کوم تصور ونکړ (مطلب دا چې څومره تعلق زیاتيږي هغومره گيله زیاتيږي) او که چېرې د خطه په واسطه سره لمړی خبر ورکړل شی چې په نیمه شپه کښی زه درځم پدې صورت کښی خو دي مريدانو ته د خوب اجازه هم نشته . او اوس دلوی خدای جل جلاله معامله وگوري له دې سره سره چې دهغه الله جل جلاله حقوق واقعي او يقيني دي لیکن دخپل راتگ له خبر نه وروسته راځي او موږ ویده وینی خویيا هم نه ناراضه کيږي او وایې چې دي بنده یو مستحب کار پري ايښی دي او الله تعالی موږ ته د بې همتۍ لقب نه را کوی سبحان الله څومره د مهربانۍ خاوند دي .

د حضرت مولانا اشرف علی تھانوی د بیان خلاصه داده: که چېرې موږ د کوم ملگری یا مرید کور ته ورشو او هغه له موږ سره خبرې ونه کړي موږ به خو مره خوابدي او په غصه شو. خو الله تعالیٰ زموږ کور (د دنیا اسمان) ته تشریف راوړي او موږ په خوب ویده وینی بیا هم هغه الله تعالیٰ له موږ څخه نه ناراضه کیږي ددې مهرباني تقاضا خو داده چې موږ هر څه کولای ددې لپاره چې الله رب العزة هیڅکله ناراضه نه شي دلوی خدای تعالیٰ په حضور کښی هروخت عاجزی کول پکار ده. لکنه دا چې هره شپه د قدر شپه (لیلة القدر) ده په دې معنی چې الله تعالیٰ هره ورځ زموږ ولور ته په رحمت سره توجه کوي. (التبلیغ ص ۳۰ ج ۸ حضرت تھانوی (رح))

د برات په شپه کښی در رسول الله صلی الله علیه وسلم عمل

د ځینو علماؤ په نزد ددې شپې یوه ځانگړتیا دا هم چې هدیرې (مرستون) ته تلل هلته د ټولو مسلمانو روح ته د مغفرت دعا کول او څه حصه د الله تعالیٰ د کلام (قران) لوستل ثواب یې مړو ته وربخښل سنت دي حضرت عائشة رضی الله عنها وایي چې یوه شپه (پنځلسمه د شعبان) وه زما وارو و چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم زما خونې ته راغي کالې یې کښل چې لایې پوره کښلې نه وو بیرته یې واغوستل او ولاړ شو ما ورباندې بدگمانې وکړه هسې نه چې د کومې بلې بې کوفې ته لاړشی، زه هم د نبي کریم صلی الله علیه وسلم په وروسته پټه پټه ورپسې ولاړم، چې کتل مي نبي کریم صلی الله علیه وسلم جنت البقیع (د مسلمانانو هدیرې) ته ولاړی حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د مسلمانو بنځینه نارینه او شهیدانو ته دوعا کوله. او ما په خپل زړه کښی وویل چې زما مور او پلار دي تر تا قربان وي ما څه مکر کوئ او ته څه کوي بیا بیرته رارهي شو او زما کوتی ته راننوت او ویي ویل: ای عائشې! ولی دي دومره ساه وکښه؟ ما ورته

وويل: اي د خداى تعالى رسوله! زما مور او پلار دي تا قربان وي، ستا په تگ سره ما ته دا بد گمانې را پيدا شوه هسې نه چې د کومې بلې بې بې کوټې ته لاړ شي نوزه هم درېسې لاړم ترڅومې ته په جنت البقيع کښې په دوعا وليدلې. حضرت محمد صلى الله عليه وسلم په جواب کښې راته وويل: اي عائشې ايا ستا دا خيال وو چې الله تعالى او دهغه رسول به ما سره ظلم وکړي؟، ماته حضرت جبرائيل راغى او ويې ويل چې نن دشعبان پنځلسمه شپه ده نن الله تعالى د بنو کلب د قبيلې دوزو دروز غنو (وينستانو) په اندازه (د بنو کلب تر ټولو ډېرې وزې وې) مخلوق له جهنم (دوزخ) څخه ازادوي.

البته: په مشرک، حاسد (کينه کونکى) صله رحمى قطع کونکى، تر پندېو دلاندې د پايڅو څړونکي، دمور او پلار نافرمانې کونکى او دهميشه شراب څښونکى باندې درحمت نظر نه کوى. لدې وروسته نبى کریم صلى الله عليه وسلم کالى وکښل او ويې ويل چې اي عائشې ايا نن شپه د عبادت کولو اجازه را کوى؟ (اجازه يې ځکه ځينې وغوښته چې د محمد صلى الله عليه وسلم عادت دا وو چې د شپې په څه حصه کښې به يې عبادت کاوو او پاتې برخه به يې داستراحت او دخپلو بيبيانو د طبيعت سمولو لپاره املومه وله چې په دې شپه کښې يې امکان نه وو) حضرت عائشه رضی الله تعالى عنها وايې ما ورته وويل هو زما مور او پلار دي تر تا قربان وي هغه وو چې حضرت محمد صلى الله عليه وسلم پر لمانځه ودريدى او يوه داسې اوږده سجده يې وکړه چې زما خيال شو هسې نه چې د محمد صلى الله عليه وسلم ساه ختلې وي او روح يې قبض شوى وي زه ورولاړه شوم او د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم پر تلو مې لاس ورکښېښود د محمد صلى الله تعالى عليه واله وسلم په پښو کښې يو قسم حرکت وو

زما زړه پري مطمئن شو (د ژوند می یقین شو) او حضرت محمد صلی الله علیه وسلم په سجده کښی د الفاظ ویل

اعوذ بعفوك من عقابك واعوذ برضاك من سخطك واعوذ بك منك جل وجهك لا احصي ثباً عليك انت كما اثبتت علي نفسك

ژباړه زه ستا له غضبه ستا په عفو سره پناه غواړم او ستا د ناراضیتوب څخه پنا غواړم ستا په رضامندی سره اوزه له تاڅخه (ستا د عذاب څخه پناه) غواړم ستا په مهربانی سره ، ستا ذات لوی او عالی دي ، زه ستا تعریف او ثناء نه شم ویلای لکه څنگه چی ته ثنا وایي پر ځان خپل ، حضرت عائشة رضی الله عنها وایي چی له حضرت محمد صلی الله تعالی علیه واله وسلم څخه پوښتنه وکړه چی دا د وعا څه فضیلت لری ؟ حضرت محمد صلی الله تعالی علیه واله وسلم په ځواب کښی راته وویل : ای عائشې ! دا د وعا زده کړه او نورو ته یې هم ورزده کړه ، ماته جبرائیل علیه السلام دا د وعا رواښووله ، اوزه دا د وعا په سجده کښی بیا وایم (رواه انیهتی) .

لدی تفصیل څخه به تاسو ته د دې مبارکې شپې دستور (کړنلاره) معلومه شوی وي او د ابه هم درته معلومه شوی وي چې په دې شپه کی باید څه وکړو ؟ څنگه عبادت وکړو څنگه هد پرې ته لار شو او هلته څه وکړو او چی وروسته کورته راشو په عبادت مشغول شو دهغې طریقه د دې ټولو اعمالو کولو سنت طریقی به درته معلوم شوی وي . (فضائل الايام والشهور ص ۱۱۳) .

د حضرت عائشة (رضی الله تعالی عنها) بزرگي

د حضرت عائشې رضی الله تعالی عنه د ځواب حاصل دادي ای د خدای جل جلاله رسول ته نعوذ بالله چی الله جل جلاله او دهغه رسول به لمانږه د ظلم منعامله کوي . خو زما فکر دا وو چی الله تعالی به درته حکم کړي وي ، یا به تاسو د خپل اجتهاد له مخې د کومې بلې بې کورنې ته ځی علامه ابن

حجر رحمه الله د حضرت عائشې (رضی الله تعالی عنها) د دې جواب په باره کې وایی چې خدای ناکرده (خدای مه کړه) که چېرې حضرت عائشة رضی الله تعالی عنها د محمد صلی الله تعالی علیه وآله وسلم په ځواب کېسې نعم (هو) ویلې وای نو خبره به ډیره باریکه شوی وای، آن دا چې دا ځواب به کفر حساب شوی وای لکن حضرت عائشې (رضی الله تعالی عنها) له ذهانت څخه کار واخیست ځکه یې خپله عاجزی او عذر ښکاره کړ. بیا حضرت محمد صلی الله تعالی علیه وآله وسلم دولاړیدو وجه بیان کړه چې د شعبان په پنځلسمه شپه د دنیا اسمان ته تشریف راوړي، او یو بې پایه رحمت پر خپلو بندگانو کوی چې د بنو کلب دوزو دوزغنو (ورپو) په برابر خپل بندگان د دوزخ له اوره څخه ازاد وي، نو ځکه چې دا وخت د لوی خدای جل جلاله د مهربانې او احسان وخت دی ځکه ما وغوښتل چې په دې مقدس او مبارک وخت کېسې دخپل امت لپاره د مغفرت د دعاوې وکړم هغه وو چې جنت البقیع (د مسلمانانو هدیرې) ته ولاړم هلته له لوی خدای جل جلاله څخه په مغفرت مشغول شوم. (مظاهر حق جدید ص ۱۹۵ ج ۲)

د خدای جل جلاله د نظام سپکاوی

لوی خدای جل جلاله زموږ پر بد عملې او بد کارې ښه عالم (پوه) دی په کومو ورځو کېسې چې د بنده لپاره ډیر عمل کول ضرورت وي په هغو ورځو او شپو موږ لا په ډیرو گناهونو کېسې بوخت یو موږ دا ښه زده کوو پې د برات په پنځلسمه شپه کې پورته کیدل ضروري دي لیکن دا ځای مو هیر کړی چې ولې؟ او څنگه پورته کیدل ضروري دي؟ د خدای جل جلاله درضا او خوشحالیو لپاره نه، دخپلو گناهونو څخه د توبې کولو لپاره نه، خدای جل جلاله د رحمتونو څخه د برخې اخستلو، دخپلې عمل نامې څخه د گناهونو د پاکولو لپاره نه بلکه د خدای تعالی د قهر او غضب د حاصلولو

لپاره دخپلو گناهونو د پیرولو لپاره ، دخدای جل جلاله دنعمتو څخه د ځان لپرې کولو ، دخپلې عمل نامې د تورو لو او د نیکو ختم کولو لپاره (الا ماشاء الله) ای مسلمانانو ! غور او فکر وکړئ ! غوږونه خلاص کړئ او واورئ ! لکه څنگه چې لوی خدای جل جلاله رحیم (رحمت کونکی) او غفار (بخښونکی) دی همداشن جبار او قهار هم دي داسی عمل کول خود خدای تعالی په رحمتونو د ملنډو وهلو سره برابر دي اولکه څنگه چې په ښو وختو کې دا اعمال صالحه (نیکو عملو) اجر زیاتیری ، همداشن د بدو کارو گناهونه هم زیاتیری . تاسو فکر وکړئ که چېرې یو پاچا خپل فوځ ته امر او اعلان وکړي ، چې سبا د (یوه معلومه ورځ) فلانکې گرونده ته د فوځي ازموینې لپاره راشئ ، خپلې فوځي تجربې ښکاره کړئ ، د پاچاه له لوري به انعامونه درکړل شی او فوځیانو دا خبره واوریدله میدان (گرونده) ته حاضر شول خود فوځي ازموینې لپاره نه د فوځي شجاعت کمالات ، د هرکلي او د فوځي قربنۍ د ښکارولو لپاره نه بلکه د ښاتیري لپاره آیا پردي به پاچاه غصه نشی ایا ددې پرځای چې فوځیانو ته انعامونه ورکړي لعنت او سرزښ به ورنکړی ؟ خامخا به یې ورکوی . غور او فکر وکړئ په کومه طریقه چې موږ د برات شپه دخدای تعالی په حضور کوم عملونه کړي ، آیا دخدای تعالی قهر او غضب به له هر لوري پر موږ نشی نازل ، آیا داموږ دخدای تعالی پر رحمتو پسڅند نه دي وهلی بیا نو ولې مسلمان پر خپلو تکلیفونو او مصیبتونو ژاړې تراوسه موږ او تاسو څه کړي دي خدای تعالی مو پری ایښی دي خدای تعالی مو هیر کړی دي دخدای تعالی د عبادت پر ځای په شیطاني اعمالو فخر کوو ، خدای تعالی هم موږ پری ایښی یو . ای مسلمانو ! خپل عملونه بشپړ کړئ له نافرمانیو څخه راوگرځئ له عبت او بې هوډه کارو څخه ځان وساتئ دیوه خدای تعالی بشپړ

تابع او مخلص بندگان شئ لکه څو اړئس سوه کاله مخکې چې تاسو دهغه تابع واست . تاسو دخدای تعالی شئ خدای تعالی او ټول کائنات به ستاسو شپې (فضائل الايام والشهور ص ۱۱۵)

د شپې په کومه برخه کې پورته کېږي ؟

اوس د غور او فکر ځای دادی چې د شپې په کومه برخه کې پورته کیدل افضل دي ؟ د دې تعین له قران کریم څخه هم کېږي اوله حدیث مبارک څخه هم ځکه چې له قران څخه معلومېږي چې د شپې په اخیره برخه کې پورته کیدل ضروري ده . لکه څنگه چې الله تعالی وایي :

(إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأً وَأَقْوَمُ قِيلًا ۖ) (الزمل پوره ۲۹)

البته د شپې پورته کیدل سخت تکلیف دي لکن خبرې یې صحیح برابري دي اوله ناشئۃ الیل څخه له خوبه وروسته ثابتېږي ځکه د دې په اختیار سره پر نفس ډیر تکلیف راځي نو ځکه دا افضل دي او د سورة له اخیرې برخې څخه هم معلومېږي دا بهتری له قران کریم اوله حدیث شریف څخه هم معلومېږي (۲ الله تعالی وایي) د شپې د اخیرې حصې فضیلت له ډیر مختلفو احادیثو څخه معلومېږي اوله عقل څخه هم دا معلومېږي ځکه چې دا وخت د خوب وي او خوب پری ښودل مشکل ، گران وي په یوه حدیث کېږي راغلی دي چې کوم شخص د شپې پورته شې عاجزي او زاری کوي زه الله تعالی له هغه څخه ډیر خوشحالیږم . ځکه چې زما درضا لپاره یې خپله محبوبه او توده (گرمه) بستره پری ایښی وي لږ نه هم معلومېږي چې د شپې اخیرې حصه ډیر فضیلت لري لکن که چاته دا کار مشکل وو بیا دي د شپې په اوله حصه کېږي څه برخه مختاره کړي ځکه چې په نورو شپو کې لوی خدای تعالی د شپې په اخیرې برخه کېږي د دنیا اسمان ته راځي او په دې شپه (د شعبان پنځلسمه) کې له لمر لویدو وروسته راکوزیږي ځکه چې

کومو خلکو ته د شپې په اخیره کېنې عبادت کول مشکل وي هغه دي دافضيلت د شپې په لومړۍ برخه کېنې حاصل کړي . کمه درجه يې داده چې دماخستن تر لمانځه پورې دي په عبادت کېنې مشغول شي .
(التبليغ ص ۳۲ ج ۸)

د شيطان د هوکه (چل)

دادنفس عادت دي چې کله يو انسان د ثواب حاصلولو اراده وکړي ، نفس ورته خپلې بانې جوړ وي څو يې له دې کاره وگرځوي همداشان ، د برات د شپې او شپ قدر د عبادت په وخت نفس انسان ته د هوکه ورکوي چې د شپې په اخيره کېنې عمل فضيلت لري د شپې په اوله برخه کېنې څه فائده لري ؟ وگورئ څومره د افسوس ځای ده د شپې په اوله حصه کېنې په داسې شان لري عظيم عبادت څخه يې برخې کېږي ، بعض انسانان د نفس په ډير خفي (پټ) چل سره غولېږي د دې لپاره عبادت کوي چې زه په خلکو کېنې مشهور شم په دې سره نفس خوشحاليږي خو دا عبادت هيڅ گټه نه لري ځينې خلک په دې نيت د شپې په ماخبره حصه کېنې راپورته کېږي چې په خلکو کېنې ممتاز عابد ونومول شي لکن افسوس دا تکبر او غرور دي چاته چې تکبر او غرور خوښ وي الله تعالى ته ډير مبغوض دي (التبليغ ص ۳۷ ج ۸)

په مبارکه شپه کېنې گناه کول

ددې مبارکې شپې ډير فضيلت دي او په دې شپه کېنې گناه کول هم ډيره گناه لري په نسبت دنورو وختو ، لکه څنگه چې د ځای حکم دي همداشان د زمان (وخت) حکم دي د مثال په توگه : په يوه عام ځای کېنې گناه کول ، او په مسجد کېنې گناه کول ډير فرق سره لري بيا په مسجدو کېنې مسجد

نبوی او مسجد حرام په کوم کبښی چی لمونځ کول ترنورو زیات (ډیر)
 ثواب لری . په داسی پاک خای کبښی گناه کول او په مسجد کبښی گناه کول
 ډیر عذاب لری لکه څنگه چی په یوه عام وخت کبښی گناه کول او بل په یوه
 مبارک وخت کبښی ډیر لوی عذاب لری مثلاً : په روژه کبښی گناه کول ډیر
 بدکار دي تردې چی بیله روژې وي د اهم مبارکې ورځې دي په دې کبښی
 گناه کول ډیر لوی عذاب لری . (التبیخ ص ۷۵ ج ۸)

ددې شپې گناه

کومه گناه چی په دې شپه کبښی کیږی دوه ډوله ده : یو ډول هغه گناه چی
 د عبادت په رنگ نه وي ددې بدوالی ډیر ظاهر او ښکاره ده . لکه پدې شپه
 اورو نه لگول . نه دي څخه ډیر زیاته نقصانات راپیداکیږی مالی تاوان هم
 دي ، او کله د چا لاس ، یا کور یا بل څه اندام پری سوي وي له گناه څخه
 علاوه نور نقصانات هم ورسره تړلی دي دوه ډول هغه گناه ده چی په رنگ
 د عبادت سره وي . د بدعت ده لکه څنگه چی په اکثره خلکو کبښی دارواج
 دي چی په دې شپه (حلوی) پخوي څنگه چی په بدعت کبښی خوند یا مزه
 ډیره ده ځکه ډیر انسانان پری مبتلا دي . او دخپلو په جوړولو سره یې
 روابولې یو تاویل (حیل) داده چی د نبی کریم صلی الله علیه وسلم غاښ
 مبارک شهید شوی وو او محمد صلی الله علیه وسلم حلوی خوړله ،
 دا خبره غلطه ده دا عقیده لرل گناه ده ځکه چی دا واقعہ په شوال کبښی وه
 بعض خلک وايي دا د حضرت امیر حمزه رضی الله تعالی عنه د شهادت
 ورځې دي دا د هغه فاتحه ده . د اهم بي بنیاده ده ځکه چی د حضرت حمزه
 رضی الله تعالی عنه شهادت هم په شوال کبښی وو . اصلاح الرسوم ص ۱۳۲

اکثره خلک په داسې گناه اخته دي چې دامنغ کيږي هم نه ځکه چې بدعت کښی ډیر خوند دي . بدعت هم یوه عظیمه گناه ده لازمه ده چې په دې مبارکه شپه کښی ځان ترینه وژغورئ . (التبلیغ ص ۲۴ ج ۸)

د الفیه (زرکوني) لمانځه حقیقت

دا خبره هم دیادولو وړ ده چې په ځینو کتابونو کښی لیکلی دي چې د شعبان په پنځلسمه شپه دا خاص نفل (چې سل رکعت او په هر رکعت کښی لس ، لس ځله قل هو الله ویل کیږي) چې کول یې په کار ده ځکه دا په کوم قوي حدیث ، یا دیو صحابی او تابعی له قول څخه نه ده ثابته ، د عبادت په تعین کښی کوم قید نشته . په احادیثو کښی د مبارکو شپو په عبادت کښی کوم قید نشته . کوم چې چاته اسانه وي باید هغه وکړي ، که څوک نوافل کوی او که تسبیحات ورته عام اختیار شته کوم چې دمخکې علماؤو له لوري دنوافلو کوم خاص هیئت ذکر شوی دي ، ددې سبب دادي چې کوم پیر و خپل مرید ته په یو خاص حالت کښی د ا طریقې ویلی وي ، خود هغه لپاره ضرور یو مصلحت ده ، لکن د ا طریقې عامول بدعت دي ، همدا شان نورو بزرگانو ته بدویل رواندي په حدیث شریف کښی کوم معلوم عمل نه دي راغلی که غواړي چې تلاوت وکړي ، یا دلوی خدای تعالی ذکر وکړي ، یا نوافل وکړي او یا نصیحت بل چاته کوی یا یې پخپله واورې لکه څنگه چې حضرت اشرف علی تهانوی صاحب فرمایلي دي په کانپور کښی موږ په دې شپه باندی نصیحت (تبلیغ) کاوو ځکه چې په نصیحت کښی سړی ته خوب نه ورځي ، خوبیا هم ځینی ملگری ویده وو (التبلیغ ص ۴۱ ج ۸)

ښه فکر وکړئ چې په دې شپه کښی د عبادت کومه خاصه طریقې نه ده ثابته . خوښه مو که د چا نصیحت اورئ . نو که نفل کوی او که تلاوت قران کریم کوی د هر څه اختیار دي دا کوم حدیث چې دي : (صوموا نهارها) دا امر هم

لپاره داستحاب دي ياد پڼځلسمې ورځې روژه نيول مستحب ده فرض او واجب نه ده ، غرض (قومو اليلها) له دي څخه ددې شپې فضيلت ثابتېږي او په حديث كښي راغلي چې لوى خداى تعالى په دې شپه كښي د دنيا اسمان ته راكوزېږي (هل من داع فاستجيب له هل من مستغفر فاغفر له) يعنې كوم دمغفرت غوښتونكى شته چې بخښنه ورته وكړو؟ آيا كوم دوعا كونكى شته چې دوعا يې قبوله كړو؟ ترسهاره پورې به درحمت لمن ويږه وي (البلېغ ص ۸۴ ج ۸ الترغيب ص ۱۰۴ ج ۲).

د بخښنې په شپه كښي هم بې برخيتوب

وعن ابى موسى الاشعري رضى الله تعالى عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال ان الله تعالى ليطلع في ليلة النصف من شعبان فيغفر لجميع خلقه الا لمشرك او مشاحن - رواه ابن ماجة ورواه احمد عن عبدالله بن عمرو بن العاص رضى الله تعالى عنهم

ژباړه : له حضرت ابو موسى اشعري رضى الله تعالى عنه څخه روايت دي چې حضرت محمد صلى الله عليه وسلم وويل : لوى خداى جل جلاله د شعبان (برات) په پڼځلسمه شپه خپل مخلوق ته متوجه كيږي له مشرك او حاسد څخه علاوه نورو ټولو ته بخښنه كوي په يوبل روايت كښي راغلي دي چې له كينه گرو له ناحقه وژونكي څخه علاوه نورو ته بخښنه كوي.

تشرېح : د حديث شريف حاصل دادى چې لوى خداى جل جلاله په دې مبارك او مقدسه شپه كښي له خپل رحمت سره مخلوق ته متوجه كيږي ، رحمت يې دومره په جوش راځي چې خپل حقوق هم ورمعاډوي (بخښي) او انسان ته دومره مهلت وركوي چې دخداى تعالى په بندگي عبادت

او طاعت کښی نیمگړتیا ولري باید بشپړ یې کړی او د تیر وخت له اعمالو توبه وکارې نو به یې توبه قبوله کړی. او که چېرې توبه ونه کارې او خپلو بدو عملو او بد اعتقاد ته دوام ورکړی الله تعالی به یې پخپل عذاب مبتلا کړی. له حاسد (کینه) څخه هغه شخص مراد دي او په خپله سینه بغیر له کومې شرعې وجې بلکه د خپلې نفسې تقاضا له وجې له چا سره حسد او کینه کوی او په خپله سینه کښی د حسد او ر بلوي داسې بد بخت انسان د دې مبارکې شپې له برکته څخه هم بې برخې دي داسې څوک به د خدای تعالی له رحمته او بخښنې څخه بې برخې وي: د دې تفصیل په مختلفو احادیثو کښی راغلی دي چې د دې شپې له برکته، مشرک، ناحقه قاتل او کینه گر بې برخې دي په ځینو روایتو کښی د اهرام راغلی دي چی صله رحمې قطع کونکی (له وروره، قریبه او دوست سره تعلق نه ساتی) هم الله تعالی نه بخښی. او په ځینو روایتونو کښی د اهرام راغلی دي چی پایڅي (پرتوگ ترپنډیو) کښته کونکی، د مور او پلار ناقرمانې کونکی، همیشې شراب څښونکی، زانی، او په ظلم محصول اخستونکی، جاذوگر، کاهن (د غیب خبرې کونکی) او سازنده او باجه غږونکی پر دې ټولو د خدای تعالی درحمت نظر په دې مبارکه شپه کښی نه کیږی (انوذبالله خدای تعالی ته پخپل فضل کرم موږ ته هدايت وکړی اوله داسې خلکو څخه مو مه حسابوی. (مظاهر حق جدید ص ۲۰۲ ج ۲).

د دې برخې خلکو است

له مختلفو روایاتو څخه د برات دین خلسمې شپې فضیلت په روښانه توگه معلوم دي چې داشپه د الله تعالی په وړاندې مبارکه اوقیمتې شپه ده، او الله تعالی پر خپلو بندگانو عام رحمت کوی او خاصه توجه لکن دارحمت پر هغو کسانو کوی چی هغوی هم د دې رحمت په انتظار ناست وي خپل

د نبيوي او اخروي حاجات د لوی خدای تعالی په وړاندې عرضوی اولوی خدای جل جلاله یې ورپوره کوی لکن ځینی داسی سخت گناهونه دي چې ترڅو ورڅخه توبه ونکړی سوال یې نه قبلېږی :

اول: مشرک دوهم: کینه گر دریم: دمور او پلار نافرمان څلورم: زانی پنځم: شراب خور شپږم: کاهن اووم: صله رحمی قطع کونکی اتم: پرتوگ تر پندیو لاندی کونکی. دلته د هر یوه په اړه څه تفصیل ته ضرورت دي:

شرک: د خدای تعالی په ذات او صفاتو کښی بل څوک شریک کول، اوله هغه سره دمعبود په شان معامله کول او د هغه عبادت کول او نور... د الله تعالی ارشاد دي (إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا) (پاره ۵ سورة النساء)

ژباړه: بیشکه الله تعالی بخښنه نه کوی هغه چاته چی له الله تعالی سره شریک نیسی، اوله دي لاندی نورو ته بخښنه کوی چی خوښه یې شی، دوهم ایت: (وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ۱۳) (سورة لقمان. پاره ۱۳)

ژباړه: او کله چی لقمان وویل خپل زوی ته کله چی یې هغه ته نصیحت کوی ای زویه له الله تعالی سره شرک مه نیسه ځکه چی شریک نیول لوی ظلم دي له خدای جل جلاله سره شریک نیول دا یر لوی جرم او نافرمانی ده، او د بخښنې قابل هم نه ده پر خپل ځان باندی تر دي بل لوی ظلم نشته چی همیشه په هلاکت او بربادې کښی وي الله تعالی چې د ځمکې او اسمانونو خالق دي، د ټولو مخلوقاتو مالک، یوازې اوبې احتیاجه دي، د هغه هیڅ

شريک نشته ((قل هو الله احد)) لوی خدای جل جلاله چې کریم اور حیم ذات دي داسې چاته مغفرت نه کوی ، لکه څنگه چې د خدای تعالی له ذات سره شريک نیول ظلم عظیم دي ، همدارنگه دهغه له صفاتو کمالیه وو سره شريک نیول هم لویه گناه ده. (حقیقت شب برات ص ۱۹)

کینه څه ته وايي ؟

د یو مسلمان له بل مسلمان سره کینه کول بالکل ناروا ده او د خدای تعالی له رحمت څخه دلېرې کیدو سبب دي الله تعالی فرمایي :

(خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ۱۹۹) (پاره ۹ سورة الاعراف ، عفوه او درگذر خوښه کړه ، په نیکی امر کوه اوله جاهلانو څخه ځان وژغوره ، له انسان څخه حتما خطايې کيږي که چېرې داسې وشول ، بیا معافي د الله تعالی ډیره خوښه ده ، ځکه یې وفرمایيل چې معافي (بخښنه) اختیار کړه او که له بې عقلانو څخه چېرته کومه خبره درته وشي ، ځان ترینه وژغوره ، جنگ او جدال مه ورسره کوه حدیث شریف کښی راغلی دي **قال**

رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تبأغضوا رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي دي : چې یو له بله سره بغض مه کوی .

کینه : کومې ته چې په عربي کښی حسد وايي تعريف يې داسې شوی دي کله چې له یوه دښمن څخه انتقام (بدله) اخیستل ممکن نوی ، دخپل قهر په راکتړولو سره پر زړه تکلیف راځی . بس ددې علاج دادی چې دخپل

مقابل شخص بدی ورمعاف کړه او راشه دوشه ورسر شروع کړه په یوڅو ورځو کښی به ټول مشکل حل شی. (تعلیم الدین مولانا تها نوى رحمه الله ص ۵۸).

په حدیث شریف کښی راغلی دي چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم ویلی دي چې تعلق ختم کونکی جنت ته نه شی داخلیدلای (بخاری، مسلم) له حضرت ابوهریره رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي چې په هره دوشنبه او پنج شنبه د جنت دروازی خلاصیږي او هر هغه بنده ته مغفرت (بخښنه) کیږي چې له خدای تعالی سره شریک ونه نیسی لکن هغه څوک لږي مغفرت څخه بې برخې دي چې دده اود مسلمان ورور په مینځ کښی کینه وي. (مشکوٰۃ ص ۴۲۷).

له حضرت ابوهریره رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي: چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: چې په هره هفته کښی په دوشنبه او پنج شنبه د ټولو انسانانو اعمال خدای تعالی ته وړاندې کیږي، او هر مؤمن ته بخښنه کیږي، مگر نه هغه خلکو ته چې یوله بل سره کینه ولري، او ددې خبرې ډیر تائید کوو، چې دا خلک دي کینه پریږدي او یوله بل سره دي ملاقات وکړي. (مشکوٰۃ شریف ص ۴۲۸).

په دې روایاتو کښی د کینه د بد عمل بیان شوی دي کوم چې په دنیا او آخرت کښی د هلاکت سبب دي خپل مینځې اړیکې خدای تعالی ته ډیرې خوښې دي، که چېرې د څه مشکل له وجې کوم خفگان پېښ شی، باید ژر صلح وشي او چې اوږد نشي، ددې لپاره ښه لاره سلام اچول دي چې د تعلق او محبت یوازنی لاره ده. تر درو شپو او ورځو زیات باید تعلق پري نشي ځکه چې په حدیث شریف کښی راغلی دي چې له خپل ورور (مسلمان) سره تر درو شپو او ورځو زیات خفگان کول حرام دي چې یو له بله په تریو تندي سره گوري. (مولانا محمد رفعت قاسمی)

صله رحمې قطع کول څه ته وايي ؟

څرنګه چې د قریبانو او خپلوانو حقوق پرمه و واجب دي ، دهغو نه ادا کول ، له هغوی سره بده رویه (سلوک) کول او تعلقات ختم کول د صله رحمې قطع کول دي . په احادیثو کې د کینې ډیر بدوالی ، راغلی دي ، او کینه ګر ته یې ډیر بدویلی ، د نبی کریم صلی الله علیه وسلم وینا ده چې دوی ګنا وي ډیرې سختې دي چې کونکي ته یې په دنیا او هم آخرت کې عذاب ورکول کیږي (۱) بغاوت (ظلم) (۲) صله رحمې قطع کونکي (مشکوة شریف) .

په ډیرو احادیثو کې راغلي دي چې الله تعالی فرمایلي دي : د (رحم) لفظ د الله تعالی له پاک صفت رحمین څخه مشتق دي څوک چې ، له چا سره رحم کوي رحمین پر هغه باندې رحم کوي ، او څوک چې له چا سره ، قطع کوي رحمین به له هغه قطع کوي (فضائل صدقات ص ۲۱۹ ج ۱) فقیه ابواللیث رحمه الله علیه ویلي دي : چې صله رحمې قطع کول دومره بده ګناه ده چې د ډیرې او مرتبې خاوندان هم د خدای تعالی له رحمته یې برخې کوي ، نو ځکه د هر مسلمان لپاره لازمه ده چې ډیر ژر له دې بده کاره توبه وکاږي او که یې چېرې عادت وي نو ضرور دې پرېږدي او تعلق دي زیات کړي .

حضرت عبدالله بن مسعود رضی الله تعالی عنه یوه وروځ د سهار له لمانځه وروسته یوه مجلس ته تشریف یووړ او ورته یې وویل : که په تاسو کې څوک د صله رحمې قطع کونکي وي لاړ دي شی ځکه چې موږ خدای تعالی ته سوال اودو عاوي کوو او پر صله قطع کونکي د خدای تعالی درحمت دروازي بندې وي . وګورئ څومره دناراضی ځای دي ، شاید چې د عبدالله بن مسعود رضی الله تعالی عنه جنره دې د قران او احادیثو په رڼا کې وي ددو عا په کولو کې له صله رحمې نه توبه ضروري ده . که چېرې ددو عا په اجتماع سره کیږي ، ددو عا په ادا کې داهم ده چې له داسې

گناهونو څخه به پاک وي چې د خدای تعالیٰ رحمت ورباندې نه کیږي ، کله چې د کینې دومره گناه ده چې په سبب سره یې بل څوک د خدای تعالیٰ له رحمته لېري کیږي نو پخپله به د کینه ګرځه حال وي ، همداراز د دې شخص توبه نه قبلېږي ترڅو چې یې ځان ترې ساتلی نه وي . (حقیقت شب برات ص ۲۴)

په خپلو مینځو کښی د ښمنی کول ، د یروخت د حق او ناحق په فرق کښی غفلت وي ، د بل حق چې د کوم چا پر ذمه وي هغه له نظره غورځوی ، د شریعت پاک تعلیم دادی که چېرې د دوو وروڼو په خپل مینځ کښی کوم تعصب پیدا شي باید په ایماندارۍ سره هر شخص خپلې گناه ته ځیر شي او خپله گناه تسلیم کړي او توبه ترینه وکارې او صلح وکړي . او خپله ایماني جذبه باید رامنځ ته کړي او تر ټولو مخکې صلحې ته غاړه کښېږدي . خدای تعالیٰ چې انسان ته کوم جسم او صورت ورکړي د ايو امانت دي ، انسان د دې په سبب سره په نیک کار کښی پوره کوشش کولای شي ، باید ضائع یې نکړي او کوم شخص چې د اخیانت کوي بدیانتې کوی د خدای تعالیٰ په نزد د شخص لوی مجرم او باغي دي ، کوم څوک چې د شپې له برکته څخه بې برخې شي د نورو د یرو سزاګانو مستحق ګرځي . (الترغیب ص ۳۲۰ ج ۳)

تر پنديو لاندې د پاڅو څرول

تر پنديو لاندې پرتوګ يا لنگ کول يا لوی لستونې جوړول يا لوشمله پرېښوول ، د بخاری او مسلم شریف په حدیث کښی راغلی دي چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل : چې د خدای تعالیٰ درحمت نظر پر هغو خلکو نه کیږي چې پایڅي يا لنگ تر پنديو لاندی کوی .

دوهم : په دوهم حدیث کښی د دې اندازه معلومه شوی ده ، چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایيل چې : د کوم چا پرتوګ چې تر پنديو لاندی وي د شخص به په دورځ کښی وي . (بخاری شریف) .

درېم: په درېم حديث كښى دنورو جامو خړول هم حرام بلل شوى دي نبي كريم صلى الله عليه وسلم فرمايلى دي: چې اسبال (يعنى اوږدول له خپلې اندازې څخه كه پرتوگ وي كه كرتى ، او لنگوته نو دا كه د تكبر له وجې اوږده وي الله تعالى ورته درحمت په نظر نه گوري. ددې حديث روايت (ابو داؤد ، نسائي او ابن ماجه كړى دي) او ددې په تائيد كښى يوبل حديث داسې دي چې كوم شخص خپلې جامې خړولې وي خداى تعالى ورته درحمت په نظر نه گوري. (ددې حديث روايت امام بخارى شريف كړى دي) . په دې حديث كښى مطلق كالى ذكر شوى دي ، مگر دپاى په څو حديثو كښى ذكر شوى دي. او دنورو جامو په هكله علماؤو محقيقنو وييلې چې لستونې ترگوتو تيريدل او شمله ترنيمي ملاتيريدل داټول په اسبال كښى داخل دي او ممنوع دي. بعض كم فهم خلك وايي چې داممنوع هغه وخت ده چې د تكبر له وجې وي كه څيرشو لمړى خو داويل غلط دي چې وايي موږ خوتكبر نه کوو ، بيانو ولې داسې كوى ، سنت طريقه ولې نه اختياروي ددې په اختيارولو كښى موزره ولې تنگيږى ، لنډې پايڅې مو ولې نه خوښيږى آيا دا تكبر نه ده نوڅه ده ؟ بل په حديث شريف كښى چې كوم د تكبر لفظ راغلى دي دا قيد اتفاقى ده احترازي نه ده څنگه چې يې اكثره خلك د تكبر له وجې كوى نوڅكه (نبي كريم صلى الله عليه وسلم) دا قيد ذكر كړ لکن دامطلق حرام دي په بل حديث كښى چې د پندږيو حد معلوم شوى هلته پكښى د تكبر لفظ نشته مطلق ناروا ده كه د تكبر له وجې وي او كه بغير د تكبر ، مگر كه د تكبر له وجې وي بيا دوې گنا وې شوى اوبيله تكبره يوه گناه ده ، هسې دروا والى لپاره بانې مه لټوى ، كه څوك وايي چې دامطلق (بغير له قيده د تكبر) موږ په مقيد (سره له قيده

دتكبره) حمل کوو ، ددې ځواب په اصول فقه حنفې کښی شوی چې مطلق پر خپل اطلاق پاته دي . غرض دا چې درواوالي لپاره هيڅ صورت نشته . ځینی خلگ په لمانځه کښی پایڅې یا نور کالي برابر وي لکن له لمانځه نه بغير هم له گناه څخه ځان ساتل پکار ده بعض خلگ پایڅې غټې (اوږدې) جوړوي خو بیا یې په لمانځه کښی بیرته راټولوي مگر اصلاً په وخت ضائع کولو کی گناه ده که پنډۍ پټې وي که ښکاره ، او خیاط ته هم داسی کالي جوړول جائز نه دي ځکه چې په گناه کښی کومک کول هم گناه ده ، باید ټول خیاطان داسې ناروا کالي جوړ نکړي له خدای تعالی څخه دې حلاله روزي (رزق) طلب کړی . (اصلاح الرسوم ص ۲۸)

دسپي شرعي حکم

دناروا رواجو څخه تصویر (عکس) اوسپي بلا ضرورت ساتل هم شامل دي دبخاری اومسلم شریف په حدیث کښی راغلی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي چې هغه کورته درحمت ملائکې نه داخلېږي چې پکښی سپی یا عکس وي ، نبی کریم صلی الله علیه وسلم ویلي چې ترټولو غټه گناه تصویر جوړول دي یوه حدیث کښی راځی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم ویلي چې ترټولو غټه گناه تصویر جوړول دي ، یوه حدیث شریف کښی راځی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم ویلي : څوک له دریو غرضو بغير سپی ساتی .

اول : دمال (پیسو) دحفاظت لپاره

دوهم : دښکار لپاره درېیم :

دکور یا کښت دحفاظت لپاره دهغه له ثوابه هره ورځ یو قیراط کمیږي (دقیراط اندازه په حدیث کښی واحد دغره په مثال ده) دا حدیث په بخاری شریف اومسلم کښی راغلی په دي احادیثو کښی تصویر جوړول ، تصویر

نبوول بغير له ضرورته سپی درول حرام ثابت شوی دي د جديد تهذيب په لوازمو کي بلل شوی وي لږ حقيقت ته خير شی ، له دي دواړو شيانو څخه پوره ځان وساتئ . د بعض خلکو عقلونه دې حال ته رارسيدلی دي چې د سپيو صفات حميده (ښه صفات) بيانوی او د ممانعت لاره بند وي خو په پټه کي حکم شرعی لغو کوی خو که د چا د اخیال وي نو دایمان دنوی کولو ضرورت ورته شته . له مسلمانیدو وروسته د شرعي احکامو د علت پوښتنه (طلب) کول مناسب نه دي ډیر مجازی (دنیوی) احکام په علت سره نه معلومېږي ، بې له علت په منل لازم دي د حاکم حقيقي لوی خدای تعالی په حکم کښی ولی څه څوک ویل وکړي ؟ که څوک ووايي چې زموږ د دېن احکام له عقل سره برابر دي ، مگر ددې ځواب دادي چې له عقل سره برابر دي مگر بعض احکام ته عقل نه شی رسیدلای ، مثلاً ډیر شيان په سترگو لیدل کیږي مگر په صحیح توگه یې سترگی ادراک شي کولای ، دا د عقل کار دي چې دا احکامو علت وپیژنی ، دا عقل د انبیاء علیهم السلام د کامل اولیاء او د علماء راسخینو عقل وو چې دلوی خدای تعالی خاص رحمت وو ، د عامو خلکو په عقل کښی دومره قوت نشته ، او ددې زمانې متعلمین د عامو له صغه نه وزي ، دا چې له دې څخه د دین اصول مراد دي چې دا عقلي دي یعنی : څوک چې قران کریم او حدیث نه منی ، پر توحید (د الله تعالی پر یوازی ذات) اورسالت ایمان یې علم په دلیل عقلي سره هم ثابتیږي او فروعی شيان یعنی فلانکی شی ولی حرام دي فلانکی ولی حلال دي داسې شيان په عقل سره ثابتول ضروري نه ده بلکه ددې منل په دلیل شرعی سره پکار ده ، او د عقل موافقه هم دا خبره ده چې حاکم ، حاکم منل په دلائل مختلفه و سره کله چې حاکم په حاکم ومنل شی ، بیا دهغه د هر حکم دلائل پوښتل یو قسم بغاوت (نافرمانی) ده یعنی چې کله خدای تعالی

ومنی ایمان ورباندې راوړي بیا باید دهغه هر حکم ومنل شي ، او علت یې ونه پوښتل شي ځکه چې دنیایې قوانین په وجه او علت سره زمونږ په ذهن کښې نه راځي مطلب غرض دا چې شرعي حکم یې له کومې نزاع څخه منل واجب دي هو . وروسته له منلو څخه د کوم حکمت لپاره که تحقیق وشي دا جائز دي بعض خلگ حيله جوړ وي چې مونږ سپی د حفاظت لپاره ساتو ، لکن پوه شئ چې الله تعالی په هر نیت عالم او پوه دي که چېرې فقط یوازې د طبیعت برابرولو لپاره ساتل کیږي دا بالکل حرام دي سپی خو هغه څوک ساتي چې پیره داریې نوی خپل مال . کور او پسونه ورباندې ساتي نن سبا خو الحمد لله د هر چا پیره دار شته نو د سپی څه ضرورت دي ؟ همد ا شان د ښکار تمام اسباب شته ، لکه : کلاشینکوف ، توپک او توپنچه ، نو ولی سپی څوک و ساتي ؟ (اصلاح الرسوم ص ۳۰) از حضرت مولانا اشرف علی تها نوي رحمة الله عليه

د تصویر شرعي حکم

ځینی خلگ وايي چې ناجائز خو پوره (مکمل) تصویر دي مونږ خو نصف تصویر جوړ وؤ او ساتوي نو ځکه دا جائز دي کله چې په تصویر کښې داسې عضو (اندام) نه وي چې بغير له هغه ژوند ممکن نوی دا جائز دي حقیقت دادي چې عکس (تصویر) تر هغو پورې ناجائز دي چې تر څو دهغه حیوان شکل ته بند معلومیږي . مثلاً که د انسان نمایی تصویر واخیستل شي چې مخ او نورې اعضا وي یې معلومیږي دا بالکل حرام وي ، او داسې نور حیوانات . ځینی خلگ اعتراضات کوي چې دروپو (پیسو) عکسونه هم باید ناجائز شي ځکه له هغه څخه هم انسان معلومیږي ؟

ځواب دادي چې دلته اشد (سخت) ضرورت دي او د ضرورت په وخت کښې مکلفیت کمیږي او نور خلگ یوازې د شوق لپاره سپی ساتي چې دا قطعاً حرام دي . (اصلاح الرسوم ص ۳۱)

مسئله : په کوم کور کښی چی سپی سور (خنزیر) ، شراب ، زانی یا زانیه او تصویر (عکس) وي داسې کور ته درحمت ملائکه نه داخلیری .
(غنیة الطالبین ص ۳۸۰)

د نجوم علم

حضرت عبدالله ابن عباس له نبی کریم صلی الله علیه وسلم څخه روایت کوی : چی چاد علم نجوم یوڅه برخه چې د شریعت مخالفه وي حاصل کړی گواکی دي شخص جادو حاصل کړ او نجومې کاهن دي کاهن جادوگر دي او جادوگر کافر دي . (مسکوة ص ۳۹۴)

له حضرت ابوهریره رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي چی نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل : (ومن سحر فقد اشرك)

ژباړه : چا چې جادو وکړ هغه مشرک شو . (نسائی شریف ص ۱۷۱ ج ۲)

جادو اوداسی نور تمام (ټول) د شرک او کفر ښاخونه دي کوم چی بالکل حرام دي همداشان جادو کول هم حرام دي اوبل چاته جادو ورکول هم حرام دي نن سباد عامو خلکو باوجود خواص هم په دي مهلک مرض کښی مبتلا دي . چېرې چې له چا سره یې د ښمنې وې یا کومه بله خبره وي ، ضرور جادو ورباندې کوی اود خپل زړه پراس ورباندې کارې ښځینه مخلوق هم په دي کښی مبتلا (اختنه) دي کله چې معلومې خبرې مخ ته راشي ضرور منډې وهي اودا جادو کوی که چېرې یوه مسلمان ته کوم ضرر ورسیده مخکې وعید ونه ورته راجمع کړی اودا کار قطعاً ناجائز او حرام دي . لدې ټولو شيانو څخه ځان ساتل پکار ده ، څوک چې دا کار کوی هغه هم سخت گنهگار دي او پر دې باندې اجرت (مزدورې) اخېستل او ورکول دواړه حرام دي . (حقیقت شب برات ص ۱۵)

د شراب څښلو حکم

اسلام شراب او هره نشه کونکې شی حرام کړی دي ، په قران کریم او احادیثو کښې د دې حرمت مفصل بیان شوی دي:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۙ) (پاره ۷ رکوع ۲)

ژباړه اي هغو کسانو چې ايمان موراوړي بې شکه شراب ، خمار ، اوبت پرستی ټول بدله کارونو د شيطان څخه دي نو پر هيز ترينه وکړيئ ښايې چې خلاصون ومومي . په مشکوة شريف ص (۳۸۲) کښې حضرت ابن عباس له نبي کریم صلی الله عليه وسلم څخه روايت کوی چې: (کل مسکر حرام) هر نشه کونکې شی حرام دي.

له حضرت عبدالله بن عمر رضی الله تعالی عنه څخه روايت دي چې نبي کریم صلی الله عليه وسلم وويل: احسان اچونکې ، د مور او پلار نافرمانې کونکې او شراب څښونکې به جنت ته نه داخلېږي (مشکوة شريف ص ۴۲۰) په يوه بل حديث کښې د نبي کریم صلی الله عليه وسلم څخه ارشاد دي: چې پر دريو خلکو جنت حرام دي له هغو څخه يو شراب خور دي (مشکوة شريف ص ۳۱۸)

د غيب وپونکې حکم

په حقيقت کښې علم غيب د خداي تعالی ذاتي صفت دي له الله تعالی څخه بغير علم غيب په خپله اصطلاحې معنی د بل چا لپاره نشته نو ځکه د غيب خبرې ويل او پلټل يې په هره طريقه چې وي صحيح نه دي شريعت بالکل حرام بللی دي . په قران کریم او احادیثو کښې د دې تفصيل راغلی دي چې

علم غیب یوازې خدای تعالی لره ثابت دي د لوی خدای تعالی فرمان دي چې ((إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ)) (پاره ۲۸ سورة لقمن).

په احادیثو کښې پرداسې شخص چې د علم غیب خبرې پوښتي او بل چاته یې وايي سخت عذاب راغلی دي له حضرت حفصې رضی الله عنها څخه روایت دي: چې څوک دهغه چا څنگ ته راشي چې هغه د علم غیب خبرې کوي اوله هغه څخه کومه خبره وپوښتي ددې شخص لمونځ (۴۰) ورځې نه قبلېږي (متکوة ص ۳۹۳).

دمور او پلار نافرمانې کونکي حکم

د انسان په تربیه کښې دمور او پلار درجه له ټولو انسانانو څخه لوړه ده. نو ځکه هر راز نیکې او ښه رویه له مور او پلار سره پکار ده. په خاصه توګه چې کله یو له دوی څخه یو داسې حالت کښې لازمه ده چې هر راز خدمت او په نرمې سره خبرې وشي، په ژبه لاس او پښو ددوی په وړاندې هیڅ دبد تمیزی اظهار باید وشي، بلکه ددوی مخکې حقوق یاد کړي او دمغفرت دوعا ورته وکړي. مور او پلار دخپلو بچیانو په ډیر شفقت سره حفاظت کوي نو پکار ده چې نن دهغوی هر اړخیز خدمت او شفقت ورباندې وشي او په هر حالت دهغوی خدمت وشي یوازې خدمت نه بلکه له لوی خدای جل جلاله څخه دمغفرت دوعاوي هم ورته شي دمور او پلار سره دښه سلوک په باره کښې بی شمیره صحیح احایث راغلي دي چې موږ ور څخه څو رااخلو: امام احمد او مسلم دابوهریره رضی الله تعالی عنه څخه نقل کوي چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ذلیل دی وې هغه څوک چې ورسره مور او پلار یا یو له دوی څخه ژوندي وی بیا هم جنت ته داخل نشي (یعنی ددوی خدمت او فرمانبرداری ونکړي) یو صحابی دنبی کریم صلی الله علیه وسلم په خدمت کښې حاضر شو او ویې ویل ای

دخدای جل جلاله رسوله! ما دجهاد اراده کړې ده او ستا سره مشوره کوم ،
 نبی کریم صلی الله علیه وسلم ورته وویل چې ستا مور شته؟
 صحابی ورته وویل هو (شته) بیانیی کریم صلی الله علیه وسلم ورته وویل
 دمور خدمت پرتالازم ده هغه وکړه جنت دهغې ترپښو لاندې ده په مختلفو
 مجالسو کښې نبی کریم صلی الله علیه وسلم دا حدیث دوه واره ویلي دي
 (رواه النسائی وابن ماجه).

نبی کریم صلی الله علیه وسلم ویلي دي چې دخدای تعالی رضاء دمور
 اوپلار په رضا مندي کښې ده ، دالله تعالی نارضائی دمور اوپلار په
 نارضائی کی ده . (ترمذی تفسیر بیان السبحان ص ۳۹۵ ج ۲).

دشعبان (برات) دروژې ثبوت

وعن علی رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم
 اذا كانت ليلة النصف من شعبان فقوموا ليلها وصوموا يومها فان الله تعالى ينزل
 فيها بغروب الشمس الى السماء الدنيا فيقول الا من استغفر فاغفر له الا مسترزق
 فارزقه الا مبتلى فاعافيه الا كذا وكذا حتى يطلع الفجر (رواه ابن ماجه)

ژباړه: له حضرت علی رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي چې نبی کریم
 صلی الله علیه وسلم وویل: کله چې دنصف شعبان شپه راشی (دبرات
 پنځلسمه شپه) په شپه یې لمونځ وکړئ او په ورځ یې روژه نیسی ځکه چې
 لوی خدای تعالی په دې شپه ترلمر ولیدو وروسته ددنیا اسمان ته تشریف
 راوړی (یعنی له خپله خاص رحمته سره توجه کوي) او ددنیا خلکو ته
 وایي چې خبر اوسئ! کوم دمغفرت غوښتونکی شته چې زه بخښه ورته
 وکړم؟ خبر اوسئ! کوم درزق غوښتونکی شته چې ورته رزق ورکړم؟ خبر
 اوسئ! کوم مصیبت زده شته چې ورنه خلاص یې کړم؟ خبر اوسئ! داسې
 اوداسې (یعنی الله تعالی دهر شې نوم اخلي او بنده ته اواز کوي مثلاً)

وايي آيا شته كوم غوښتونكى چې څه وركړم ؟ آيا شته كوم غمجن چې خوشحاله يې كړم ؟ او داسې نور دادر حمت او ازونه به جاري وي تر صبح صادق پورې (ابن ماجه).

تشرېح : د برات د شپې د نعمتونو او فضيلتونو څومره لوړ مقام دي ؟
 داهغه مقدسه شپه ده چې لوى خداى تعالى دخپل خاص رحمت سره د دنيا اسمان ته تشرېف راوړي خپل بندگان وخپل رحمت عامه ته رابولى ، بشارت دي هغه نيكبخته انسانانو ته كوم چې په دې مباركه شپه كښى د لوى خداى تعالى در حمت سيوري ته ناست وي . عبادت او بندگي كوى ، دخداى تعالى په وړاندې خپل ضرورتونه او حاجتونه وړاندې كوى او خداى تعالى په خپل رحمت سره دهغوى سوالونه قبلوى . افسوس دى پر هغو انسانانو چې د دې مباركې شپې استقبال په عبث كارو كوى په آتش بازى (په اوړو) كوم بد فعل دي خپله نيكبختي او سعادت له لاسه وركوى خداى تعالى دې موږ او تاسې ته توفيق راكړى چې د برات د شپې د فضيلت احساس وكړو د دې شپې د تقديس او پاكوالى احترام وكړو . ټوله شپه په اخلاص سره دخداى تعالى په عبادت او بندگي كښى مشغول شو ترڅو د لوى خداى تعالى در حمت عامه جوگه شو . (مظاهر حق جديد ص ۲۰۱ ج ۲).

د برات د شپې دروژي نيولو وجه

عن اسامة بن زيد رضى الله عنهما قال قلت يا رسول الله لم ارك تصوم من شهر من الشهور ما تصوم من شعبان قال ذاك شهر يغفل الناس عنه بين رجب ورمضان وهو شهر ترفع فيه الاعمال الى رب العالمين واحب ان يرفع عملى وانا صائم (رواه النسائى)

ژباړه : له حضرت اسامه بن زید رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي چې ماله نبی کریم صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړه ! چې ای د خدای تعالی رسول ! ته چې دشعبان په میاشت کښې کومې روژې نیسې په بله کي میاشت ماستا دومره روژې نه دي لیدلې ؟ نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل ! دادرجب اورمضان ترمینځ میاشت ده اکثره خلک ترینه غافل دی په دې میاشت کښې د خدای تعالی حضورته د بندگانو اعمال وړاندې کیږي ، زه داخوښوم چې کله زما اعمال خدای تعالی ته وړاندې کیږي او زه روژه داریم . په یوه بل روایت کښې داالفاظ راغلي دي چې په دې میاشت کښې د ټولو مړه کیدونکو خلکو دمرگ فیصله کیږي زه داخوښوم چې کله زما دمرگ فیصله کیږي او زه روژه داریم .

تشریح درمضان المبارک میاشت خو ترټولو میاشتو افضله میاشت ده درجب میاشت هم یوه له اشهر حرم څخه ده ذی القعدة ذی الحجة محرم اورجب داسلام نه مخکې هم ددې میاشتې زیات قدر کیدی او شعبان ددوو مبارکو میاشتو په مینځ کښې دي پخپله دشعبان هم زیات فضائل دي تردې چې ترمذی او بهیقي د حدیثو مشهور کتابونه دي (له انس رضی الله تعالی عنه څخه د نبی کریم صلی الله علیه وسلم دا قول نقل دي : چې له رمضان المبارک څخه وروسته ترټولو دقدرو روژې دشعبان دي چې دروژې لپاره تیاري ده . ځکه نبی کریم صلی الله علیه وسلم غوښتل چې خلک دامیاشت په غفلت کښې تیره نکړي لکه څنگه چې سنت د فرض لمانځه دنقصاناتو پوره کونکي دي . همداراز دشعبان روژه درمضان المبارک دروژو لپاره پوره کیدونکي ده . په شعبان کښې د نبی کریم صلی الله علیه وسلم د پرله پسې روژو یوه وجه داهم وه چې د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم عادت وو چې په هره میاشت کښې یې (۳) درې

روژې نیولې او کله به یې پرېښودلې هم . خوبیا به یې یوځای په شعبان کښې نیولې. د شعبان په میاشت کښې د نبی کریم صلی الله علیه وسلم دروژو په باره کې روایات مختلف دي دا هم ثابت ده چې اکثره شعبان نبي کریم صلی الله علیه وسلم روژې نیولې او په یوه روایت کې دا هم راغلي چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم له رمضان المبارک څخه علاوه نورې میاشتې هم بشپړه میاشت روژې ندی نیولې ځکه چې د علماؤ په دي روایت کښې له ټولې میاشتې څخه اکثره مراد دي ، دا هم ممکنه ده چې په کوم کال یې ټول شعبان روژې نیولې وي . او په کوم کال یې یوه برخه نیولې وي (الترغیب والترهیب ص ۳۵۶ - ۲)

دنبخو دنفلي روژو حکم

عن ابی هريرة رضي الله تعالى عنه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لا يحل لامرأة ان تصوم وزوجها شاهدا لا باذنه

ژباړه: له حضرت ابو هريرة رضي الله تعالى عنه څخه روایت دي: چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: چې دنبخو لپاره روانده چې دخپل میره په موجودگي کښې دهغه له اجازې بغیر روژې ونیسې ، او په یوه روایت کښې راغلي دي چې درمضان المبارک له روژو بغیر نورې روژې دي پریږدي .

تشریح: دنفلي روژې لپاره که په ژبه سره اجازه واخلي دا اولی ده او که چېرې دنبخې دایقین وي چې که زه چېرې روژه ونیسم خاوند مې نه خفه کیږي او یا داچې مخکې یې ترې اجازه اخیستې وي او اوس دنوې اجازې ضرورت نه وینی . او دنفلي روژې دمانعت وجه داده چې نه ده معلومه چې

کوم وخت يې خاوند مانع شی . البته درمضان المبارک روژې فرض دي دهغه لپاره دا جازې ضرورت نشته . (الترغیب والترهیب ص ۳۸۳ ج ۲)

په عبادت کښې ونی خوب راځي ؟

خوب په یوازېوالي کښې سړی ته راځي . په ساتیري او سیل کښې یوازېوالي نه وي په هر جز کښې یې جلا جلا خوند وي ځکه په هغه کښې توجه بدلیري او توجه تقسیمیري ځکه خوب نه راځي . له لمانځه څخه بغیر ، کله چې په لمانځه شروع وشي . موږ په دې پوهیږو چې د فکر او سوچ ضرورت نشته خود چا په اختیار کښې نه راځي . لکه د ساعت کپلی چې پخپله چلیږي ځکه نو په لمانځه کښې یورنگه یوازېوالي راځي ځکه خوب هم ورسره راځي . همداشان کله چې وعظ (نصیحت) شروع شي او څوک ورته غوږ شي داهم یو قسم یوازېوالی دي چې خوب انسان ته ورولی او په ساتیري او سیل کښې توجه بدلیري ځکه خوب انسان ته نه ورځي مطلب دا چې په یوازېوالي کښې خوب انسان ته پیښیږي . (التبلیغ ص ۱۲۵ ج ۸ ، ۲۱)

په عبادت کښې د خوب نه راتللو طریقہ

په عبادت کښې د خوب نه راتللو تدبیر دادي چې متفرق اعمال کول پکار دي ترڅو چې توجه بدله شي یوڅه برخه نوافل ادا کړي ، تلاوت وکړي ، ذکر وکړي ، بیا وعظ (نصیحت) شروع کړي او یا یې له بل چا څخه واورې ښه طریقہ داده چې دخپل کور خلک راتول کړل شي او عبادت په مشترک ډول وشي که ټوله شپه نشي کښینستلای خوب مو غالب وي او اکثره برخه کښینستلای شي بیا هم د شب قدر فضیلت موندلای شي باید له سستی څخه ځان ورغورئ او د خوب نه راتللو تدبیر هم وکړئ مثلاً دا چې د شپې په وږی کښې کموالی راولی . بیا هم که ضرورت پیدا شو (تورمرچ) وژویاست له دې څخه هم خوب تښتي که هر تدبیر د خوب د ختمولو وي باید

و شي بيا هم له دې ټولو سره سره كه خوب ډير وو په دې وخت كښې دا خوب معتبر دي (يعنې بيا ويده شئ) داسې نه چې معمولې غونډې خوب درته پيښ شي او تاسو ويده شئ. دخوب غلبه داسې ده چې د يو چا په قصه هغه ددې پر ځاى: كرېما ببخشاىى بر حال ما) دخوب په حالت كښې ويل (ارى مان) (التبليغ ص ۱۶۷ ج ۸).

مطلب داچې كه چېرې معمولې غونډې اړېمې راشي دپته هيڅ اعتبار نشته بلكه دخوب د ډيروالې په وجه په ويلو كښې فرق راځي آن داچې د بعض الفاظو معنې هم بدلې شي كه چېرې داسې حالت و بايد ويده شي، ځكه چې دا اعمالو دارو مدار په نيت موقوف دي په داسې حالت كښې هيڅ مكلفيت نشته او اميد دي چې پوره ثواب به الله تعالى وركړي. د عبادت شروع (پيل) د شپې په لمړۍ برخه كښې و كړي ځكه چې د شپې په اخبره كښې دهغه چا عبادت افضل چې پورته كيدل ورته اسانه وي، يا اميد لري چې پورته به شم. (مولانا محمد رفعت قاسمى)

د پورته كيدلو طريقه

د خوب نه راتللو لپاره په متفرق عبادتونو كښې مشغول شئ له چا سره مختصره (كوتاه) خبره هم كولاى شئ (كوم چې غيبت او داسې نور څه نه وي) لكه داچې ووايي له ډوډۍ سره كله كله (مربا) اچار او سر كه هم خوند كوي، په داسې اندازه خبر و كښې كوم ممانعت هم نشته. داسې نه چې ټول وخت په خبرو تير كړي، ځكه چې يوازې پورته كيدل مقصود نه دي عبادت مقصود دي ځكه چې مايو څوك وليدى چې يوازې دوينستوب لپاره يې (افيون) خوړل چې له شريعت څخه مخالف كار دي په داسې كښېنستلو كښې څه فايده ده، داهي څكله نه ده پكار. كښېنستل خود عبادت لپاره دي لکن د طبيعت د سمولو لپاره لږ لږ خبرې هم جائز دي. لكه څنگه چې نبی

کريم صلی الله عليه وسلم له حضرت عائشې رضي الله عنها سره خبرې کولې ، دهغه هم خبرې مقصود نه وې ، لکه د طبيعت د سمولو لپاره يې داسې کول همداشان نفس ښه په قبضه کېښي راولي او پورته شي (السلع ص ٤٧ ج ٨) .

بعض خلک وايي چې ټوله شپه پورته کيدل مشکل دي او يوڅه برخه پورته کيدلو کېښي څه فائده ده ؟ دا خيال غلط دي ځکه چې که اکثره شپه عبادت و شي بيا هم دافضليت حاصلېږي او ټوله شپه پورته کيدل هم کوم مشکل کار ندي ځکه چې په حکومتي مسؤليت . په تجارت او په نورو دنيوي کارو کېښي ډيرې شپې متصلې ويښي وي . او دافخر کوي چې زه دومره شپې ويښ پاتې شوي يم لږ فکر پکار ده چې دنير کال په دې مبارکه شپه ، کوم خلک وو چې نن په دنيا کېښي نشته ، او هغه مبارکه شپه دهغوی لپاره اخبري شپه وه اوله موږ څخه به چاته اجل راشي اوله دې مبارکې شپې څخه به محروم شو هر هونښيار انسان پوهيږي چې په راتلونکې کېښي د ضرورت اوس انتظام پکار دي ديخ لپاره تاوده (گرم) کالي پخوا لا پيدا کول پکار دي دواړه او داسې نورو مراسمو لامل مخکې تياري پکار ده نو آيا د مرگ لپاره به تر مرگ وروسته تياري کوي ؟ داسې نه دي تاسې فکر وکړئ چې کله دامضمون لولئ له دې څخه وروسته په کوم ساعت او کومه ورځ يقين لرئ چې ته به ژوندي يې ؟ په ژوند کېښي داسهار او ماښام دي چې بايد پکېښي عبادت و شي ، بس که هره ورځ مرگ راغي بيا هيڅ نشو کولاي . همدا اوس زموږ دکاميابۍ اوناکامۍ فيصله پخپله زموږ په لاسو کېښي ده څنگه چې موږ غواړو فيصله کولای شو ځکه چې خداي تعالي راکړي وخت موجود دي دادنيا دارالعمل (دعمل ځای) ده . محمد رفعت قاسمي غفرله .

د شريعت مقصود

که اړېمې داسې شوی چې له خوب څخه بې اختیاره شوي بس نور ویدېږي ځکه چې ارشاد مبارک دي (فلیرقد) بیا دي ویده شي) په داسې وخت کېنې ویدیدل فضیلت دي په هر صورت د خدای تعالی بندگی مقصود ده که په خوب کېنې وي او که په وینه . خپل ځان خدای تعالی ته وسپاري څرنگه چې حکم وي هغه سې وکړي . مطلب دا چې د نفس لپاره هیڅ مه کوئ د خدای تعالی چې څنگه حکم وي هغه سې وکړي اصلاً عبدیت مقصود ده نور هیڅ شی بالذات مقصود نه ده ځینی وختونه لمونځ ادا کول منع دي (التبلیغ ص ۴۴)

په مبارکو شپو کېنې په مساجدو کېنې اجتماع

سوال: د شعبان په پنځلسمه ، اختر و نو او درمضان المبارک په لسو اخيرو کېنې چې په مساجدو کېنې خلک یوځای کیږي (یو عام رواج دي) ذکر ، تلاوت او داسې نور عبادات کوي ددې شرعا څه حکم دي ؟

ځواب: په دې مبارکو شپو کېنې په مسجد کې د عبادت درې طریقې دي:

اول: چې مسجد ته اتفاقاً راشي د عبادت په نیت نه اوبیا ذکر ، تلاوت او بل عبادت شروع کړي . دا جائز ده . لیکن اولی داده چې د نوافل او ذکر که په کور کېنې وشي تر مسجد زیات ثواب لري آن دا چې تر مسجد حرام او مسجد نبوی صلی الله علیه وسلم هم نوافل په کور کېنې ډیر ثواب لري . او دا په حدیث سره ثابت دي .

دوهم: دا چې قصداً مسجد ته راشي د نوافلو لپاره . د ابدعت دي ځکه چې د نوافلو لپاره مسجد ته راتلل دامعنی ورکوي چې نوافل په مسجد کېنې زیات ثواب لري او د اير شریعت زیادت دي : بلکه د خدای تعالی

او دهغه در رسول صلی الله علیه وسلم مقابله ده ځکه په حدیثو کېنې په صراحت ذکر شوی چې نوافل په کور کېنې زیات ثواب لري.

درېیم: په خاصو شپو کېنې په هیئت اجتماعیه د عباداتو کول په مساجدو کېنې. مثلاً: نوافل په جماعت کېږي یا تقریرونه. د صورت بدعت دي. له بله جهته هم دا ډیر بد دي یوه خرابې خوداوه چې په نمبر ۴ کېنې ذکر شوه. بل دا چې نفلي عبادت په جمع کېږي او دا شرعاً منع دي. بعض خلک وايي چې په کور کېنې د ماشومانو شور وي او ژارې ځکه موږ په اطمینان سره عبادت نشو کولای. دا د شیطان یو فریب دي. اصلاً د (خشوع) نوم دادي چې د سنت طریقې موافق عبادت کول. که چېرې له سنت طریقې سره برابر لمونځ وکړي. خشوع او خضوع پخپله پکېنې راځي که چېرې کېنسته او پور ته شی او هیئت د خشوع او ژرې اختیار کړي، د شریعت له نظره د پته خشوع نه ویل کېږي. د غور ځای دي چې کریم صلی الله علیه وسلم به له ډیرې سختې مجبورتیا سره سره نفل تهجد وغیره په کور کېنې کول او زیات ثواب یې درلوده. او موږ نن صبادا بهانه کوو چې په کور کېنې مو توجه نه برابرېږي. دا په ښکاره د شیطان فریب دي په حدیث شریف کېنې راځي چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم پخپله مبارکه حجره کېنې نفل کول او حضرت عائشة رضی الله عنها پښې غزولې وي کله چې به حضرت محمد صلی الله علیه وسلم سجده ته راغی دهغې پښې به یې وښورولې هغې به لیرې کړې ده به سجده وکړه کله چې به حضرت محمد صلی الله علیه وسلم دوهم رکعت ته ولاړ شو دي به بیرته پښې و غزولې، په توره شپه کېنې چې خراغ به هم نه وو خونه به هم دومره پراخه نه وه چې یو کس پر یوزې او بل سجده ولگوي. او مسجد نبوی صلی الله علیه وسلم هم دومره نژدې وو چې له خونې پښه راوباسي مسجد دي. او مسجد هم

مسجد نبوی صلی الله علیه وسلم و و چې فضیلت یې هر چاته ښکاره دي له دې ټولو سره سره د نبی کریم صلی الله علیه وسلم عمل داؤ چې په کور کښی یې عبادت کاوو او مسجد ته به نه تلئ . بعض خلگ دا وایي چې په کور کښی یوازې په لمانځه کښی انسان ته خوب ورځي ، که چېرې په مسجد کښی په هئیت اجتماعي سره نوافل شی ، یوڅه تقریرونه ، یوڅه نفل په جمع سره نو خوب ختمیږي او د اشان عبادت هم ډیر کیږي ، که چېرې په کور کښی نوافل او داسې نور یوازې وشي ددې نیمائی هم نه کیږي لږ غور وکړئ چې ډیر والی د عبادت او دهغه کمیت مقصود نه ده بلکه د عبادت پر څرنگه والی موقوف دي ، که چېرې یوڅه وخت په عبادت کښی مشغول واوسي او چې کله خوب درغی استراحت وکړه داله حدیث څخه ثابت ده (احسن الفتاوی ص ۳۷۳ ج ۱)

نفل لمونځ کول په کور کښی افضل دي

لدي سره سره چې په مسجد نبوی کښی یو لمونځ په زر واره تر نورو لمونځو ډیر ثواب لري لکن نفل لمونځ په کور کښی تر مسجد نبوی ډیر ثواب لري ځکه چې په کور کښی لمونځ کول بالکل له ریاء څخه پاک او خلاص دي (مظاهر حق جدید ص ۱۹۲ ج ۲)

مسئله : نوافل په جماعت سره که تهجد وی یا بغیر له تهجده صلوۍ تراویح ، صلوۍ کسوف ، استسقاء کچېری څلور نفره ؤ په نزد د حنفی علماؤ مکروه تحریمی دی ، که مجمع وی او یا په طلب د جمعی وی په دریو کی اختلاف دی او په دوو کی کراهت نشته . (فتاوی رشیدیہ ص ۲۹۹)

مسئله : که چېرې مقتدیان په جماعت کی څلور شی نو دا بالاتفاق مکروه تحریمی دی (طحطاوی علی مراقی الفلاح ص ۲۱۱ و شامی ص ۵۲۴ جلد اول)

مسئله: که چېرې دامام له صراحتا کنایتا او اشارتا اجازې پرته خلگ ورسره شریک شول نو د کراهیت په صورت کی مقتدیان مسئول دی لیکن امام ته پکار ده چې مسئله ورته ووايي اوله شراکت څخه یې منع کړي. کنه نو ملا صاحب مسئول دی. په شامی کی راغلی دی چې په نفل کونکو کی له یوه یا دوو څخه وروسته که نور خلگ شریک شول نو علامه رحمه الله وایی چې د کراهیت مسئولیت وروسته خلگو ته راجع دی.

(فتاویٰ رحیمیه ص ۳۲۵ ج ۴ بحواله شامی ص ۲۲۴ ج ۱)

په مبارکو شپو کی مسجد بنائسته کول

د برات یا قدر او داسې نورو شپو کی مسجد بنائسته کول یا روزمره تر حاجت زیات څراغونه یا بتي لگول د زیاتې رڼا لپاره جائز نه ده پر ډیرو مفاسدو او بدعاتو مشتمل دی. اول دا چې تر ټولو خرابیو مخکی باید هغه اعمال صحیح شي چې تر څراغ بلولو مخکې وې که چېرې دافرض شي چې دمساجدو داسې بنائسته کول مستحب او اولی هم شي بیا هم په خاصو شپو کې لکه د برات او قدر و غیره کی دداسې شيانو خاص اهتمام کول بدعت دی ځکه چې د نبی کریم صلی الله علیه وسلم له سپیڅلي عهد څخه نیولی بیا تر ټولو قرونو مشهود لها بالخیر او د ټولو علماء دین او صلحاؤو په ښه زمانه کی ددې کوم مثال ندی لیدل شوی که چېرې داد کوم ثواب کار وای نو نبی کریم صلی الله علیه وسلم تر ټولو زیات ددې مستحق وو چې عملا او قولاً یې ددې دعوت ورکړی وای، او صحابه کرام تر ټولو زیات مستحق ددې وو چې دایې قبول کړی وای ډیر زیات څراغونه بلول ضرورت هغه وخت وو چې تلاوتونه کیدل او په وار وار قرآنونه ختمیدل دا څراغونه

دهغه وخت هم وو د صحابه کرامو او تابعينو په زمانه کې چې د قرآن جمع او د قرآن کتابت وسو وروسته له دې و خراغ ته لا ډیر ضرورت پیدا شو . کله چې هغو محترمو د ضرورت ضرورت نه وباله بلکه نفس اجتماع په مساجدو کې یې ځان ساتلی دی . نو اوس به چاته دا حق پیدا شي چې دې بدعت نه سنت ووايي او د ثواب توقع ولري او که داسې نه شي نو دامام مالک رحمه الله عليه قول به ثابت شي چې وايي نعوذ بالله څوک نوی شيان پیدا کوي ددې مطلب دادی چې نبی کریم صلی الله عليه وسلم د نبوت په زمانه کې خیانت کړی دی د ثواب شيان یې امت ته نه دی رسولی که چېرې موږ د سلف صالحينو لکه اصحاب کرامو او تابعينو مخالفت وکړو بیا هم دا خبره مکرره کېږي . غرض دا چې که چېرې داسې زیات خراغونه لگول جائز بلکه مستحب هم شي خو په داسې خاصو شپو کې یې خاصول او د زیات ثواب نیت لرل بدعت او گمراهي ده او ددې پریښودل ضروری دی لکه څنگه چې د سلف صالحينو اعمال او اقوال پر شامل دي .

په کتاب الاعتصام دوهم ټوک کې علامه شاطبي رحمه الله زیات شمیر د سلفو اثار رانقل کړي وایي چې که چېرې دیو حکم مخکې مستحبوالی او سنت والی ثابت هم وو لیکن دهغه په عمل کولو سره خلک له شریعت څخه تیریدل او نور بدعات ورسره پیدا کیدل نو د داسې کار پریښودل پکار دی ، د سوال د میاشتي لومړنۍ ۲ شپې (د کوچنۍ اختر شپې شپې) د کومو چې فضیلت په احادیثو کې راغلی دی د حضرت امام مالک رحمه الله حضرت امام ابو حنیفه رحمه الله په نزد ددې اهتمام او التزام مکروه دی ځکه چې عوام خلک دا د رمضان المبارک جز بولي . (الاعتصام ص ۱۷۰)

همدا شيان چې د برات او قدر په شپه په مسجد کې اجتماع او دهغه التزام دا پخپله یو مستقل بدعت دی د کوم چې مثال په خبر القرون کې نه

دی لیدل شوی څوک ویلی شي چې دا اجتماع یو مقبول شی دی بلکه سنت او مستحب یوازې هغه دی کوم چې له حضرت محمد صلی الله علیه وسلم څخه ثابت دی چې یوازې به یې په دغو مبارکو شپو کې نوافل او تلاوت کاوو همدا شان زیات روښانه کول له بدعت سره سره پر نورو ډیرو مفاسدو مشتمل دی مثلاً ۱- د مال بې فائدي خرچ کول او کوم چې خلک د ضرورت بولي چې راجمع شي او د قرآن کریم تلاوت وکړي ځکه د څراغونو ضرورت دی دا قسم تلاوت پخپله یو مستقل بدعت دی او دا بیا څنگه اسلامي ضرورت وبلل شي او د برقي رڼا هم دا حکم دی چې تر ضرورت یې زیات لگول اسراف دی باید له دې ټولو شيانو څخه ډډه وشي

۲- د داسې زیاتو بتیو او څراغونو لگول باید له دې وجې هم بند شي چې نن او سبا ډیر مسلمانان او هندوان سره یوځای وي ترڅو د مسلمانانو او هندوانو مشابهت رانشي او په مسجد کښي چې کوم د څراغ بلولو فضیلت دی یوازې د دې لپاره چې ضرورت دی چې له دې څخه هیڅوک منکر نه دی همدا شان په سیرت ((حلیه)) او نورو کتابو کې راغلي دي چې حضرت عمر رضی الله تعالی عنه د ترار یحو لپاره زیاتي بتي او څراغونه لگول او حضرت علي رضی الله تعالی عنه ورته وویل چې خدای جل جلاله دی ستا قبر روښانه کړي لکه څنگه چې تا زموږ مساجد روښانه کړو دا بالکل غلطه ده چې د حضرت علي رضی الله تعالی عنه له رڼا څخه دا ظاهري رڼا مراد وه بلکه نور د قرآن یې ترینه مراد وو پر داسې غلط روایت دیوې بدعت بنیاد ښوول سراسر بناء فاسد علی الفاسد ده د حضرت علي رضی الله تعالی عنه مراد دا وو چې حضرت عمر فاروق رضی الله تعالی عنه په خپله زمانه کې د ترار یحو د لمانځه یوازني اهتمام وکړ مساجد یې په ترار یحو او قرآن کریم منور کړل همدې طرف ته د حضرت علي رضی الله تعالی عنه

اشاره وه چې خدای جل جلاله دی د حضرت عمر رضی الله تعالی عنه قبر داسې منور کړی لکه څنگه چې ده زموږ مساجد د قرآن په نور منور کړل
 رقت غامی غفر له

تنبیه : په دې بیان کې د هر نمبر سوال او جواب شوی دی مطلب دا چې د برات او قدر په شپه مساجد مزین او ښائسته کول یو بدعت دی او څراغونه او بتي لگول دوهم بدعت دی او د خلکو یوځای کول درېیم بدعت دی البته که چېرې اتفاقاً خلک سره یو ځای شول په مسجد کې دا کوم بدعت نه دی تر هغو پورې چې د دې اجتماع دست بللو خطر نه وي له دې بدعتونو نه علاوه په څراغونو لگولو کې اسراف هم دی او تشبه بالهند (له غیر مسلمانانو سره) هم ده نو ځکه له دومره مفاسدو سره سره په هیڅ ډول جواز نلری دا ممنوع کارونه حسنات بلل او بیا خصوصاً په داسې مبارکو شپو کې ځکه چې په مبارکو ځایو او وختو کې چې څنگه عبادت ډیر اجر لری همدا شان بدعت او معصیت زیاته گناه لری . لکه څنگه چې محقق علامه ابن همام رحمه الله په فتح القدیر کې په حرمینو کې د زیاتې گناه تصریح کړی ده او د ټولو علماؤ په نزد متفق علیه ده چې کله نیک کار له کوم بدعت سره ملگری شي نو پرېښودل یې تر کولو زیات افضل دی لکه څنگه چې د شامی په حواله مخکې ذکر شو . والله سبحانه وتعالى اعلم واحکم (امداد المفتین ۳۱ دوهم ټوک)

د آتش بازی تاریخ

په غور سره فکر وکړئ چې د آتش بازی (اورنه غورزول) چې نن په هندوستان کې وراج ده دا اسلامي شعار نه دی بلکه د هندوانو شعار دی ، دا د هندوانو یو مشهور عادت دی له هندوانو سره په ګډه ژوند کې له ډیره وخته موږ له دوی څخه ډیر شیان زده کړي دي او دوی له موږ څخه خو

افسوس دادی چې هغوی له موږ څخه زموږ شيان زده کړي وای او دا چې موږ ددوی څخه بد شيان زده کړي دي. آتش بازي خاص دهندوانو رواج دی چې په اسلام کې هم ځای نلري ددې قول تر ټولو لوی حجة او دليل دادی چې ددې رسم وجود نن سبا په هيڅ اسلامي ملک کې نشته ددنيا په هر ه ټوټه کې چې هلته دوه يا درې مسلمانان ابادوي هوکه وي هغه په بر صغیر کې يا د فارس په شاوخوا کې چې هلته يو وخت آتش پرست اباد وو .
د فضائل الايام والشهور ص ۱۱۳

د برات په شپه کې د خراغونو د بلولو او ساتيری لپاره راجمع کيږي او دا قبيح فعل کيږي چې دا ډير اشد بدعت دی ځکه چې ددې اصل نه په کوم معتبر او غير معتبر کتاب کې نشته او نه په دې باره کې کوم کمزوری او ضعيف حديث شته او په هند کې دا عام عادت دی په نورو ممالکو کې ددې رواج نشته ، دا عادت هندوانو له ډيوالې څخه اخستی دی ځکه چې اکثره مسلمانانو دهند وانو بڼځی مينځی کړی دی ځکه دارواج په مسلمانانو کې ددوی په خاطر شائع شوی دی (الجواهر الزواهر ص ۲۵۳)
په امريکه کې يو آتش پرسته قوم تير شوی دی بيا وروسته مسلمانان شوی دی بيا هم د آتش پرستۍ رواج په کې پاته دی ، ځکه چې دغه قوم د خراغانو خاص اهتمام کاو . د خليفه هارون الرشيد عباسی او دهغه د زوی مامون رشيد عباسی د خلافت په دور کې برامکه ته عروج حاصل ووو دی قوم ته په برامکه کې يحيی برمکی محمد خالد برمکی او جعفر برمکی ته عباسی خلفاء خاص عهدی ورکړی وی ځکه چې هغوی ددې رواج د عامولو بڼه زمينه مساعدې کړي وه او تر ډيره حده هغوی کامياب هم شول همداشان علماء اسلام ددې مخالفت په عامه توگه کړی دی ، دا کار يې د شريعت مخالف بللی دی ، د مسلمانانو په لکونو روپۍ هر کال په داسې حرامو او ناجائزو شيانو مصرفيږي . (حقيقت شب برات ص ۴۴۲)

د آتش بازی حکم

ددې فاسدوړو او جوخه آتش بازی هم ده چې په دې کې گڼ شمیر خرابۍ شته.

۱- د مال ضائع کول چې حرمت یې له قران څخه ثابت دی

۲- دخپل ځان او لاد او گاونډیانو د سوزلو خطر هم دی ځکه چې ډیرې واقعې داسې شته چې خلکو خپل لاسونه او نور اندامونه په اورسوی دی او همداشان هر اړخیز تاوانونه باید له فکره ونه وزی. د داسې نقصاناتو ممانعت په قران کریم کې ذکر شوی دی. (وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ)

پاره سيقول سوره بقره

یعنې خپل ځانونه په قصد سره مه هلاکه وئ په دې اړه په حدیث شریف کې راغلی دی چې بېله ضرورت له اور سره گډوالی منع بلل شوی دی. ځکه چې بل اور او بل شوی خراغ پرېښودل د خوب په وخت کې په حدیث شریف کې منع شوي دي.

۳- ځینې وختونه په آتش بازی کې کاغذونه هم مصرفیږي کوم چې د علم اسباب دی، د داسې شیانو بې ادبي کول په خپله قبیح (بد) کار دی ډیر بد کار خو لا دادی چې ډیر وخت په دې کې لیکل شوی کاغذان هم وی مقصد دا چې هر څه پر لیکل شوی وي ځکه چې د داسې رو او جو خلک اکثره غیر مسلمانان او جهال وی او پر دې کاغذانو قرانې آیاتونه هم لیکل شوی وی لکه څنګه چې ماته حضرت اشرف علی تهانوی صاحب دیوه معتبر شخص قصه وکړه چې ما د کاغذ ساتیږی ولیدله چې دا د قران کریم ورقه وه.

۴- د کوچنیانو ابتدائی تعلیم د گناه او معصیت په اسبابو سره وي چې اصلاً امر داسې دی چې علم او عمل ورزده کړي او په دې عمل سره گواکې د شریعت مقابله شروع ده نعوذ بالله منها خصوصاً په دې مبارکه شپه (د برات پنځلسمه) هسې خرافات او ناوړه اعمال عادت شوی دی دا خبره

بياتکرار کوو لکه څنگه چې په مبارکو وختونو عبادت زیات اجر لري همدا
شان گناه په داسې اوقاتو کې زیاته گناه لري. (اصلاح الرسوم ص ۱۹)

له یاجوج او ماجوج سره مشابهت

داتش بازی ځینې آلات داسې وې چې داسمان لور ته غورځېږي او دا کله
کله د خلکو پر سر راشي وه کیږي او سوزي له دې څخه علاوه داتش
باري (اورلوبي) له یاجوج او ماجوج سره مشابهت ده لکه څنگه چې هغه
غشي داسمان لور ته غورځوي او له کفارو سره مشابهت هم دی ځینې
خلک ددې دجواز لپاره وايي چې په مکه معظمه کې د حج په شپو کې
توپونه خطاکوي له دې څخه معلومېږي چې دا جائز ده که نو ولی هغوی
داسې کول؟ ددې جواب دادي چې دادعوامو خلکو فعل دی داپه شریعت
کې کوم حجة نه دی البته دعالم محقق او دینداره عالم فتوی کوم چې
دقواعد شرعیه مطابق وی حجة ده ښکاره خبره ده چې توپونه چلول دلبسکر
فعل دی نه ده دکوم عالم فتوی ده بل دا چې په دې کې کوم حکومتی مصالح
هم شته داسلامي شوکت ظهور دحج دشعائر تعظیم او دارکانو اعلان
داسې نور او په داتش بازی کې کوم شوکت دی؟ البته که چېرې په یو ځای
کې دکوم ضروري امر په خاطر دا اعلان دپاره اور ولگېږي بقدر ضرورت
روا او جائز ده لکه دروژه مات او پيشلمی دوخت لپاره کوم اور ولگېږي په
دې کوم ممانعت نشته که چېرې تر ضرورت زیات شو داهم ممنوع دی.
(اصلاح الرسوم ص ۲۰)

داتش بازی (اورلوبي) نقصانات

خلکو ددې شپې برکات پری ایښی دی بی فائدي حرکات یې اختیار
کړي دی. لکه څنگه چې داتش بازی دیو بد حرکت نوم دی. اوبدوالی یې هم
ثابت دی داسې تجویز کیږي چې داتش بازی (اورلوبي) هم ده له نامه څخه

معلومېږي چې د خطري او لهو لعب شی دی فکر وکړئ چې اور د شیطان عمل دی ایا دایو ښه کار دی؟ په حدیث مبارک کې دومره قدر راغلی دی چې د خوب په وخت کې خراغونه مړه کوي او عاداتا خراغ لیری ایښودل کیږي لکن نبی کریم صلی الله علیه وسلم بیا هم بل خراغ نه دی خوښ کړی ، ځکه چې له خطري خالي نه دی ، د اور لگیدو امکان پکې شته او ددې په اړه زیات شمیر واقعات پېښ شوي دی څه فکر کوئ چې له خپل ځان سره به نژدی ولی نه وی منع ، په رشتیا هم چې ډیر خطري شی ده ، داتش بازی په سبب هر کال زیات شمیر واقعات مینځ ته راځي د چالاس سوزل کیږي ، د چا ځان او د چاییا کور او داسې نور سوزل کیږي که چېرې فرض کړو چې داهیڅ هم نه کیږي د مال نقصان خو ضرور دی ډیر تعجب ځای خودادی چې ډیر سپین ږیری خلک خواهش لري چې پخپله داکار وکړي خوبیا دغه ددوی دوقار مخالف کار دی ، ځکه مشران پلمه کوي او وایي چې ماشومان خبره نه مني ، که چېرې کوچنیان ضد کوي داضد ته هیڅ اعتبار نشته غور وکړئ که چېرې ستاسو ماشومان باغیان وي او په وهلو باک نه کوي ، ایا تاسو به یې نه منع کوي؟ که چېرې ماشوم ضد وکړي یا داسې بل ضدناکه شی غواړي ایا تاسو به یې ورکوي؟ او چې خدای جل جلاله او دهغه رسول صلی الله علیه وسلم مضر ورته ویلی دی هغه بیا ولی عادت جوړوي؟ له دی څخه معلومه شوه چې در رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمان تاسو ته کوم اهمیت نلري (نعوذ بالله) حال داچې دامال او دولت ستاله کومه وو ، داتول دخدای جل جلاله ملکیت دی تاسو محض خزانه داران یاست چې ستاسو په لاسو کې فقط تحویل دی داسې یاست لکه څنگه چې غلام وی مالک یوازې الله جل جلاله دی ((ولله خزائن السموات والارض)) ژباړه: او خاص دالله جل جلاله لپاره دی داسمانو او دځمکې

خزانې موږ ته دا اجازه نشته چې څنگه غواړو هغسې یې خرڅ کړو ،
 دا د خدای جل جلاله امر دی . ه غامت کې د دې سوال کېدای چې څنگه مو
 گټلی او څنگه مو مصرف کړی دی نو ځکه ما مو ما نو ته د اتش بازی یا کوم
 بل عیث او د جائز کار لپاره پیسې ورکړل ترڅو حرام دی تاسو ورکونکي
 څوک د ست ؟ ه څنگه دامه ورکوی په ضد کولو سزا ورکوی او د ساتیري
 او په بېکاره ځایو کې یې مه پرېږدی . (انسلیع ص ۴۸ پوک ۱۸)

د برات په سپه وهدیري ته د تللو ثبوت

په دې سپه کې دا عمل هم مذکور دی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم به
 جنة البقیع ته تللی او هلته به یې اصحاب کرام رضی الله عنهم ته د دعاوی
 کولې له څخه هم د دې عمل مست والی ثابتیږي . علماء کرامو دا عمل
 مستون بللی او له دې څخه علاوه نور ټول امور بدعات او مکروه دی مثلاً
 په اجتماع سره هدیري ته تلل خراغونه لگول چې ټوله هدیره روښانه شي او
 د خوراک یا بل شي ترتیب نیول بلکه هرې هدیري ته چې ولاړ شي په انفرادي
 شکل او له کوم فضول مناسبو بغیر صرف د مغفرت دعا وکړي او ثواب
 حاصل کړي پوره ژر راوگرزي او په بل عیث مشغول شي بس همدومره
 اندازه د سنت مطابق ده او دا عمل د سنت مطابق ده ، مناسبه نه ده چې عیث
 اعمال رواج کړي . (حقیقت شریعت ص ۵۲)

ایا شپې د پروزیارت کولای شي ؟

د قبر په زیارت کې څه منع نشته ، که څه هم بنځې زیارت وکړي ، هغه ددې حدیث په بنیاد چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم ویلي دي : چې ماتاسې د قبروله زیارت څخه منع کړي واست لکن اوس واورئ د قبر و نوزیارت کوی شارح رحمة الله علیه ویلي دي : زیارت ته د بنځوپه تللو کي کوم ممانعت نشته . یعنی خلاف اولی ده ، تفصیل دادي چې که بنځې ددې لپاره زیارت ته ځي چې هلته خپل غم نوی کړي او وژاري . په دې صورت کي زیارت بالکل جائز نه دي ، او په کوم حدیث کي چې د بنځوپه زیارت کولو باندې لعنت ویل شوي دي ، له دې څخه دامخکنی بنځې مراد دي ، او که چیرې هدیږي ته ددې لپاره ځي چې عبرت حاصل کړي ، او د صالحانو قبرونو ته د تبرک لپاره ځي ، او بنځې سپین سړی وي نو کوم ممانعت نشته ، او که چیرې بنځې ځواني وي نو زیارت ته تلل مکروه دی ، او یاله خلگوسره ځي نو زیارت کول مستحب دي . محنا ۸۷۹ مخ اول ټوک

مسئله : یوازې بنځه چې ځوانه وي یوازې د نبی کریم صلی الله علیه وسلم له روضې مطهرې سوابلي هیڅ یوې هدیږي نه تلل ئي روانه دي . مظاهرق جدید ۴۷۲ مخ دوهم ټوک

وهدیږي ته د بنځو تللو د ممانعت وجه داده چې هغوی هلته ولاړي شي هلته نامناسب الفاظ وائي . د زیارت چې کومې بنځگنې دي هغه تر بدیو لږ دي ، له دې څخه پرته په لار کې د زینت او ښکلا ظهور کوي . او نورو ته ځان ښکاره کوي ، او دادواړه لوی گناهونه دي . زیارت سنت دي ، د سنت داداکولو لپاره د دومره گناه ارتکاب څنگه کیږي ؟ که چیرې بنځې زړې جامې واغوندې یعنی بغیر له ښکلاحي څوک ورته توجه نه کوی ، او هدیږي ته ولاړي شي او یوازې د مغفرت دوعاوي وکړي او کوم غیر شرعي خبرې ونکړي . بیانوکوم ممانعت نشته . ح ، علوم ۷۹۱ مخ ۲ ټوک

مسئله ځينې فقهاؤ وېنځو ته د زیارت کولو اجازه ورکړې ده چې ژاړې په دې شرط چې کښينې به نه. (فتاوی دارالعلوم ۴۳۲ مخ ۵ ټوک)

ایا دمري روح کورته راځي؟

سوال : دمري روح یو ځای ته راځي کنه که چیرې نه راځي نو بیا په خوب کې ولې راځي؟

جواب : په خوب کې د کوم مري لیدل ددې تقاضانه کوي چې دهغه روح دې مکان ته راځي. په خوب کې لیدل درو حانیت په سبب سره ده. له مکان سره دهغه هیڅ تعلق نشته. ډیر ژوندي خلک چې ډیر لیرې وې هم په خوب کې لیدل کیږي. د خوب قصه جلاده د اجسامو دراتگ ظاهري اتصال ددې لپاره ضروري نده. عالم ارواح بل عالم دی. (فتاوی دارالعلوم ۴۶۰ مخ ۵ ټوک)

مسئله روح مکان ته نه راځي ددې هیڅ ثبوت نشته. داسې خیال او عقیده لرل نه دی پکار.

مسئله : ددې خبرې هم هیڅ ثبوت نشته چې د پنجشنبې په ورځ روح دخپلو اقربو و کره راځي. او د ثواب په امیدوي. د جمعې لمونځ کوي او بیا بیرته ځې دا هیڅ حقیقت نه لري داسې کول نه دی پکار. (فتاوی دارالعلوم ۴۶۹ مخ ۵ ټوک)

مسئله د بزرگانو دارواخونو پیر راتللو کوم قوي دلیل نشته، کوم روایات چې منقول دي د ادم حدیثو په نزد صحیح نه دي. (فتاوی محمودیه ۸۶ مخ ۱ ټوک)

مسئله د مؤمنانو د جمعې په شپه راتلل هیڅ ثابت نه دي. د ایوازي واهیه (غلط) روایات دی پردې عقیده لرل نه دی په کار. (فتاوی رشیدیة ۳۶۹ مخ ۲ ټوک)

وهدیري ته د طب ادا او احکام

نبی کریم صلی الله علیه وسلم د اسلام په ابتداء کې وهدیري ته تلل منع کړی وو ځکه چې د جاهلیت زمانه نژدی وه ځکه فکر یې کاوو چې شاید

خلک پر قبرو رسوخ پیدا کړي. نو نبی کریم صلی الله علیه وسلم د زیارت قبرو اجازه وکړه. ځکه نو د ټولو علماؤ په نزد قبرو زیارت کول مستحب دی ځکه چې قبرو ته په تګ سره په زړه کې نرمی راځي. مرگ یې یادېږي او په زړه کې دا عقیده ټینګېږي چې له دې فاني دنیا څخه علاوه یوه بله دنیا هم شته چې هلته تګ ضروري دی او هلته د دې دنیا د یوه یوه عمل حساب کیږي له دې څخه علاوه نورې ډېرې فائدې لري تر ټولو ښه فائده داده چې هلته د مړو د پاره د مغفرت د دعواوو ښه زمینه مساعده وی کوم چې سنت دي لکه څنگه چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم به جنت البقیع ته تللی او هلته به یې ومړو ته سلام کاوو او ورته به یې د مغفرت د دعاوې کولې و قبرو ته د تللو څه آداب او احکام شته کوم چې شریعت بیان کړی دی:

۱- کله چې یو شخص د مغفرت د دعا لپاره قبرو ته ولاړ شي هلته دی د مړي مخ ته مخامخ ودرېږي مخ دې د قبر او شادي د قبلي لور ته کړي
۲- کله چې قبر ته ورسېږي د قبر مړي ته دې سلام وکړي (السلام علیکم یا اهل القبور الخ)

۳- پر قبر دې د عزت لپاره لاس نه ایږدي

۴- قبر دې نه موچوی

۵- قبر ته دې د تعظیم لپاره نه ټیټېږي او نه دی ورته سجده کوي

۶- د قبر خاوري دې پر مخ نه موبښي. له دې احکامو او آدابو څخه علاوه داسې شیان اختیارول کوم چې په شریعت کې نه شته. دا ډېره گمراهي و حماقت دي. له قبر سره نژدې د قرآن کریم تلاوت مکروه نه ده. دنورو ورځو په نسبت خصوصاً د جمعې په ورځ دورځي په لمړۍ برخه کې هدیږي ته تلل افضل دي دا هم منقول دي چې دنورو ورځو په نسبت د جمعې

په ورځ مړی ته زیات ادراک کیږي . او د جمعې په ورځ قبر ته راتلونکي
قربیان ښه پېژني . (مظاهر حق جدید ص ۴۷۲ ج ۲)

د حضرت عقبه بن عامر رضی الله تعالی عنه څخه ارشاد نقل شوی دي
وايي چې ما ته دا خوښه ده چې زه په اور کښی وڅیړم یا په تیره توره پښه
کښیږدم آن دا چې پښه مې پرې شي . تردې چې زه د چا په قبر وڅیړم ، اوزما
په نزد په قبر و کښی متیازې (بولی) کول او په بازارو کی دخلکو په مخ
کښی متیازې کول هم فرق نلري . (مظاهر حق جدید ص ۴۸۲ ج ۲)

وهدیرې (مرستون) ته د تللو مسوونه طریقه

ژباړه : له حضرت ابن عباس رضی الله تعالی عنه څخه روایت ده چې
یو ځلې نبی کریم صلی الله علیه وسلم د مدینې په هدیره تیریدی . او هغه
د قبر لور ته خپل مخ مبارک و اړاوو او ویي ويل : (السلام علیکم یا اهل
القبور یغفر الله لنا ولکم وانتم سلفنا ونحن بالاثر) ای د قبر خاوندانو
پر تاسی دې سلام وې خدای تعالی دې موږ اوتاسو ته مغفرت وکړي
اوتاسو تر موږ مخکي یاست او موږ درپسی یو .

تشریح : د حدیث شریف الفاظ دي (چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم به
د قبر ولور ته خپل مخ مبارک اړوی او توجه به یې ورته کوله دا پر دې خبره
دلیل ده چې که څوک د قبر مړو ته سلام کوی دده لپاره مستحب ده چې
دهغه مخ دمړی و مخته مخامخ کړي همدا شان کله چې د مغفرت د دعاء
لپاره قبر ته درېږي باید خپل مخ دمړی و مخته برابر کړي لکه څنگه چې
د علماؤ او مجتهدینو مسلک دي او د دې مطابق د ټولو مسلمانانو عمل
دي . میرزا مظهر رحمہ الله وایي د چا زیارت دهغه دملاقات په شان ده
همدا شان لکه څنگه چې د چا په ژوند کښی دملاقات په وخت کښی خپل
مخ دهغه و مخ ته مخامخ کوی د زیارت په وخت کښی هم باید مخ دهغه مخ

ته برابر کړی دا هم په کار ده چې د کوم مړي په وړاندې هغه طریقه کول پکار ده کوم چې یې دهغه په ژوند کښی ورسره څنگه گذاره کوله د مثال په ډول د ملاقات په وخت کښی دې دیو مکرم او عزت مند چا خواته نژدې نه شوای کښینستلای همدانسان اوس ئې هم باید زیارت یعنی قبر ته نژدې نه کښینی لکه څنگه په ژوند کښی کومه اندازه ورسره کښینستلای شوای نو اوس هم باید هغونده ورسره کښینی او اوس هم باید په هغه طریقه ورسره دغونه اندازه ورسره کښینه یا ودریږه او که چېرې دهغه په ژوند کښی ورنژدې کیدی اوس دې زیارت ته هم نژدې ورځی او کښینی دې کله چې د چا زیارت کیږی باید سورة (فاتحه او قل هو الله) درې واره وویل شي او ثواب دې مړي ته وروبخښل شي او هم دې ورته د مغفرت دعاء ورته وکړی.

(مظاهر حق جدید مشکوة نریف صفحه ۴۸۰ ج ۲)

آیا مړي زیارت کونکی پیژني ؟

پر دې خبره د ټولو اسلافو اتفاق دې چې مړي زیارت کونکی پیژني او ورته خوشحالېږی (د حضرت عائشة رضی الله عنها څخه روایت دې چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل چې کوم شخص دخپل ورور قبر ته لاړشی . او د قبر خواته یې کښینی ، نو د قبر خاوند ورڅخه خوشحالېږی او د سلام

جواب یې ورکوی ترڅو چې هغه هلته ناست وي . کتاب الروح ص ۳۲ بحواله ابن کثیر در کتاب الصور)

په دې باره کښی ډیر احادیث راغلی دي . او په دې کښی هیڅ شبه نه ده پاته چې په قبر کښی څنگه څوک ویني ؟ ځکه چې دادلوی خدای تعالی کار دې چې په دې زمانه کښی داسې آلات موجود دي چې پر ځمکه یې کښیږي تر ځمکه ډیر لاندې معدنیات معلوموی . لکه تیل ، پترویل ، زر او داسې نور اوله دې سره سره (ایکسری ماشین) چې بالکل عام شی دې (ان الله علی کل شیء قدیر) مولانا محمد رفعت قاسمی مدرس دارالعلوم دیوبند .

د ثواب درسيډو خو ضروري مسئلې

حضرت امام احمد حنبل (رحمة الله عليه) وايي چې كله تاسو هديرې ته لارښی . سورة فاتحه معوذتين (قل اعوذ برب الفلق ، قل اعوذ برب الناس) او قل هو الله احد وواياست او ثواب يې مړی ته وروبخښی . له حضرت علي رضي الله تعالى عنه څخه روايت دي : کوم شخص چې هديرې ته لارښی هلته د قل هو الله سورة (۱۱) واره ووايي او ثواب يې ټولو مړو ته ور وبخښی . ده ته به د هديرې دمړو په اندازه ثواب ورکول کيږي له حضرت انس رضي الله تعالى عنه څخه روايت دي چې نبي کریم صلی الله عليه وسلم وويل چې کوم شخص هديرې ته لارښی او د ثواب په نيت سورة يس تلاوت کړی الله تعالى دمړو عذاب ورکوي او ودي شخص ته د هديرې دمړو په اندازه نيکي ورکول کيږي . (مظاهر حق شرح مشکوٰۃ شريف ص ۴۴۹ ج ۲)

که چېرې د چا دامخښی سورتونه نه وي ياد . هر سورة چې يې ياد وي ويلای يې شی او خداي تعالى ثواب ورکوي . که چېرې بالکل جاهل وي په ژبه دي ورته دمغفرت دوعاوی وکړي . يا دي صدقه او خيرات وکړي او ثواب دي وروبخښی ځکه چې په حديث شريف کښی راځي چې مړی په مثال دهغه چاده چې اوبو اخيستی وي او فرياد کوي . دخپلو قريبانو : پلار ، ورور او داسې نورو دوعاؤ ته منتظر وي چې دوي يې ورته وکړي خو کله چې هغوی دوعاوي ورته وکړي تردنيا او مافيها ورته محبوب شی . او دژوندو تحفي دمړو لپاره دمغفرت دوعاوي دي . (احياء العلوم ص ۹۴) ۴ ټوک محمد رفعت قاسمي غفرله . مدرس دارالعلوم ديوبند)

مسئله : په شپه کښی دمړو زيارت کول يعنی دقران کریم کوم سورة ويل او ثواب يې ورته بخښل جائز دي . (اصول دارالعلوم ص ۴۵۳ - ۵ - حواله مشکوٰۃ شريف ص ۱۵۴ - ۱۸)

مسئله مړی ته ویل کیږي چې دا ثواب د فلانکې له لوري څخه ده . که له هديرې څخه علاوه په کوم بل ځای کښی وي فرسته یې ورته رسوي .
(فتاوی دارالعلوم ص ۴۲۷ ج ۵)

مسئله ومړوته د صدقات خیرات قرآن کریم اود مغفرت ددو عاؤ فائده رسیدل له قرآن کریم اوله حدیثو څخه ثابته ده . لدې څخه انکار ناپوهی ، گناه اود اجماع څخه خلاف ده البته د ثواب لپاره کومې معلومې ورځې شرط نه دي لهذا خلویښتمه . کلنی . عرس او فحجه خوانی د اتول رواجې رسومات د شریعت مخالف دي . اوله سره څخه کومک غوښتل داسې ناجائز دي له الله تعالی څخه بغیر دهیچا هیڅ مصرف ښته .
(فتاوی دارالعلوم ص ۴۲۷ ج ۵)

مسئله سنت داده چې د زیارت کولو په وخت کښی پرستې طریقه مړوته سلام وکړی . اود ټولې هديرې لپاره د مغفرت دعاوی وکړی . او که چېرې څه ووايي اود مړو ارواح ته یې ثواب وروبخښي ډیره ښه ده . او که چېرې دخپل ځان لپاره ددو عاوی نوله الله تعالی څخه سوال وکړه په دې ډول چې با الله تعالی ددې نیکانو په برکت زما حاجت پوره کړی و بزرگانوته به دانه وایي چې تاسو زما لپاره ددو عاوی وکړی . د قرآن کریم آیات پردې دلالت کوی ، لهذا داسې دي نه وایي چې خطاب مړونه وي . بلکه له الله تعالی څخه دي دهغوی لپاره هم د مغفرت ددو عاوی وکړی . که چېرې ددوئ په وسیله سره دخپل ځان لپاره ددو عاوی نو دا کوم ممانعت نلری . په حصن حصین کښی ذکر شوي دي چې د صالحینو په وسیله سره ددو عاوی کول مستحب ده چې الله تعالی دهغوی په برکت سره ددو عاوی قبوله کړی .
(فتاوی دارالعلوم ص ۴۴۲ ج ۵ په قرآن د حصن حصین ص ۸۹)

مسئله د ثواب بخښلو په وخت کښی که څه هم یوازې نیت کافی ده ، لکن که په ژبه سره ووايي چې یا الله تعالی ددې عمل ثواب فلانکې ته ورسوي
(فتاوی دارالعلوم ص ۴۵۱ ج ۵ په حواله در المختار ص ۸۴۴ ج ۱)

مسئله: د ثواب بڅښلو په وخت کښی مناسب داده چې وویل شی فلان ابن فلان (فلانکی د فلانکی زوی) که چېرې دیلار نوم ورته معلوم نه وي یوازې دده نوم کافی ده لکن هرڅه چې په نیت کښی وي هغه کافی ده هرڅه الله تعالی ته معلوم دي (فتاوی دارالعلوم ص ۴۲۱ ج ۵)

مسئله: که چېرې په یوه وخت کښی ډیرو مرو ته ثواب و بڅښی د اهم صحیح ده لکن که چېرې د ثواب اول یوه ته و بڅښل شی بیا نورو ته نه بڅښل کیږی ځکه چې د ثواب اول ته ورسیږی. (فتاوی دارالعلوم ص ۴۱۹ نوک جوړ نه د اصحاب ص ۸۴۴ ج ۱)

مسئله: که چېرې د قران ثواب ډیرو مرو ته څوک و بڅښی آیا پوره پوره ثواب وررسیږی. که تقسمیږي؟ په دې کښی د فقهاؤ دوه قوله دي (۱) دا چې هریوه ته پوره پوره ثواب رسیږی. بل دا چې تقسمیږی بیا ورته رسیږی. دادوهم قول له قیاس سره برابر ده. خودالله تعالی له فضل څخه لیری نه ده چې هریوه ته پوره پوره ثواب ورکړی. (فتاوی دارالعلوم ص ۴۴۹ ج ۵)

د خدای تعالی له ذات څخه دا امید دي چې بشپړ ثواب به ورکړی ځکه چې دالله تعالی له خزانو څخه هیڅ نه کمسیري. داصرغ (یوازې) دبنده په نیت پوري اړه لری ځنګه چې یې پر الله تعالی گمان وي هغسې ورسره کوي (محمدرفعت فاسمی عفا الله عنه)

مسئله: د قران کریم ثواب خو مری ته رسیږی بل دا چې ویونکی یونیک کار وکړی په لس گونو بلکه تر دې هم زیات ثواب ورکول کیږی. مگر په هر کار کښی اخلاص شرط دي بيله اخلاص هیڅ عمل مقبول نه ده

(أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ) (پاره ۲۳ سورة الرمر) (مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ امْثَالِهَا) (پاره ۸ سورة الانعام) (فتاوی دارالعلوم ص ۴۴۱ ج ۵)

مسئله: قران کریم په هدیره کښی په لوړ اوسوکه اواز. په یاد (حفظ) یا په کتلو سره صحیح ده (فتاوی رشیدییه کامل ص ۲۲۲).

مسئله: د ثواب بڅښلو په وخت کښی مناسب داده چې وویل شی فلان ابن فلان (فلانکی د فلانکی زوی) که چېرې دیلار نوم ورته معلوم نه وي یوازې دده نوم کافی ده لکن هرڅه چې په نیت کښی وي هغه کافی ده هرڅه الله تعالی ته معلوم دي (فتاوی دارالعلوم ص ۴۲۱ ج ۵)

مسئله: که چېرې په یوه وخت کښی ډیرو مرو ته ثواب و بڅښی د اهم صحیح ده لکن که چېرې د ثواب اول یوه ته و بڅښل شی بیا نورو ته نه بڅښل کیږی ځکه چې د ثواب اول ته ورسیږی. (فتاوی دارالعلوم ص ۴۱۹ نوک جوړ نه د اصحاب ص ۸۴۴ ج ۱)

مسئله: که چېرې د قران ثواب ډیرو مرو ته څوک و بڅښی آیا پوره پوره ثواب وررسیږی. که تقسمیږي؟ په دې کښی د فقهاؤ دوه قوله دي (۱) دا چې هریوه ته پوره پوره ثواب رسیږی. بل دا چې تقسمیږی بیا ورته رسیږی. دادوهم قول له قیاس سره برابر ده. خودالله تعالی له فضل څخه لیری نه ده چې هریوه ته پوره پوره ثواب ورکړی. (فتاوی دارالعلوم ص ۴۴۹ ج ۵)

د خدای تعالی له ذات څخه دا امید دي چې بشپړ ثواب به ورکړی ځکه چې دالله تعالی له خزانو څخه هیڅ نه کمسیري. داصرغ (یوازې) دبنده په نیت پوري اړه لری ځنګه چې یې پر الله تعالی گمان وي هغسې ورسره کوي (محمدرفعت فاسمی عفا الله عنه)

مسئله: د قران کریم ثواب خو مری ته رسیږی بل دا چې ویونکی یونیک کار وکړی په لس گونو بلکه تر دې هم زیات ثواب ورکول کیږی. مگر په هر کار کښی اخلاص شرط دي بيله اخلاص هیڅ عمل مقبول نه ده

(أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ) (پاره ۲۳ سورة الرمر) (مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ امْثَالِهَا) (پاره ۸ سورة الانعام) (فتاوی دارالعلوم ص ۴۴۱ ج ۵)

مسئله: قران کریم په هدیره کښی په لوړ اوسوکه اواز. په یاد (حفظ) یا په کتلو سره صحیح ده (فتاوی رشیدییه کامل ص ۲۲۲).

مسئله: په ثواب بخښلو کښی د لاس پورته کولو ضرورت نشته ، او که چېرې دوعا کوی لاس یې پورته کړی وي نو شادي قبروته وگرزوی .
(غناوی رسیده کامل ص ۳۲۷)

ځکه چې عوام خطا کیرې چې له مړو دوعا غواړی ، د مړی په وسیله سره دوعا غوښتل جائز ده . لکن په حقیقت کښی بیا هم له خدای تعالی څخه غوښتل دي . (محمد رفعت قاسمی)

د برات د شپې رواجونه

لږې رواجو څخه د برات د شپې حلوی وي ، او دا ختر غړی . او د عاشورې (لسمه د محرم) شربت او داسې نور دي . د برات د شپې په باره کښی په حدیث کښی دومره راغلی دی : چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم جنت البقیع (هدیره) ته تللی وو او دمړو لپاره یې د مغفرت دوعا کړیده له ده څخه وروسته خلکو اکثره مفاسد پکښی رواج کړي . بعض خلگ وايي چې د نبی کریم صلی الله علیه وسلم غاښ مبارک چې کله شهید شو نو ده حلوی یې خوړله دا بالکل بی بنیاده او غلطه خبره ده ددې عقیده لرل هیڅ وخت نه ده جائز . ځکه چې عقلا هم نه ده مکمل . ځکه چې دا واقعیه په شوال کښی پیښه وه نه په شعبان کښی . دوهم : بعض خلگ د حلوی د جائز بللو لپاره دا وایي چې په دې شپو کښی حضرت حمزه رضی الله تعالی عنه شهید شوی دي دا دهغه رضی الله تعالی عنه فاتحه ده . دا هم بی دلیل او بی اصله ده ، لمرنی خود تاریخ تعین ته ضرورت نشته بل دا چې دا قصه پخپله غلطه ده ځکه چې حمزه رضی الله تعالی عنه هم په شوال کښی شهید شوي وو نه په شعبان کښی دریم : بعض خلگ دا عقیده لری چې د برات په شپه دمړو ارواح کورو ته راځي او گوری چې ایا زموږ لپاره چاڅه پخ کړی کنه ؟

ښکاره خبره ده چې د ابې له کوم نقلې دليل څخه ثابتېږي . حال دا چې هيڅ نقلې دليل نشته . هره مسئله له قران کریم او حديث څخه ثابتول ضروري ده . او په قران او حديث کښې په دې باندې هيڅ دليل نشته . چې د مړو ارواح د مرگه وروسته دې دنيا ته راځي او گوري البته پر نه راتلو ډير دلائل موجود دي (مشکوٰۃ شريف ص ۲۵ ج ۱) محمد رفعت قاسمي غفر له .

خلورم : د بعضو خلگو فکر دې چې کله د برات تر شپه مخکې څوک مړ شي . تر څو چې دده لپاره د برات په شپه فاتحه ونه شي . داله مړو څخه نه دي حساب . داهم محض بې اصله اولغوه ده . بلکه داهم رواج دي چې څوک تر دې جشن (د برات تر شپې) مخکې مړ شي . د مړي وارثانو د امخکي نه دي لمانځلي (د پيدا کيدو په وخت کښې) ليکن په احاديثو کې په صراحت سره مذکور دی چې مړی قبر ته ځي په داسې شان څنگه چې دې دنيا ته راغلی و داسې نه ده چې د برات په شپې پورې موقوفه دهينځم . بعض خلگ د برات د شپې د حلوی داسې پابندی کوي چې بې حلوی بې برکت نه شي داهم ډيره فاسده عقیده ده چې ضرور يې بولی عمل يې هم فاسدېږي تر فرضو او واجبو يې زيات اهتمام کوي له دې خرابو سره سره دا تجربه هم ده چې نيت يې بالکل خراب وي ثواب يې مقصود نه وي . او داخيال يې وي چې که چېرې حلوی پخه نکړي نو خلگ وايي دا مسکين شوی دی . د دې تهمت دليري کولو دپاره چې څومره تکليف وي ضرور يې کوي . د داسې نيت صرف (يوازی) فخر او اسراف دی چې گناه يې بار بار ذکر شوی ده کله کله داسې هم کيږي چې د دې لپاره په سود او قرض پيښې واخلي . چې داځان نه لويه گناه ده شپږم : کوم څوک چې د کومک مستحق وي هغه ته هيڅ نه ورکوي . اقلاً چې په کور کې څه ياخه وي داهم نه ورکوي اکثره مالدار خلگ چاته په معاوضه شي ورکوي او نيت يې داوی چې

فلانکي ماته سي را کړي دي که بي زه ور نکړم نو هغه به څه وايي . پدي کي هم هغه رڼا کاري او تفاخر ده اووم . بعض خلگ د سعبان په پنځلسمه منشور دال ضرور بخوي . ددي دايجاد تاريخ معلوم نه دي خو دومره ويلاي شو چي داکار ښکاره گناه ده اتم . ځيني خلگ داسي هم شته چي په دي شپه (دبرات شپه) دنقلو لمونځو لياره خلگ راجمع کوي ترڅو د شپي روڼول ورته اسان شي داهم له شريعتنه مخالف کار دي . البته که چيري اتفاقاً خلگ جمع شول پدي کي بيا کوم ممانعت نشته نهم . ځيني خلگ په دي شپه لوبښي نوي کوي کورونه چونه کوي او خراغونه پير لگوي او داسي نور بدعت کارونه کوي . دابالکل دکفارو نقل دي او په حديث شريف کي تشبه حرام بلل شوي ده . (اصلاح الرسو، ص ۱۳۴) حضرت نه نوي .

په هندوستان کي غير مسلم خپل جشونه له داليو څخه رااخستي دي چي لوبښي بد لوي او خراغونه هم روښانه کوي . دهغو دا عقیده ده چي په دي کار سره دهغوي مذهبي مشران خوشحاله کيږي . خو اکثرو مسلمانانو دارسم خپل کړي دي دابالکل حرام دي پکار ده چي ځان ترينه ليري وساتي . (الله اعظم . محمد . مفت فاسي غفرله)

مسئله : داهم مشهور ده چي دبرات د شپي په حلوي چي لمړني روژه مات وشي دا پير ثواب لري دا خبره غلطه او بي بنياده ده . (اغلاط العوام مکمل ص ۱۲۴)

دبرات په شپه کي حلوي پخول او خوړل

سوال : دبرات په شپه حلوي پخول او خوړل څنگه دي ؟ که چيري بي دثواب له نيته پخه شي دا څه حکم لري . همدا شان دداسي حلوي خوړل څنگه دي ؟

جواب : دبرات په شپه دخوشحالي او حلوي پخولو هيڅ ثبوت نشته . لهذا داامور ناجائز او بدعت دي . که چيري بغير دثواب له نيته حلوي پخه شي نو بيا بدعت تاکيد نکښي دي . بايد لدې څخه هم ځان وساتل شي همدا

شان له داسې حلوی قبلولو څخه هم باید ځان وساتل شي ليکن دا حرام نه ده
(حسن الفتاوى ص ۳۸۵ ج ۱)

مسئله د دودۍ د تقسيمولو په متعلق په دې شپه کې زما تر نظر کوم روايت
نه دی تير شوی . البته د دې شپې فضيلت له لمر لويډو بيا تر صبح صادق
ده (سپيد د داغ) پورې ده . الفتاوى محموديه ص ۷۵ نوک ۱۰

د برات د شپې سنت اعمال

د برات د شپې خصوصيات خو معلوم شول . موږ ته څه کول پکار دي او
د خداي جل جلاله د پيژندنه نعمتونو د لټولو لپاره څه وکړو ؟
دا حاديثو له کتلو څخه ثابتېږي چې نبی کریم صلی الله عليه وسلم په دې
شپه درې اعمال کړي دي ، د دې دريو سنتو طريقه ادا کول د خير او برکت
ثواب باعث دي . اول : د شعبان په پنځلسمه شپه بيله کومې ټولې هديرې ته
لارشي . او هلته په رسيدو سره د مغفرت دوعاوي وکړي که چېرې صدقه او
خيرات کوي ثواب ور بخښي بايد د عامو رواجو تابع نه شي او تر شريعت
تجاوز ونه کړي دوهم : په دې شپه کې ويښ و اوسې د خداي جل جلاله
عبادت او نفل لمونځ بيله جماعت څخه وکړي هر څومره چې مو په طاقت
کې وي د قران کریم تلاوت وکړي يا يې واورې پر نبی کریم صلی الله عليه
وسلم زيات شمير درود شريف وواياست . د خپل ځان او ټولو مسلمانانو
لپاره دوعا وکړي او له خپلو گناهونو څخه توبه و کاږي خصوصاً له هغو
گناهونو څخه کوم چې د کولو د سبب سره په دې مبارکه شپه هم دوعا نه
قبليږي کوم څوک چې طويل (اوږد) لمونځ کول غواړي هغه دی صلوة
تسبيح وکړي د خداي جل جلاله ته ويرې دې وژاړي د خپل ځان اولاد مور و
پلار او د ټولو مهمو امورو متعلق دې دوعاوي وکړي .

دریم: په ورځ دی نفل روژه ونیسې لکه څنگه چې د نبی کریم صلی الله علیه وسلم وینا ده (قوموا لیلها وصوموا نهارها) یعنی په پنځلسمه د شعبان د شپې ویش واوسئ او دوورځی یې روژه ونیسئ، دا درې اعمال له نبی کریم صلی الله علیه وسلم څخه منقول دی باید درې سره په مسنونه طریقه سره ادا شي (د برات ص ۲۲)

تنبیه: په بعضو ځایو کې د برات د شپې روڼولو لپاره خلک راټولوي، شپه روڼول په اجتماع سره که څه هم اسانه ده لیکن د نفل عبادت لپاره د خلکو داسې رایو ځای کول صحیح نه دی همدا شان په مساجدو کې رایو ځای کیدل لکه څنگه چې نن او سبا رواج ده. اکثر و علماؤ دامکروه بللی ده. په در مختار کې راغلی دی چې د کوچنی اختر لوی اختر د برات پنځلسمه درمضان المبارک لس اخیری شپې او د ذی الحجې لس لمړنۍ شپې په دی ټولو شپو کې پورته کیدل او جلا جلا عبادت کول مستحب دی. (الرمه ۲۰۰۰ ص ۱۰۰)

په حدیث شریف کې یوازې درې اعمال ثابت دي دهغوی ادا کول په سنت طریقه سره موجب د ثواب دی. لمړی: د برات په پنځلسمه هذیرې ته تلل مروت ته دوعا او استغفار کول. که چېرې کومه صدقه یا خیرات کړی وې ثواب دی مروت ته ورېځنل. له دې دعاو څخه فائده رسول دی باید صدقه په ښه توګه سره وشي ترڅو ریا پکښې رانه شي دوهم: د شپه روڼول او عبادت یوازې کول نه په اجتماعي ډول سره دریم: په ورځ یې روژه نیول. د دې اعمالو په سنت طریقه سره ادا کول نهایت مفید دی. (اصلاح الرسوم ص ۱۲۴)

د برات د شپې خاصې دعاوي

اعوذ بعفوك من عقابك واعوذ برضائك من سختك واعوذ بك منك اليك

لا احصى ثناء عليك انت كما اثنيت على نفسك (الترغيب والترهيب ص ۳۵۸ نوک ۲)

اللهم انت عفو تحب العفو فاعف عني (ابن ماجه. مظهر حق ص ۲۸۵ نوک ۲)

نبی کریم صلی الله علیه وسلم بې بې عائشي ته وویل: دادعا پخپله هم زده کړه او نورو ته بې هم ور زده کړه. ځکه چې حضرت جبرائیل علیه السلام داووعا ماته رازده کړی ده. علماؤ کرامو لیکلې دي چې دعا د دنیا د ټول خیر او برکت جامع کونکې ده. ځکه چې د الله جل جلاله له لوری وبنده ته عفو او بخښنه په دعا یوری ترلې لکه څنگه چې په یوه روایت کې راغلی دی چې: د بنده له لوری د حق تعالی په دربار کې د بخښنې او عفت تر سوال هیڅ شی افضل نشته تر څو چې ممکنه وي دادعاوې یادی کړې او خپلو ماشومانو ته بې هم ور زده کړې. ځکه چې نن سبا اکثره ماشومان د درواغو نکلونه یادوي او مور او پلار یې فخر هم ورباندې کوي که چېرې مو دانه یادېږي بیا په خپله ژبه د خیر او عافیت دوعاوې وکړې. که مو دادعا یادوې مخکې درود وواياست بیا دوعا وکړې لکه: ای لویه خدایه! ته پر ټولو احسان کونکي بې پر تا څوک احسان نشي کولای. ای دلویې او مغفرت خاونده! له تا څخه سوا هیڅ معبود نشته نه ده بیوزلو مددگار یې او د پریشانیانو مشکل کشا یې ای الله جل جلاله! له تا څخه بغیر بل هیچا څخه نه غواړو یوازې ته ور کونکي یې ای لویه خدایه جل جلاله! که تا چېرې زه په خپل کتاب کې بې برخې او بې نصیبه لیکلی یم لویه خدایه جل جلاله په خپل فضل او کرم سره زما خواری، بدبختی او کم رزقي ړنگې کړي. دا خبره ستا په کتاب کې کوم چې دي پر اخیری نبی صلی الله علیه وسلم نازل کړي دي نو شته دي چې الله جل جلاله چې څه غواړي لیکي یې او چې څه وغواړي محوه کوي یې ان الله علی کل شیء قدیر یا الله جل جلاله له تا څخه کوم د پوښتنې خاوند نشته هر څه ستا په اختیار کې دي. یا الله له تا سره ام الكتاب ده. یا الله جل جلاله ستا په روی سره زما

مشكلات او پريشانۍ ليري کړي که زه په خبر يم او کنه او په هر څه ته عالم
بي لويه خدايه جل جلاله تر ټولو ته دا حسان خاوند يي . لويه خدايه انبيک
او لاد را کړي ماته بخښنه وکړي . يا الله جل جلاله ټول گناهونه صغيره وي
که کبيره ښکاره وي که پټ ته راته بخښنه وکړي . يا الله جل جلاله زما
عيبونه پټ کړي معافي راته وکړي پر ايمان خاتمه را کړي . زما مور
او پلار . استاذانو او ټولو مسلمانانو ته مغفرت وکړي اي لويه خدايه جل
جلاله ! موږ هر څه نه شو غوښتلای بس هغه غواړو چې زموږ نبي کریم
صلی الله عليه وسلم غوښتي دي او له کوم شي څخه چې په هغه سره نبي
صلی الله عليه وسلم پناه غوښتي ده زه هم ترې پناه غواړم زموږ دعاوي
د نبي صلی الله عليه وسلم په وسيله قبولي کړي آمين يا رب العلمين
مولانا محمد رفعت فاضلي عفا الله عنه مدرس دارالعلوم دیوبند

د قدر دشپي لويې

بسم الله الرحمن الرحيم

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ بېشکه موږ قرآن کریم په ليله القدر کې نازل کړ .
يعنی قرآن کریم له لوح محفوظ څخه د ليله القدر په شپه نازل شوی دي .
دا يوه خبره ددې شپې د فضيلت لپاره کافي ده چې دا عظيم کتاب په کې
نازل شوی دي . په کومه شپه چې دا قرآن نازل شوی له دې سره سره نور ډير
فضيلتونه هم لري د نور تشويق لپاره دا ايت لولو: وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ
ضرور به در ته معلومات وي چې داشپه څومره مبارکه او با فضيلته شپه ده
څومره فضائل او نيکۍ پکښې دي ديو څو فضائلو ذکر کوو: (لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ
مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ) د قدر شپه تر زرو شپو اولی او بهتره ده يعنی د زرو مياشتو
د عبادت چې کوم ثواب دی يوازې په دې مبارکه شپه کې عبادت تر دې

زیات ثواب لري او د دې زیادت علم هم نشته چې خومره زیادت (تَتَوَلَّى
الْمَلَائِكَةُ) په دې شپه کې ملائکې راشوه کیږي:

علامه رازی رحمه الله لیکي چې کله په ابتداء کې خدای جل جلاله انسان
پیدا کاو و ملائکو ورسره مخالفت ښکاره کړ، د لوی خدای جل جلاله په
دربار کې یې عرض وړاندې چې ته جل جلاله داسې څوک پیدا کوي چې بیا
به په ځمکه کې فساد کوي او وینې به بهوي، نن شپه چې د خدای جل جلاله
په قدرت انسان د الله جل جلاله په عبادت او معرفت مشغول و وینې
ملائکه د معذرت لپاره راکوزیږي (وَالرُّوحُ فِيهَا) په دې شپه کې روح
القدس (جبرائیل علیه السلام) هم راکوزیږي، له نبی کریم صلی الله علیه
وسلم څخه روایت دی: چې جبرائیل علیه السلام له یوې ټولې د ملائکو
سره راکوزیږي، کوم شخص چې په عبادت مشغول وي دهغه لپاره درحمت
دعاوي کوي (يَا ذُن رَّبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَمْرٍ) د خدای جل جلاله په حکم له هر خیر
سره راکوزیږي. په مظاهر حق کې لیکلي دي چې په دې شپه کې د ملائکو
پیدائش شوی دی، د حضرت آدم علیه السلام د مادی جمع کیدل په دې
شپه کې شروع شوی ده او په دې شپه په جنت کې ذرختې کرل شوې دي
، د دعاو قبلیدل په ډیرو احادیثو کې راغلي دي، او په یوه روایت کې
راغلي دي چې په دې شپه عیسیٰ علیه السلام اسمان ته ختلی دی او په دې
شپه د بنی اسرائیلو توبه قبوله شوی ده. (سَلَامٌ هِيَ) داشپه سر تر پایه
سالمة ده یعنی د فرشتو له لوري په مؤمنانو سلام وي تر دې چې یوه ټولې
د ملائکو ځي او بله راځي (حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ) دا ټوله شپه د برکتونو او
رحمتونو سره وي تر څو چې سپیدی راوخیږي، داسې نه چې د شپې په یوه

برخه کی برکت وی او په بله کی نه وي بلکه تر صبح صادق پورې ددې برکاتونه ظهور وي. (فضائل رمضان المبارک ص ۳۷ و معارف القرآن ص ۷۹۱ ټوک ۸)

د یوه سوال ځواب: دقدر شپه تر زرو شپو اولی بلل شوی ده ظاهره ده چې په دې زرو میاشتو کی هر کال دقدر شپه هم راځی نو حساب به څنگه کوو دتفسیر علماؤ ویلی دی چې دلته له زرو میاشتو هغه مراد دی چې پکښی دقدر شپه نه وی په دې لحاظ هیڅ مشکل نشته. (معارف القرآن ص ۷۹۲ ټوک ۸)

دا چې ویل کیږی چې دقدر شپه تر زرو میاشتو اولی ده، ددې مطلب دادی چې دزرو میاشتو په اندازه کښی چې څومره عبادت کیږی ددې شپې دعبادت تر دې زیات ثواب دی او څونه؟ دا خدای جل جلاله ته معلومه ده کوم شی ته چې الله جل جلاله ډیر زیات ویلي وي دهغه زیاتوالی یې څه اندازه وي ددنيا دخلکو دستور دی چې یوه اندازه زیات شی ته په ډیروالی قائل وی او تر هغه یل زیات شی زیات نه بولی، یو په ظاهره ژور شی ډیر ژور بولی. یوه دا خبره هم ده چې په هغه زمانه کی په عربو کی تر زرو زیات حساب نه وو لکه څنگه چې له ۱۰۰۰ زر کاله مخکی په دنیا کی د ۱۰۰ سیکرو ډیر اهمیت وو او نن؟ څنگه چې قران کریم دهغوی په ژبه وو او دهغوی له لهجې سره برابر وو بیا نو څنگه تر زرو زیات ویلای شوای؟ ځکه یې دهغوی د حساب اخیری درجه وویله دنورې ترقی لپاره الله جل جلاله دونه وویل چې ((تر دې هم زیات)) اوس تر دې دزیادت امکان نشته، کروړ، ارب، کهرب، نیل و سنگ او مها سنگ ټوله دی زیادت لاندی دې گواکی چې دقدر دشپې دفضیلت هیڅ حد نشته. (محمد رفعت قاسمی غفرله)

ایا په ټوله دنیا کښی په یوه شپه کښی دقدر شپه وی؟

مسئله: دمطالعو دا اختلاف په سبب سره په مختلفو مملکتو کې دقدر شپه په مختلفو تاریخو وی په دې کې هیڅ مشکل نشته ځکه چې په هر ځای کې دقدر دشپې تاریخ وی په همهغه شپه دقدر برکات حاصلیږي (والله سبحانه تعالی اعلم).

مسئله: کوم څوک چې دقدر په شپه دماخستن او سهار لمونځ په جماعت سره ادا کړي بس دهمدې شپې ثواب یې پیدا کړ چې زیات عبادت وکړ زیات ثواب ورکول کیږي. په صحیح مسلم کښی له عثمان غنی رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل: کوم شخص چې دماخستن لمونځ په جماعت سره ادا کړي گواکې دنیمي شپې دقیام ثواب یې پیدا کړ او چې دسهار لمونځ هم په جماعت سره ادا کړ گواکې دتولې شپې دقیام او عبادت ثواب یې حاصل کړ. (معارف القرآن ص ۷۹۲ ترمک ۸)

دقدر دشپې معنی

دقدر معنی شرف او عظمت ده. ودې شپې ته لیلة القدر ویل ددې شپې د عظمت په وجه ده حضرت ابوبکر وراق رحمة الله علیه ویلی دی چې ودې شپې ته لیلة القدر (دقدر شپه) ځکه ویل کیږي چې دکوم شخص تردې شپې مخکې دې علمی په وجه هیڅ قدر او قیمت نه وو. په دې شپه دتوبې، استغفار او عبادت په وجه داشخص هم دقدر او شرف خاوند کیږي.

دقدر بله معنی تقدیر او حکم هم کیږي ددې معنی په اعتبار دلیلة القدر دویلو وجه داده چې په دې شپه دتول مخلوق لپاره کوم ازلي تقدیر لیکل کیږي دبنده چې کومه برخه له دې رمضان المبارک تر بله رمضان پورې ده هغو ملائکو ته حواله کیږي کومې چې دتدبیر او تنفیذ لپاره مامورې دی، کوم علماء کرام چې له لیلة المبارکة څخه دشعبان پنځلسمه شپه مرادوی، دهغې تطبیق دادی چې ابتداء فیصله دامورو په اجمالی شکل په دې شپه

کيږي او تفصيلات يې د ليلة القدر په شپه کوم چې درمضان المبارک په مياشت کښي ده ليکل کيږي ددې تائيد د حضرت ابن عباس رضي الله تعالى عنه په يوه قول سره کيږي، چې الله جل جلاله د ټول کال د امورو فيصله د برات په پنځلمسه شپه کوي بيا د قدر په شپه د فيصلې مطابق فرشتو ته سپارل کيږي. (تفسير مظهری)

دامو مخکې هم ليکلې وو چې د امورو د فيصلې په دې شپه مطلب دادی چې په دې کال کې چې کوم امور نافذ کيږي، هغه له لوح محفوظ څخه نقل کيږي او ملائکو ته حواله کيږي او اصلاً خوداتول تقدیرونه په ازل کښي ليکل شوي دي. (معارف القرآن ص ۷۹۲ ټوک ۸) ۹۳

د قدر شپه څه ده؟

درمضان المبارک په شپو کښي يوې شپې ته د قدر شپه ويل کيږي چې ډيره دخير او برکت شپه ده په قرآن کریم کې دا شپه تر زرو شپو ښه بلل شوی ده زر مياشتې درې اتيا کاله او څلور مياشتې کيږي نيکبخته ته دی هغه څوک چې داشپه په عبادت کې تيره کړي او د ابرکات يې نصيب شي گواکي درې اتيا کاله څلور مياشتې يې په عبادت کښي تيري کړي، او دزياتوالي يې حال نه دی معلوم چې زر مياشتې تر څو مياشتو افضل دی (دعربو په محاوره کښي تر زرو زيات عدد نه وو) الله جل جلاله په حقيقت سره ډير لوی انعام پر خپل قدرمن مخلوق کړی دی په در منثور کې له انس رضي الله تعالى عنه څخه روايت نقل شوی دی چې نبی کریم صلی الله عليه وسلم وويل: د قدر په شپه الله جل جلاله زما پر امت يو خاص رحمت کړی دی چې پر نورو امتونو باندې نه وو په دې باره کې مختلف روايات دي چې ددې نعمت سبب څه وو. په ځينو احاديثو کې راغلي دي چې نبی کریم صلی الله عليه وسلم د تيرو امتو عمرو نو ته فکر وکړ چې ډير زيات وو په دې خفه

شو چې زما دامت عمرو نه ډیر کم دی او په دې کم عمر کې د دوو مړه زیات عبادت امکان نشته ، کله چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم خفه شو نو الله جل جلاله د دې مبارکې شپې برکت یې امت ته ور په برخه کړ ، که کوم نیکبخته د قدر (لس کاله یوه د قدر شپه) عبادت وکړ تردرې اتیا کاله خلورو میاشتو څخه هم زیاتیرې . په بعضو روایاتو کې راغلی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم د بنی اسرائیلو دیوه شخص ذکر کاوو ویې ویل چې زه میاشتی یې جهاد کړی دی د اصحاب کرامو ورباندې غېته پیدا شوه الله جل جلاله د دوی د جبري لپاره داشپه ورکړه په یوه روایت کې راغلی دی نبی کریم صلی الله علیه وسلم د بنی اسرائیلو د خلورو اشخاصو ذکر وکړ: حضرت ایوب حضرت زکریا حضرت حذقیل او حضرت یوشع علیهم السلام چې دې ټولو انبیاء اتیا کاله د الله جل جلاله په عبادت کې تیر کړي وو او دیوې زرې برابر یې هم د خدای جل جلاله نافرمانې نه ده کړي .

ودی ته صحابه کرام حیران شول بیا حضرت جبرائیل علیه السلام حاضر شو او د قدر سورة یې ووايو ، له دې څخه علاوه نو هم مختلف روایات شته . د داسې قسم دروایاتو دا اختلاف وجه اکثره دا کیږي چې کله د مختلفو واقعاتو وروسته کوم ایت نازل شې ټولو ته ئې نسبت کیدلای شي په هر صورت د سورة د نازلیدو وجه که هر څه وی لیکن دامت محمدی صلی الله علیه وسلم لپاره دا د الله جل جلاله ډیر لوی نعمت دی ، دا هم د الله جل جلاله یوه خاصه عطیه ده او د عمل کولو تو فیق هم تر هغه جل جلاله پورې موقوفه دی . (فضائل رمضان المبارک ص ۳۵ زمظاهر الحق جدید ص ۲۷۹ ټوک ۷)

د ځینې شپې

ددې شپې د فضیلت لپاره که څه هم مستقل سورة نازل شوی دی له دې سره سره دوه حدیثونه د نمونې په ډول ذکر کول غواړم:

عن ابی هريرة رضى الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من قام ليلة القدر ايمانا واحتسابا غفر له ما تقدم من ذنبه (رواه بخارى ومسلم).

ژباړه له حضرت ابو هريرة رضى الله تعالى عنه څخه روايت دي چې نبی کریم صلی الله عليه وسلم وویل چا چې د قدر شپه له ايمان سره د عبادت په نیت وکړه له دې څخه مخکې گناهونه ټول ورته معافېږي.

تشرېح که چېرې د دنیا کاروبارې ته دامعلومه شې چې په فلانکې میاشت کښی، مونږ ته نژدې په یوه ښار کښی یوه میله جوړېږي چې تجارت پکښی ډیره ښه گټه کوي چې یوه روپی لس روپی گټې او ټول کال بیاله تجارت څخه څوک خلاصیږي، تاسو فیصله وکړئ څوک به د اړیږدې؟ که چېرې تاریخ ورته معلوم نه وي په ډیرو پوښتنو ضرور تاریخ معلوموي بیا هم که ورته معلوم نشي خوشيې مخکې هلته ورځې چې د ازرینه موقعه راڅخه تیره نشي، اوس د نیکانو دمیلې هم د مؤمنانو لپاره یوه زرینه زمینه مساعده کړی ده، له دومره برکته سره ددې شپې میاشت هم معلومه ده، بیا دا هم معلومه ده چې په لسو اخیروکی ده، شپه ئې ځکه نه ده معلومه کړي چې هغه څوک معلوم شي چې له خدای تعالی سره څومره محبت لري لکه نبی کریم صلی الله عليه وسلم چې به ددې شپې لپاره میاشتي میاشتي اعتکافونه کول، او چې معلومه شي چې ددې شپې پلټونکی څومره شپې قربانوي؟ (الترغیب والترهیب ص ۹۰ ج ۲)

د شپې روڼولو مطلب دادي چې عبادت وکړی، لمونځ، ذکر او داسې نور، او د ثواب د نیت مطلب ئې وي. د شپې روڼولو مطلب دادي چې عبادت وکړی، لمونځ، ذکر او داسې نور، او د ثواب د نیت مطلب دادي چې خاص د الله تعالی درضا لپاره کښینی نه دریا او غرور لپاره محض عاجزې اختیار کړی خطابی علیه الرحمة وایي: چې ددې مطلب دادي چې د ثواب یقین به یې وي

او په آرام زړه سره پر ځان تکلیف راولی ، نه په قراره زړه سره . ښکاره خبره ده چې څومره په اخلاص سره کښینی هغومره عبادت اسانه کیږي دا وجه ده چې څوک د الله تعالی په محبت کښی بوخت وي دهغه په عبادت کښی هېڅ مشقت نوي . دامعلومول هم ضروري ده چې په مخکني ، حدیث او تورو حدیثو کښی چې د گناه ذکر ده د علماء په نزد گناه صغیره مراد ده ځکه چې په قران کریم کښی چې کله د گناه کبیره ذکر وشي ، ورسره ضرور د (الامن تاب) ذکر کیږي ، په دې بناء علماء کرام وایي چې گناه کبیره بغیر له توبې څخه نه معافېږي . نو ځکه کله چې په حدیث د گناه د معافیدو ذکر راشي علماء کرام یې په صغیره سره مقیده کوي . د توبې حقیقت دادي چې پر تیرو گناهونو پښیماني او په آئنده کښی د نه کولو عزم که چېرې لږ څخه گناه کبیره وشي دهغه لپاره ضروري ده چې که د قدر شپه یابله د قبولیت زرینه موقع وي باید ضرور دخپلو بد اعمالو څخه په پاک زړه سره په ټینگ عزم په زړه او ژبه سره توبه وکړي ترڅو چې الله تعالی له رحمت کامله متوجه شي له صغیره او کبیره هر قسم گناهونو څخه توبه وکاري ترڅو لوی خدای تعالی یې توبه قبوله کړي . (فضائل رمضان المبارک ص ۳۸) .

د ملائکورتب

عن انس رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا كان ليلة القدر نزل جبريل في كبكبة من الملائكة يصلون على كل عبد قائم او قاعد يذكر الله عز وجل (كذا في المشكوة) .

حضرت انس رضی الله تعالی عنه له نبي کریم صلی الله علیه وسلم څخه روایت کوي چې د قدر په شپه حضرت جبرائیل علیه السلام د فرشتو (ملائکو) له یوې ټولې سره ځمکې ته راګوزېږي او د هغه شخص لپاره د خدای تعالی څخه درحمت غوښتنه کوي چې په عبادت او ذکر مشغول وي.

تشریح د حضرت جبرائیل علیه السلام راتګ له ملائکو سره په قرآن کریم کې ثابت دي او په ډیرو احادیثو کې هم په صراحت سره دا خبره ذکر شوی ده چې جبرائیل علیه السلام و ملائکو ته وظيفه ورکوي چې د هر څوک او شاغل کور ته لاړي شي او مصافحه (روغبه) ورسره وکړي.

د حضرت ابن عباس رضی الله تعالی عنه په حدیث کې راغلي دي چې د جبرائیل علیه السلام په ویلو سره ملائکې سره جلا جلا شي او کوم کور کوچنی، یا لوی، ځنګل او دښتې داسې چې مسلمان پکې وي او هلته ملائکې د مصافحې لپاره نه شي ورتللای لدې څخه مراد د خیر دوعا هم ده او پخپله روغبه هم ځینی مراد ده، ځکه چې فرشتې منجسم نور ده، د نور له وجې موږ ته په نظر نه راځي محسوسېږي هم نه، لکه څنګه چې مړه کیدونکي ته ملک الموت او نورې ملائکې راځي او خبرې ورسره کوي، شاید چې نیکانو خلکو ته په نظر ورځي او محسوسېږي هم. (محدث نعت فاسی غفر له)

مګر هغه کور ته نه داخليږي چې پکې سبې خنزیر یا ناوړه تصویر وي د مسلمانانو اکثره کورونه داسې دي چې د خدای تعالی لدې عظیم نعمت څخه بې برخې دي ځکه چې یوازې د خیالي بنسټ لپاره تصویرونه څرګندي ځکه چې تصویر لګونکي ډیر بد بخت وي، چې دده په سبب سره ټول کور د خدای تعالی له رحمت څخه بې برخې کوي. (فضائل رمضان ص ۴۰)

د قدر د شپې د نامعلوموالي سبب

عن عبادة بن صامت قال خرج النبي صلى الله عليه وسلم ليخبرنا بليلة القدر فتلاحى رجلان من المسلمين فقال خرجت لاختبركم بليلة القدر فتلاحى فلان وفلان فرفعت وعسى ان يكون خيرا لكم فالتسموها في التاسعة والسابعة والخامسة (مسكوة شريف وبخارى).

ژباړه: حضرت عبادة بن صامت رضی الله تعالی عنه وایې چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم ددې لپاره دباندي راووتې چې مونږ ته دقدر دشپې خبر راکړي لکن ددوو مسلمانانو جنگ وو نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل چې زه ددې لپاره راغلی وم چې تاسو ته دشب قدر په باره کښی خبر درکړم. لکن دفلانکي او فلانکي په مینځ کښی جنگ وو چې دهغه په وجه یې تعین ورک شو یعنی له ذهنه یې ووتله یوازې دا الله تعالی په علم کښی پاته شوه لهذا دنویستم او ویشتم او پنځه ویشتم په شپه کښی یې طلب کوي.

تشریح په دې حدیث شریف کښی درې مضامین دغور وړ دي ترټولو اهمه هغه دوو مسلمانانو جنگ وو داداسې بدشی دي چې ددې په وجه دهمیشه لپاره دقدر شپه نامعلومه شوه یوازې دانه بلکه جنگ همیشه ددېرو برکاتو دمحرومۍ سبب کیږي، نبی کریم صلی الله علیه وسلم وایې چې ایا زه تاسو ته تر صدقه، لمانځه او تر نورو افضل شی ونیسیم؟ اصحاب کرام رضی الله تعالی عنهم ورته وویل، هو ضرور نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل ترټولو افضل په خپل مینځ کښی ښه سلوک دي او په خپل مینځ کښی جنگ دین ته نقصان رسوي لکه څنگه چې په (بال صفا) سره دسروینستان یو دم صفا کیږي دخپل مینځ دجنگ په سبب سره دین همداسې صفا کیږي (یعنی نیک اعمال ختمیږي) نبی کریم صلی الله علیه وسلم دمسلमानو آبرو و (عزت) خرابول بدترین او خبیث ترین سود بللی دي لیکن مونږ دجنگ په وخت کښی نه دمسلمانو دآبرو، نه دالله تعالی

او دهغه در رسول صلی الله علیه وسلم داوامیرو لحاظ کوو ، په یوه روایت کښی راغلی دي چې د برات په شپه دا الله تعالی عام رحمت و مخلوق ته متوجه کیږی ، او په معمولی بهانو و مخلوق ته مغفرت کوي ، لیکن دوو خلکو ته مغفرت نه کیږی ، یو کافر او بل حاسد (ضد کوونکی) .

په یوه بل روایت کښی راغلی دي چې درې اشخاص دي د کومو چې لمونځ د قبلیدو پخاطر دیوه بالښت په اندازه هم ترسره پورته کیږی ، یوله هغو څخه هغه څوک ده چې له مسلمانانو سره جنگ کوي . (فضائل رمضان المبارک ص ۴۳)

بعض حضرات وایي چې له دغو دوو اشخاصو څخه چې په دې ځای کښی یې جنگ وو ، دیوه نوم عبدالله ابن ابی حذر د اودبل نوم کعب بن مالک ؓ .

(د شب قدر د نامعلوم والی) مطلب دادي چې ددې دوو خلکو د جنگ په سبب سره زما څخه دهغه د قدر د شپې د تعین علم محوشو . له دې څخه معلومه شوه چې په خپل مینځ کښی جنگ ، نفرت او دښمني کول ډیر بد شی دي ، ددې په وجه سره سړی له برکتو او نعمتو څخه بې برخې کیږی .

د نبی کریم صلی الله علیه وسلم ددې وینا چې (شاید داستاسو لپاره بهتره وي) مطلب دادي چې د قدر شپه چې ماته متعینه شوی وه ، او اوس راڅخه هیڅ نه ده ، که چېرې ماته تاسو ته ویلی وای تاسو به یوازې پر دې شپه اکتفا کړی وای اوس چې نامعلومه شوه یوازې دانه چې تاسو به ددې شپې دبیداره کولو لپاره سعی او کوشش وکړئ بلکه طاعت او عبادت به هم زیات وکړی ، کوم چې ښکاره ده چې ستاسو لپاره ګټه ده . (مفتاح حق جدید ص ۲۸۷ ج ۲)

د قدر د شپې د پېوالی راز

کوم شی چې ډیر قیمتي او اهم وي هغه په ډیر محنت سره حاصلیږی . نو د قدر د شپې په شان داسې لوی دولت څنګه بیهل محنته پلاس راځی .

ځکه چې د دې شپې تاریخ نامعلومه کړ د نبی کریم صلی الله علیه وسلم قول دي چې (عسی ان یکون خیر لکم) څه معلومه ده د تاریخ په نه معلومولو کښی به ستاسو لپاره خیر وي (ابن کثیر ص ۵۳۴ ج ۴)

ښکاره خبره ده که چېرې تاریخ معلوم شوی وای بیا به یې دومره قدر او برکت نه وای او بل دا چې همداران بیا به یې بې قدرې سخته د بد نصیبۍ او بده خبره وه مفسر قران علامه ابن کثیر رح وایي چې د دې دیتوالی حکمت دادی چې د دې شپې طالب او شوقمن به د ټول رمضان المبارک د عبادت اهتمام وکړي. (ابن کثیر ص ۵۳۴ ټوک ۴)

که چېرې د قدر شپه معلومه وای نو ډیر کوتاه طبیعت خلکو به دنورو شپو بالکل اهتمام نه وو کړی او په دې صورت کښی د قدر د شپې په لټه د ډیرو شپو عبادت ور نصیب کیږي. یو حکمت یې دا هم دی چې ډیر خلک له گناه څخه بغیر د دې شپې اهتمام نه کوي، د قدر د شپې د تعین په صورت کی که چېرې له چا څخه گناه شوی وای بیا به ډیره داندیشني خبره وای نبی کریم صلی الله علیه وسلم یوځلی مسجد ته تشریف یووړ ویې لیدل چې یو صحابی ویده وو، نبی کریم صلی الله علیه وسلم و حضرت علی رضی الله تعالی عنه ته وویل چې دا وینم کړه چې اودس وکړی، حضرت علی رضی الله تعالی عنه هغه راپورته کړ لیکن له نبی کریم صلی الله علیه وسلم څخه یې پوښتنه وکړه چې ته خو د خیر پکار کی ډیر تلوار کوی، تا ولی په خپله نه کړ پورته؟ نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل که چېرې دې سرې زما له وینا څخه انکار کړی وای، زما له وینا څخه انکار کفر ته مفضی کیږي. او ستا له وینا څخه انکار کفر ته نه مفضی کیږي، نو ځکه الله جل جلاله داشپه پټه کړه خلک د خدای جل جلاله له رحمته څخه بې برخې نه شي، که چېرې په تعین سره یو چا گناه کړی وای، دا به یې ډیره دنا فرمانۍ

خبره وای ، یوه وجه د اهرم کیدای شي چې که چېرې داشپه له چا څخه اتفاقاً پاته شوی وای نو په راتلونکو شپو کې به یې افسوس کاوو او دهیڅ شپې عبادت به یې نه وای په نصیب شوی لیکن اوس خو اقله درمضان المبارک یوه یادوې شپې دهر چا په نصیب کیږي . یوه نکته د اهرم ده چې څومره شپې په دې طلب کې تیری شي ددې ټولو مستقل ثواب ورکول کیږي ، له دې څخه علاوه نورې گټې هم لري ، د داسې امورو په وجه کې د الله جل جلاله عادت داسې جاری دی چې اهرم شیان یې پټ کړی دی لکه اسم اعظم ، د جمعې دورځی خاص ساعت او داسې نور شیان الله جل جلاله پټ کړي دی ، د اهرم ممکنه ده چې د جنگ په وجه د شب قدر تعین له مینځه تللی وي او د نورو مصالحو مذکور وو څخه د همیشه لپاره تعین نه وي . (فیضان رمضان ص ۲۴)

د قدر د شپې علم حضرت محمد صلی الله علیه وسلم ته

ورکړل شوی وو

نبی کریم صلی الله علیه وسلم ته د قدر د شپې علم ورکړل شوی وو (ورته معلوم وو) هغه صلی الله علیه وسلم د اصحاب کرام رضی الله عنهم ته د خبر ورکولو لپاره له خپل کور مبارک څخه راووت کله چې یې ولیدل چې د دوو مسلمانانو په مسجد نبوی کې جنگ دی د جنگ د ختمولو لپاره یې کوشش وکړ هغه وو چې له ذهن مبارک څخه یې ددې شپې تعین له مینځه ولاړ داوو د جنگ قباخت چې په سبب سره ئې داسې زرینه موقع له لاسه ووتله . له دې څخه معلومیږي چې د مسلمانانو په مینځ کې جنگ کول خدای جل جلاله ته ډیر منفور (ناخوښ دی) له دې سره سره له ډیرو نعمتو او ورځمنو څخه د بې برخې کیدو سبب گرزی ، باید ورڅخه ځان وژغورو . له حضرت محمد صلی الله علیه وسلم څخه دهیریدو په سبب سره بل خیر او برکت هم رامینځ ته شو ، لکه څنگه چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم

پخپله ویلی دی چې د قدر د شپې په لټولو سره دامت ډیر د خیر او برکت خبره ده. او ددې شپې فکر او طلب کول یو بل مستقل نعمت دی چې که چېرې داشپه معلومه وای د انعمت به نه وای. (انوار الباری شرح البخاری ص ۱۲۱ ټوک ۲)

علامه زمخشری رح ویلی دی چې شاید د قدر د شپې د پتیدو سبب داوی چې هغه څوک چې ددې شپې په تلاش کی وی د کال ډیرې شپې روڼوی ترڅو یې ددې ټولوشپو عبادت په نصیب شی بل داچې که چېرې معلومه وای خلکو به خاص په دې شپه عبادت کاوو ډیر خیر او برکت خاوندان کیدل به، دنورو شپو په عبادت کی به یې کوتاهی کوله. ځکه داشپه پته شوه (عمدة القاری ص ۲۲۳ ټوک اول)

ایا د قدر شپه اوس هم باقی ده

حضرت مولانا انور شاه کشمیری رح صاحب محدث دار العلوم دیوبند ویلی دی چې په حدیث کی چې ((فرغت)) لفظ راغلی دی دلته د قدر د شپې بالکل ختمیدل ورڅخه مراد نه دی بلکه د تعین علم یې پورته شوه. که چېرې د قدر شپه پخپله نه وای نو نبی کریم صلی الله علیه وسلم چې ددې شپې د تلاش لپاره کوم حکم کړی ددې څه فائده ده؟ (انوار الباری ص ۱۲۱ ټوک ۲)

پنځه شیان پته شوی دی

د شب قدر د شپې قطعی تعین ځکه نشته. چې کوم شخص پر دې شپه خاص اکتفاء ونکړی. په دې شپه چې یې کوم عبادت کړی وی تر زرو میاشتو په ښه بللو سره به له نورو عبادت څخه محروم شوی وای. ځکه چې ویل به یې چې خدای جل جلاله راته داسې درجه راکړې ده چې په سبب سره یې جنت ته داخلېږم. ترڅو چې په عبادت کی سست او له الله جل جلاله څخه غافل نه شی ځکه داشپه پته شوه. د معلومتیا په صورت کی به خلکو دنیوی خواهشات پوره کول. امید به یې وو چې د قدر شپې عبادت کافی

دی ، دا ډیر د هلاکت خبره ده ، ځکه نو الله جل جلاله خلګ له خپلو عمرو
 څخه هم بې خبره کړل که چېرې چاته معلومه وای چې زه به په فلانګی تاریخ
 مرم ، بس ددې خواهشات به یې پوره کول او په اخیر کې به یې توبه ایستله
 عمر یې ځکه نامعلومه کړ چې هر انسان (مسلمان) همیشه په ویره کې وی
 ښه اعمال کوی ترڅو دا خرت سعادت ور په برخه شی ، نبی کریم صلی الله
 علیه وسلم ویلی دی چې پنځه شیان یې د پنځو شیانو په وجه پټ کړل ؛
 اول : دخلګو پر عبادت د خدای جل جلاله رضامندی ښکاره کول
 دوهم : دخلګو پر گناهونو خپل قهر او غضب ښکاره کول
 درېیم : وسطی لمونځ په نوزو لمونځو کې
 څلورم : خپل دوستان په عامو خلګو کې
 پنځم : درمضان المبارک په میاشت کې د قدر شپه . (غتبه الطالبین ص ۳۸۰)

بدنصیبه څوک دی ؟

د دنیا دخلګو په نظر خو هغه څوک ډیر ناپوه او بدنصیبه او محروم هغه
 څوک دی چې د کاروبار میاشت هسې بې گټې تیروي لیکن د نبی کریم
 صلی الله علیه وسلم په نزد تر ټولو بدنصیبه هغه څوک دی چې د نیکیو
 زرینه موقع له لاسه ورکړی او هیڅ عبادت نه کوی لکه چې وایې :
 عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ دَخَلَ رَمَضَانَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ هَذَا الشَّهْرَ قَدْ حَضَرَ كُمْ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ مِنْ حَرَمِهَا
 فَقَدْ حَرَّمَ الْخَيْرَ كُلَّهُ وَلَا يُحْرَمُ خَيْرُهَا إِلَّا مَحْرُومٌ . (ابن ماجه ص ۱۲۰ ټوک ۲)
 حضرت انس رضی الله تعالی عنه روایت کوی چې یو ځلې درمضان
 المبارک میاشت راغله نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل تاسو ته
 دامیاشت راغله په کوم کې چې یوه شپه تر زرو میاشتو بهتره ده ، کوم

څوک چې ددې شپې له برکته بهې برخې شو ګواکې له ټولو برکتو بهې برخې شو، او له دې څخه محروم هغه څوک دی چې په رښتیا محروم دی.

یوازې دایمان د کموالی او بدنصیبۍ خبره ده، کنه نو دیوې شپې روڼول څه خبره ده؟ ایا اکثره خلګ ټوله شپه وینن نه وی؟ ایا اتلس اتلس ساعته مسلسل خلګ په خورلو څښلو او کارونو بوخت نه وی؟ مګر ژړا پر دې ده چې د خدای جل جلاله درضا لپاره به څوک پورته شی، د مرګ مخکې ژوند لپاره خو دا ټول تیاری او بندوبست کوی لیکن د مرګ وروسته ژوند لپاره به څوک تیاری وکړي؟ باید ټول د مرګ لپاره تیاری وکړو او توبه برابره کړي، چې څوک یې نه کوی دهغه په بد بختی کې څه شک دی؟ چې څوک د شپېتو یا اويا و کلو د ژوند لپاره شپه او ورځ پر ځان یوه کوی په یو رنگه روزی (رزق) پیدا کوی، لیکن دلکو او کروړو د ژوند لپاره نه بلکه د بې شمیره کلونو د ژوند لپاره هیڅ نه کوی. نبی کریم صلی الله علیه وسلم ددې شپې د پیدا کولو لپاره درمضان المبارک لمړۍ لس ورځې اعتکاف وکړ، بیایې لس ورځې اعتکاف وکړ چې په دې شلو ورځو کې ئې شب قدر پیدا نکر بیایې په اخیرو لس ورځو کې اعتکاف وکړ او ټول عمر یې بیا دا د اخیری لس ورځې اعتکاف کاوو. (رمضان عشری دی؟ ص ۱۵۷ د مشکوٰۃ شریف په جواله ص ۱۸۲)

څه معلومه ده چې د شپې دا اخري برخه به شب قدر وي

ځینې خلګ دا فکر کوی چې ټوله شپه روڼول مشکل کار دي، او په لږ پور ته کیدو کېنې څه فائده ده؟ ځکه نو ټوله ویده وي. دا غلطه ده ځکه چې که اکثره شپه روڼه کړي، انشاء الله ددې شپې فضیلت به یې نصیب شی، او ټوله شپه روڼول څه مشکل ده؟ موږ اوتاسو وینو چې په تیره روژه کېنې څومره خلګ ژوندي و څو تل نشته، او دهغوی لپاره هغه اخیری میاشت دروژې وه، موږ څه خبر یو چې په راتلونکې میاشت کېنې به څوک ژوندي

وي؟ د دې لپاره که چېرې یوه بیا دوي شپې روڼې کړو څومره لویه خبره ده که ټوله شپه نشو روڼولای اکثره حصه خو باید روڼه کړو، او که اکثره روڼوو باید اخیری حصه روڼه کړو ځکه چې په دې وخت کېنې په عبادت کېنې اسانتیاوي او دا حصه د شپې تر لمرنۍ حصې افضله هم ده. (رمضان څنې ده ۱۲۳)

د خدای تعالی حکمت

که چېرې مسلسل د لسو یا پنځو شپو دروڼولو حکم شوی وای، ډیرو خلکو به د اهمت نه وای کړی که یې کړی وای هم صحت او بدن ته ډیر تاوان و. ځکه نو الله تعالی په طاق شپو کېنې (یو ویشتم، درویشتم) یعنی یوه شپه استراحت او بله شپه عبادت د اتقسیم به په داسې ډول سره کړی دي چې هم عبادت کیدلای شی او په بله کېنې استراحت او آرام کیدلای شی ځکه نو بدن ته هم کوم نقصان نه رسیږي. (روژه مبارکه څنې ده؟ ص ۱۵۹)

د قدر شپه څه راځي؟

عن عائشة رضي الله عنها قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
تَحْرَوْنَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْوَيْلِ مِنَ الْعَشْرِ الْآخِرِ مِنْ رَمَضَانَ. (مشکوٰۃ شریف عن البخاری شریف)
حضرت عائشة رضي الله عنها له نبي كريم صلى الله عليه وسلم څخه
روایت کوي چې ویل یې: د قدر شپه درمضان المبارک د اخیر ولسو په طاق
شپو کېنې لټوی.

تشریح د علما په نزد د اخیری لسو له یو ویشتم څخه شروع کیږي عامې
میاشتې (۲۹) او یا (۳۰) شپې وي د دې حساب په مطابق د حدیث له رویه،
(۲۹، ۲۷، ۲۵، ۲۳، ۲۱) شپو کېنې شب قدر لټول پکار ده میاشت که (۲۹) یا
(۳۰) وي فرق نه کوي.

۱.۵: حضرت ابوذر رضي الله تعالى عنه وایې چې ماله نبي كريم صلى الله عليه
عليه وسلم څخه پوښتنه وکړه چې د قدر شپه د نبي كريم صلى الله عليه

وسلم تر زمانې خاص ده يا وروسته هم وي؟ نبی کریم صلی الله عليه وسلم وویل چې تر قیامت په پورې شته بیا می پوښتنه وکړه چې درمضان المبارک په کومه حصه کښی ده؟ نبی کریم صلی الله عليه وسلم وویل په عشره او اول، او عشره دوهم کښی یې تلاش کړه. بیا نبی کریم صلی الله عليه وسلم په خبرو مشغول شو چې بیا می موقع پیدا کړه ومي پوښتل چې د عشره په کومه برخه کښی ده. نبی کریم صلی الله عليه وسلم دومره ناراضه شو چې نه لږې څخه مخکې دومره غصه شوی وو او نه وروسته، او ویې ویل چې که د الله تعالی مقصود ښکاره کول وای ولی یې پتوله بس دا خبر لسو په طاق شپو کښی تلاش وکړه او نوره پوښتنه مه کوه دامام ابو حنیفه رحمه الله قول دي چې د قدر شپه په ټول رمضان المبارک کښی دائره ده. صاحبین وايي چې په ټول رمضان کښی یوه متعینه شپه ده خو معلومه نه ده دامام شافعی رحمه الله راجح قول دادي چې یو ویشتم په شپه زیات احتمال پکښی ده دامام مالک رحمه الله او امام احمد حنبل رحمه الله وايي درمضان دا خبرو لسو په طاق شپو دائره ده چې کله په یوه شپه او کله په بله شپه وي. د جمهورو علماء رایې داده په اوویشتم زیات امید دي په هر صورت دهر شخص دخپل همت موافق په ټول کال کښی تلاش کول پکار ده، ممکنه ده له رمضان المبارک دباندې وي، که دامشکل وي درمضان المبارک اخبري طاق شپې خو ضروري ده چې زوڼی شی، ښه داده چې اخبري عشره ټوله روڼه شی، که داهم نه وي داو ویشتم شپه خولازمی چې روڼه شي که له چاسره دخدای تعالی خاص رحمت ملگری شی او دانعمت یې په نصیب شی د دنیا تر ټولو خوښیو اولی ده که پیدانه شي بیا هم له اجر څخه خو خالی نه ده باید هر مسلمان ورور د ماښام او ماخستن لمونځ په جماعت سره ټول کال اداء کړي، ممکنه چې د شپ قدر په شپه یې هم د المونځونه په جماعت سره

وشي چې ددېرو جماعتونو ثواب به يې په نصيب شي . دخداي تعالي
خومره لوی انعام دي چې ددېن په کار کښي چې کوشش وکړي که يې خاص
مقصود حاصل نه شي خوبياهم دکوشش اجرورکول کيږي .
(فضائل رمضان المبارک له ص ۳۹ تر ص ۴۷)

اووه عدد اودقدرشپه

حضرت ابن عباس رضی الله تعالی عنه وايي چې دقدر دشیپي دپيدا کولو
لپاره په طاق عددو کښي فکر وکړئ او اووه عدد ددېر موزون او برابر په
نظر راغلو . کله چې مې په اووه عددو کښي فکر وکړ راته معلومه شوه چې
اسمانونه هم اوځمکې هم دي ، دريا بونه هم اووه دي دصفا او مروا ترمينځ
سعی هم اووه واره کيږي پرکعبه طواف هم اووه واره کيږي ، اوشيطانان هم
په اووه دېرو ويشتل کيږي دانسانو تخليق هم پر اووه اندامو شوی دی ،
دانسان رزق هم اووه دانې ده دانسان په مخکې غاړونه هم اووه دي : دوه
غوږونه ، دوې سپرې دوې سترگې اويوه خوله ، درحم حالتونه هم اووه
دي دقران کریم قرائتونه هم اووه دي سجده هم پر اووه اندامو کيږي ددورځ
دروازې هم اووه دي ددورځ نمونه هم اووه دي ددورځ طبقی هم اووه دي
اصحاف کهف هم اووه دي دعاد قوم هم په اووه شپو کښي په هوا (باد) هلاک
شول ، يوسف عليه السلام هم اووه کاله په زندان کښي تیر کړل ، د يوسف
عليه السلام په قصه کښي ذکر شوی غوايي هم اووه دانې وو ، وچکالي او
هم اووه کاله وه آبادي هم اووه کاله وه (دمصر دپاچا خوب اود يوسف عليه
السلام تعبير ته اشاره ده) پنځه وخته لمونځونه اولس رکعته کيږي اوالله
تعالي وايي چې له حج وروسته اووه روژې ونیسئ ، دنسب له مخې له اووه
قسم بنځو سره نکاح کول حرام دي نبي کریم صلی الله عليه وسلم وايي چې
کله سپي په يوه لوبښي کښي خوله ووهي بايد اووه واره پرېمنځل شي ،

لمړی په خاورو اوبيا په اوبو سره په سورة انا انزلنا کښی ترسلام لفظ پوری اوویشتم حروف دي حضرت ايوب عليه السلام په مصيبت کښی اووه کاله مبتلاء ؤ. حضرت عائشة رضي الله عنها وايي چې کله زه نبی کریم صلی الله عليه وسلم په نکاح کولم زه داوو کلو وم اود گرمی ورځی هم اووه وي درې دپهاگن ورځي اوڅلور دچست ورځی دي (دا په هندي حساب سره دي). اوپه همدې ورځو کي گرمي پای ته ورسیده نبی کریم صلی الله عليه وسلم وايي چې زما دامت شهيدان هم اووه رنگه دي: (۱) چې دخداي تعالی په لاره کښی مړشی (۲) چې دطاعون له مرضه مړی شی (۳) چې دسل له مرضه مړشی (۴) چې په اوبو کښی غرق شی (۵) چې په اور کښی وسوځل شی (۶) چې داسهال (امل) په مرض مړشی (۷) هغه ښځه چې پراولاد مړه شی. الله تعالی قسم هم پراوو شيانو کړی دي (۱) په لمر (۲) دخاښت په وخت (۳) په سپوږمۍ (۴) په شپه (۵) په ورځ (۶) په اسمان (۷) په هغه ذات چې ځمکي او اسمانونه يې پيدا کړی دي (داتول شيان اووه اووه دي). دحضرت موسی عليه السلام اوږدوالی هم اووه گزه وو او دعصا اوږدوالی يې هم اووه گزه وو.

په زړه پورې نتيجه

لدي بيان څخه ثابته شوه چې داتول شيان الله تعالی اووه اووه پيدا کړی دي نو شايد چې درمضان المبارک په اخبري عشره کښې دقدر شپه د اوویشتم په شپه وي. په قران کریم کښی د (سلم هي حتى مطلع الفجر) کښی دهی لفظ له اوویشتم لفظ وروسته راغلی دي له دې څخه هم معلومیږی چې دقدر شپه په اوویشتم درمضان المبارک. (غنية الطالبين ص ۳۷۸).

د (۲۲) وویستم په شپه دقران کریم ختمول څنګه دي ؟

سوال درمضان المبارک داخیری عشره په طاق شیو کې د قدر د شپې د پلټلو حکم شوی دي. نو هر کال د دې میاشتې په اوویشتمه شپه خاص عبادت کول د دې شپې خاص قدر کول او قرآن کریم په دې شپه کې ویل بدعت دی کنه؟ خاص په دې شپه کې زیات عبادت کول او د حافظانو کرامو د قرآن کریم ختمول په دې شپه کې څنگه دي؟

جواب د قدر شپه داخیری عشره په طاقو شیو کې د تلاش کولو حکم شوی دی لیکن ډیرو علماؤ له قرآنو څخه داوویشتم شپې ته ترجیح ورکړی ده او غالب گمان هم د دې چې داوویشتم شپه ده. لیکن پردې باندې یقین کول صحیح نه دی چې نورې شپې د ظن غالب پر بناء نفی کړي. که چېرې داوویشتم په تراویح کې ختم د قرآن کریم وشی دامستحب دی. لیکن په یقیني توګه دا د قدر شپه بلل او نورې شپې نفی کول بالکل غلط دی. باید ختم هم دهمیشه لپاره په دې شپه کې التزام ونه شی، عبادت، تلاوت، لمونځ او په اجتماع سره په مساجدو کې ادا کول بدعت او مکروه دی. (فتاوی محمودیه ص ۸۹ توک ۱۱)

د قدر د شپې علامې

وَمِنْ أَمَارَاتِهَا أَنَّهَا لَيْلَةٌ بُلُجَّةٌ صَافِيَةٌ سَاجِيَةٌ لَا حَارَّةٌ وَلَا بَارِدَةٌ كَانَ فِيهَا قَمَرًا سَاطِعًا وَلَا يَتَحَلَّ أَنْ يَرْمَى بِهِ تِلْكَ اللَّيْلَةُ حَتَّى الصَّبَاحِ وَمِنْ أَمَارَاتِهَا أَنَّ الشَّمْسَ تَطْلُعُ صَبِيحَتُهَا لَا شُعَاعَ لَهَا مُسْتَوِيَةٌ كَأَنَّهَا الْقَمَرُ لَيْلَةُ الْبَدْرِ وَحَرَّمَ اللَّهُ عَلَى الشَّيْطَانِ أَنْ يَخْرُجَ مَعَهَا يَوْمَئِذٍ (درمنشور عن احمد والبيهقي)

ژباړه: د دې شپې له نورو علاماتو سره سره یوه علامه دا هم ده چې دا شپه به روڼه او روښانه وي پاګه او نرمه، نه ډیره گرمه (توده) نه ډیره یخه (سړه) بلکه معتدله به وي، ګواکې دانوارو د ډیروالی له وجې به سپوږمۍ

روښانه وی ، په دې شپه کې ترسهاره شیطانان په ستورو نه ولی ، یوه علامه یې داهم ده چې ددې شپې په سهار چې لمر راخیژی بيله له شعلو څخه به وي ، بالکل روښانه به وي لکه دڅوارلسم سپوږمۍ ، الله جل جلاله په دې له لمر راختلو شیطان منع کوی (د نورو ورځو په خلاف ځکه چې د لمر له راختلو سره شیطان هم ښکاره کیږي)

تشریح: په دې حدیث شریف کې د قدر د شپې یو څو علامې ذکر شوي دي چې وضاحت ته یې احتیاج نشته ، له دې څخه علاوه په ډیرو احادیثو کې مختلفې علامې ذکر شوي ، همدارنګه د هغو نیکبختو له اقوالو څخه چې ددې شپې فضیلت یې په برخه شوی دی ، ډیر مهمه علامه داده چې کله په دې شپه سهار لمر راخیژی او بغیر له شعلو څخه راخیژی دا علامه همیشه وی ، له دې علاوه نورې علامې ضروري او لازمي نه دي . (فضائل رمضان ص ۴۸)

په احادیثو کې د قدر د شپې ډیرې علامې ذکر شوي دي ، په کومه شپه چې دا علامې پیدا شوي ښکاره خبره ده چې دا د قدر شپه ده .

۱- تر ټولو صحیح علامه ددې شپې داده چې کله ددې شپې په سهار لمر راخیژی بالکل داسې وي لکه دڅوارلسم سپوږمۍ تر عامو ورځو یې رڼا یوڅه کمه وي . (عینی شرح بخاری ص ۳۲۵ ټوک ۵)

دا علامه ډیرو خلکو ازمويلې ده او همیشه پیدا کیږي .

۲- د شپه خلاصه او روښانه وي (مسند احمد رواه العینی ص ۳۲۵)

۳- د شپه نه ډیره گرمه نه ډیره یخه وي (ابن کثیر ص ۴۳۱ ټوک ۴)

۴- په دې شپه کې ستوري لر او برنه غورزیږي (ابن کثیر ص ۴۳۱ ټوک ۴) - ۱۱۰

۵- امام ابن جریر طبری رحمه الله له بعض اکابر و څخه نقل کوی چې په

دې شپه کې هر شی په ځمکه پروت وي او سجده کوی او بیا بیرته خپل

اصل ته ردیږي (عینی ص ۳۲۵ ټوک ۵)

- لیکن داشیان هر چاته نه معلومیرې که څه هم ډیره توجه ورته وکړي
- ۶- بعضی علماؤ د تجربې له مخې ویلي دي چې په دې شپه کې د سمندرونو (دریابونو) او څاه گانو تروی اوبه خوږې وی (العرف الشدی ص ۳۲۷)
- داهیڅ د حیرانتیا خبره نه ده . په دې شپه کې د خدای جل جلاله درحمتونو په لړۍ کنبی مسلسل بارانونه هم شروع کیږي ، دانه ده ضروري چې هر وخت او په هر ځای کنبی وی .
- ۷- بعضو خلکو ته یو قسم خاصه روښنایي هم په نظر راځي لیکن هغه خپل حالات لري ، دا کومې خاصې علامې نه لري باید عامو خلکو ته نه شي پیدا (رمضان څشې ده؟ ص ۱۶۰)

دقدردشپې اعمال

عن عائشة رضي الله عنها قالت قلت يا رسول الله صلى الله عليه وسلم أَرَأَيْتَ إِنْ عَلِمْتُ أَيْ لَيْلَةٍ لَيْلَةُ الْقَدْرِ مَا أَقُولُ فِيهَا قَالَ قُولِي اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفْوٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي (ترمذی وفي المشکوة)

ژباړه : حضرت عائشة رضي الله عنها له نبی کریم صلی الله عليه وسلم څخه پوښتنه وکړه : ای د خدای تعالی رسول له ! که چېرې ماته دقدر شپه معلومه شي باید کومه دعا وکړم نبی کریم صلی الله عليه وسلم ورته وویل : ته دادعا وکړه : ای لویه خدای جل جلاله بې شکه چې ته معاف کونکی یې اوت ه عفو خوښوي ، نوماته هم معافي وکړي (ترمذی مشکوة).

تشریح : د ډیره جامع دعا ده ، چې له الله تعالی څخه د گناهونو د معافولو غوښتنه کیږي . او هغه یې انشاء الله معافوي . له دې څخه ښه خبره بله کومه ده (فضائل رمضان ص ۴۹).

عبدالمطلب رضی الله تعالی عنه ته وویل : ای عباسه ! ای زما قدرمنه اکا ! ایا زه ستا په وړاندې یوه دقدر وړ او قیمتي تحفه وړاندې کړم ؟ ایا زه تاته یوه خاصه او مهمه خبره وکړم ؟ ایا زه ستا لپاره لس کارونه اولس خدمتونه وکړم ؟ یعنی یو داسې عمل درته وښیم چې تاته لس فائدي ورسوي دا یو داسې عمل ده چې په کولو سره به یې خدای تعالی ستا مخکې ، وروسته ، زړې ، نوې ، هیرې ، پیاد ، صغیره ، کبیره ، پټې ، او ښکاره گناوې معاف کړي دا عمل صلوۃ التسبیح دي ، ای گرانه اکا ! که چېرې کولای شي چې هره ورځ دالمونځ وکړې ډیره ښه ده او دا که نه وي دهرې جمعې په ورځ ، که نه نو په کال کې یې یو ځلې کوه که دا هم نه شي کولای په ټول عمر کې یې یو ځلې ضروري وکړه (ابوداؤد ابن ماجه).

پدې لمانځه کې یوه خاصه باريکی

حضرت شاه ولی الله محدث دهلوی رحمه الله دصلوة تسبیح په باره کې یوه خاصه باريکی لیکلې ده چې حاصل یې دادي چې له نبي کریم صلی الله علیه وسلم څخه په لمانځه کې ډیر اذکار ثابت شوي دي (خصوصاً په نقلې لمونځو کې دالله تعالی دهغو بندګانو لپاره چې ، په لمونځونو کې داسې اذکار نشي ویلای ، ترڅو چې له دې مبارکو اذکارو څخه یې برخې نشي نو یې صلوۃ التسبیح لمونځ پیدا کړ ځکه چې په دې کې د خدای تعالی ذکر ، تسبیح او تحمید په زیات شمیر سره راغلي دي ، لکه څنګه چې دایوه کلمه په وار وار ویل کیږي ځکه و عامو خلکو ته مشکل نه وي.

دصلوة التسبیح خاص تاثیر

دلمانځه په سبب سره گناهونه معافيدل اود معصياتو له ناپاكي څخه پاکيدل په اصولي توگه له قران کريم څخه ثابتيږي: (وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ) (سورة هود باره ۱۲) ليکن په دې تائير کښي چي د (صلوة التسبيح) خاص مقام او مرتبه ده، د حضرت عبد الله بن عباس رضي الله تعالى عنه په پورتنې حديث کښي ذکر شوي ده. يعنې ددې لمانځه په سبب سره الله تعالى دينده، مخکې، وروسته، زړې نوې هيرې، يا دې، صغيره، کبيره پتي او ښکاره ټولې گناوې معافوي. او په يوه روايت کښي راغلي دي چي نبي کريم صلى الله عليه وسلم (يوه صحابي) حضرت عبد الله بن عمر رضي الله تعالى عنه ته د صلوة تسبيح له ښوولو وروسته وويل:

(فَأَنْتَ لَوْ كُنْتَ أَكْثَرَ أَهْلِ الْأَرْضِ ذَنْبًا غُفِرَ لَكَ بِذَلِكَ)

يعنې که ته چيري تر ټولو گنهگار شي، بيا هم ددې لمانځه په برکت سره به تاته الله تعالى بخښه وکړي. (معارف الحديث ص ۳۷۳ ج ۳) د بعض محققينو علماؤ قول دي چي له دې قدر او فضيلت معلوميدلو وروسته که څوک د المونځ نه اداء کوي معلومه ده چي له دې سړي سره د دين قدر نشته. (شامی علم الفقه ص ۴۹ ج ۲)

د صلوة التسبيح ثواب عام دي

سوال: د صلوة التسبيح ثواب لکه څرنگه، چي نبي کريم صلى الله عليه وسلم خپل اکا حضرت عباس رضي الله تعالى عنه ته ويلي دي آيا نورو مسلمانانو ته هم داسي ده که نه؟

جواب: په حديث شريف کښي راغلي دي (إِنَّمَا لِعَمَالٍ بِالْأَنْبِيَاءِ) (مشکوٰة شريف کتاب الايمان)

بېشکه عملونه په نيتونو سره دي ، که چېرې څوک خاص د خدای تعالی درضا لپاره د المونځ وکړي ، الله تعالی هرو مرو ثواب ورکوي لکه څنگه چې حضرت عباس رضی الله تعالی عنه ته تعلیم ورکړل شوی دي دا دهغه صلی الله علیه وسلم خصوصیت نه وو . لکه څرنگه چې د نبی کریم صلی الله علیه وسلم دنورو دعاو او اعمالو تعلیم عام وو . (فتاوی دارالعلوم ۳۱۳ ج ۴)

د صلوٰۃ التسبیح جماعت

د نفلو لمونځو جمع که صلوٰۃ التسبیح یا بل نفل وي په خاصه غوښتنه او اهتمام سره د نبي کول مکروه دي . (فتاوی دارالعلوم ص ۳۱۳ ج ۴ په خوله درمخار ص ۳۲۳ نوک باب الوتر و التواقل)

د تعلیم په غرض جماعت کول

سوال : که درمضان المبارک په اخبري جمعه کښې صلوٰۃ التسبیح په جماعت سره وشي ددې شرعي حکم څه دي ؟ امام داوایې چې جاهل (ناخبره) خلک صلوٰۃ التسبیح نه شي کولای ، ځکه نو دامام په متابعت ورته ثواب ورکول کیږي .

جواب : ددې هیڅ اصل نشته ، په دې سره د قضا شوو لمونځو کفار نه کیږي دامام د افکر غلط دي ، دا عمل بدعت دي . (فتاوی دارالعلوم ص ۳۱۴ ج ۴)

په دې لمانځه کښې د لاس نیولو کیفیت

سوال : د صلوٰۃ التسبیح په قومه کښې لاس تر نامه لاندې نیول کیږي او که هسې پر ښودل کیږي ؟

جواب : خلاص نیول هم رواج دي . (فتاوی دارالعلوم ص ۳۱۳ ج ۴)

د صلوٰۃ التسبیح طریقہ

صلوٰۃ التسبیح څلور رکعت له نبی کریم صلی الله علیه وسلم څخه منقول دي اولی داده چې څلور سره په یوه سلام سره وشي ، که په دوو سلامو سره

وشي بيا هم روا ده يعنې په يوه نيت سره څلور ركعت هـم كولاى شي او دوه ركعت هـم كولاى شي . په هر ركعت كښي پنځه اويا (۷۵) واره سبحان الله ويل كيږي چې په ټول لمانځه كښي درې سوه واره كيږي . د لمانځه كولو ترتيب يې دا دي چې نيت وكړى (نويت ان اصى اربع ركعات صلوة التسبيح) يا په پښتو داسې ووايي چې نيت كوم دڅلورو ركعتو لمونځ د صلوة التسبيح) يا په زړه كښي دا فكر وكړي چې په ژبه ويلو ته ضرورت نشته . تكبير تحريمه دي ووايي لاسونه دي ونيسي (سبحنك اللهم دي بشپړه ووايي . بيا دي بغير له لاسو خلاصولو پنځلس واره دا كلمه ووايي (سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اكبر بيا دي اعوذ بالله او بسم الله او الحمد لله بشپړه ووايي يوسوره دي هم ورسره ووايي بيا دي لس ځله همدا كلمه ووايي بيا دي ركوع وكړي . او په قومه كښي دي له سمع الله لمن حمده اوربنا لك الحمد وروسته لس ځله ووايي بيا دي په لمړۍ سجده جلسه او دوهمه سجده كښي لس لس ځله ووايي بيا په دوهم ركعت كښي تر الحمد لله مخكې پنځلس واره او تر الحمد او سورة وروسته دي هم لس واره ووايي بيا په ركوع ، قومه دواړو سجده او جلسه كښي لس لس ځله . په يوه روايت كښي راغلي دي چې له سبحانك اللهم وروسته دا كلمه نه ويل كيږي بلكه له الحمد لله او سورة وروسته پنځلس ځله اوله دوهمې سجده وروسته كښينستل او لس ځله دي ووايي او په دوهم ركعت كښي هم له الحمد لله او سورة وروسته پنځلس واره اوله التحيات څخه وروسته لس واره ويل كيږي . همدا شان په دريم او څلورم ركعت كښي هم له درود شريف څخه وروسته لس واره ، نورې تسبيح په خپل ځاى كښي ويل كيږي . دادواړې طريقې په ترمذي كښي ذكر شوي دي . هر روايت چې د چا خوښ

وي عمل پرې کولای شي او اولی داده چې کله پریوه روایت او کله پرېل روایت عمل وکړي . (شامی)

د تسبیحاتو د حساب طریقہ

ددې لمانځه تسبیحات څنگه په یو خاص عدد سره پکار دي ځکه چې په ولارې کښې (۲۵، ۱۵) ځله ویل کیږي او په نورو ځایو کښې لس لس ځله ځکه نو د حساب ضرورت دي که چېرې فکر د حساب لورته شي په لمانځه کښې خشوع له مینځه ځي ځکه نونفقه او کرامو ویلي دي چې د حساب لپاره کومه علامه پکار ده مثلاً چې یو ځل یې ووايي پریوه گوته دي زور کوي همداشان دې ټول شمیر پوره کوي که څوک بیله له کومې علامې څخه ټول تسبیح په ذهن کښې نیولای شي په دې شرط چې نور لمونځ ترینه هیرنه شي . د بیردنبه ده . (شامی ، علم الفقه ص ۵ ج ۲)

که ئې په لمانځه کښې تسبیح هیرې شي ؟

که چېرې تسبیح په یوه ځای کښې یوڅه هیر شي ، په بل داسې ځای کښې باید وویل شي چې د دغه ځای په مثال وي ، په دې شرط چې دا دوهم ځای دې ددې تسبیحاتو په ویلو سره ترمخکې لوی نه شي او ددې لویه دل ترمخکې ځای منع وي . مثلاً : قومه لویه دل تر رکوع منع ده یعنې کومې تسبیح چې په رکوع کښې پاتې شي په قومه کښې نه ویل کیږي . بلکه په لمړنۍ سجده کښې ویل کیږي د جلسې لویه دل تر سجده منع ده نو ځکه د سجده تسبیح چې پاته شي په جلسه کښې نه ویل کیږي ، باید په بله سجده کښې وویل شي . (علم الفقه ص ۵۰ ج ۲)

په صلوۍ تسبیح کښې که په یوه رکن کښې تسبیح پاته شي په بل ځای کښې دي ووايي ، لکن په رکوع کښې که چېرې تسبیح پاته شي په قومه کښې

ابو خالد مولوی عبد الاحد

دلاس ته راوړلو ځايونه

- په خپله مکتبه رشیدیه کویټه
- مکتبه العرفان کانسي رود کویټه
- مکتبه محمدیه کانسي رود کویټه
- مکتبه نور القرآن پښتون اباد خدايداد چوک کویټه
- اسلامي کتاب گهر ستلاټه ټاؤن گول مسجد
- کليم استشنرز مسلم باغ
- مکتبه نشر القرآن نعيم مارکيټ قلعه سيف الله
- مکتبه عبدالعزيز رډوب
- مکتبه شاه محمد رډوب
- جدید کتب خانه وانه
- الفريدي کتب خانه خانوزئي
- مکتبه محمودیه نزده اکتر نسيم کلينیک پښين
- مکتبه اسلاميه پښين
- مکتبه رشیدیه لورلائي
- مکتبه سراج الدين دکۍ
- طالب جنرل ستور دکۍ
- ضياء القرآن کتب خانه بوغره رود چمن
- مکتبه حقانيه بوغره رود چمن
- اسلامي کتب خانه تاج مير رود چمن
- مکتبه علوم اسلاميه تاج مير رود چمن
- دارالخلاص محله جنگي پيښور
- مکتبه غفاريه ارگ بازار قندهار
- مکتبه رشیدیه سنگين بازار هلمند

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library